

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE
FINANŠU KATEDRA

**AS „GRINDEKS”, AS „OLAINFARM”, AS „RĪGAS
FARMACEITISKĀ FABRIKA” FINANŠU RĀDĪTĀJU
SALĪDZINĀJUMS**

BAKALaura DARBS

Autore: Ekonomikas bakalaura programmas
Finanšu un kredīta virziena 3.kursa studente
Jekaterīna Mosjakina
Stud. apl. Nr. jm06049

Darba vadītāja: Dr.ekon., profesore Inta Ciemiņa

RĪGA 2009

SATURS

	Lpp.
Anotācijas.....	3
Ievads.....	5
1. Finanšu analīzes būtība un pielietojamās metodes.....	7
1.1. Finanšu analīzē pielietojamās metodes.....	14
1.2. Finanšu rādītāju analīze.....	18
1.2.1. Uzņēmuma mantiskā potenciāla novērtēšana un analīze.....	18
1.2.2. Likviditātes un maksātspējas novērtējums un analīze.....	21
1.2.3. Finanšu stabilitātes novērtējums.....	23
1.2.4. Resursu izmantošanas efektivitāte.....	24
1.2.5. Rentabilitātes novērtējums.....	28
2. AS “Grindeks”, AS “Olainfarm” un AS “Rīgas farmaceitiskā fabrika” darbības apskats.....	31
2.1. Uzņēmumu aktīvu struktūras un dinamikas raksturojums.....	32
2.2. Naudas plūsmas pārskats.....	44
3. AS “Grindeks”, AS “Olainfarm” un AS “Rīgas farmaceitiskā fabrika” finanšu rādītāju salīdzinājums.....	46
3.1. Pamatlīdzekļu un apgrozāmo līdzekļu izmantošanas efektivitātes analīze.....	46
3.2. Rentabilitātes rādītāju analīze.....	53
3.3. Finansēšanas avotu struktūras analīze.....	56
3.4. Maksātspējas un likviditātes rādītāju analīze.....	58
3.5. Faktoru analīze.....	61
3.5.2. Komerciālās rentabilitātes analīze.....	61
3.5.1. No produkcijas pārdošanas iegūtas peļņas analīze.....	66
3.6. Bankrota prognozēšanas modeļi.....	69
Secinājumi un priekšlikumi.....	74
Izmantotās literatūras un avotu saraksts.....	76
Pielikums 1	
Pielikums 2	

ANOTĀCIJA

„AS “Grindeks” , AS “Olainfarm”, AS “Rīgas Farmaceutiskā fabrika” finanšu rādītāju salīdzinājums”, J. Mosjakina. Bakalaura darbs. Darba apjoms ir 77 lpp. Darbā ir 5 attēli, 29 tabulas, 2 pielikumi. Darbā ir izmantoti 19 literatūras un citi avoti.

Farmaceutiskās nozares uzņēmumi ir svarīga valsts veselības aprūpes sistēmas daļa. Ir nepieciešami pēc iespējas agrāk identificēt uzņēmumu problēmas, kamēr tās būtiski netraucē uzņēmuma normālajai funkcionēšanai. Dotā darba mērķis ir pielietojot finanšu analīzes metodes atklāt problēmas lielāko farmaceutiskās nozares uzņēmumu darbībā un izstrādāt priekšlikumus to uzlabošanai. Darba gaitā tika atklātas uzņēmumu problēmas rentabilitātes, maksātspējas un aktīvu izmantošanas efektivitātes sfērās un izstrādāti priekšlikumi situācijas uzlabošanai. Apskatāmais periods ietver piecus gadus un ļauj noteikt uzņēmumu attīstības tendences.

FINANŠU ANALĪZE, FARMACEITISKĀ NOZARE, RENTABILITĀTE, MAKSĀTSPĒJA

SUMMARY

„Comparison of JSC “Grindeks” , JSC “Olainfarm” and JSC “Rīgas Farmaceutiskā fabrika” financial ratios”, J. Mosjakina. Bachelor work. 77 pages, 5 figures, 29 tables, 2 supplements. List of references 19 titles.

Pharmaceutics is one of the important parts of public health. Enterprises problems should be identified at early stages and solved as soon as possible. The goal of this work is to discover financial problems of Latvia’s biggest pharmaceutical enterprises using financial analysis methods and suggest solving methods. During the work were discovered profitability, solvency and efficiency of assets employment and given advices how to solve these problems. Researched period is 5 years.

FINANCIAL ANALYSIS, PHARMACEUTICS, PROFITABILITY, SOLVENCY

IEVADS

Veselība ir viena no svarīgākajiem cilvēka vajadzībām. Tā dod indivīdam drošības sajūtu, labu garastāvokli, ka arī vēlmi un, pats galvenais, spēju veikt darbības sevi un sabiedrības labā. No ekonomikas viedokļa būtu ideāli, lai valstī neviens neslimoja, jo vesels cilvēks var produktīvāk strādāt, ražot vairāk preču un pakalpojumu, tādējādi palielinot IKP un sabiedrības labklājību. No pārdotās produkcijas valsts iekasē pievienotas vērtības nodokli un citus ar precī saistītus nodokļus, uzņēmēji maksā uzņēmumu ienākumu nodokli no peļņas, nodarbinātie saņem algu, un daļa no tās arī nonāk nodokļu veidā valsts rīcībā. Jo vairāk līdzekļu ir valsts rīcībā, jo straujāk tā var attīstīties. Līdzekļu pietiekamība ļauj piedāvāt iedzīvotājiem papildus labumus no valsts puses, paplašināt sociālās programmas, tādējādi uzlabojot iedzīvotāju labklājības līmeni. Tātad, valsts ir ieinteresēts iedzīvotāju veselībā, lai tiktu saražots vairāk produkcijas un iekasēts lielāks nodokļu apjoms, arī līdzekļu izlietojums ir atkarīgs no slimo cilvēku skaita – valstij ir jāmaksā slimības pabalsti, invaliditātes pensijas, jāuztur veselības aprūpes iestādes, kuru finansēšana daļēji ir atkarīga no apmeklētāju skaita. Lai sasniegtu pēc iespējas zemāko saslimstības līmeni un veicināt ātru atveseļošanu, valstī ir jābūt attīstīta veselības aprūpes sistēma.

Runājot par veselības aprūpes sistēmu, pirmā doma ir par slimnīcām vai ārstiem. Tomēr šajā sistēmā ir arī cita puse, par kuru bieži aizmirst –ārstēšana nav iespējama bez medikamentiem. Ar medikamentu ražošanu nodarbojas farmaceitiskās nozares uzņēmumi, un tieši šīs nozares pārstāvju saimnieciskā darbība ir šī darba izpētes objekts. Farmaceutisko uzņēmumu esamība kāda valsts teritorijā dod vairākas priekšrocības: pirmkārt, tas piegādā iedzīvotājus ar turpat saražotiem medikamentiem, tādējādi padarot valsts neatkarīgāku no ārējiem ražotājiem, otrkārt, saražotu produkciju var eksportēt, uzlabojot valsts tirdzniecības bilanci, treškārt, medikamentu ražošanai un jaunu medikamentu izgudrošanai ir nepieciešamas modernas iekārtas un jaunas zinātniskas pieejas, tātad, farmaceitiskie uzņēmumi veicina tehnoloģijas un zinātnes attīstību. Līdz ar to ir nepieciešami analizēt farmaceitisko uzņēmumu darbību, savlaicīgi atklājot vājas vietas un piedāvājot metodes to uzlabošanai.

Pēc LURSOFT datiem uz 2009. gada sākumu Latvijā ar farmaceitisko pamatvielu un farmaceitisko preparātu ražošanu nodarbojas 25 uzņēmumi. Pēc aktīvu apjoma lielākie no tiem ir AS “Grindeks”, AS “Olainfarm” un AS “Rīgas Farmaceutiskā fabrika”. Tātad, bakalaura darba „AS “Grindeks” , AS “Olainfarm”, AS “Rīgas Farmaceutiskā fabrika” finanšu rādītāju salīdzinājums” temats ir aktuāls, jo apskata stratēģiskas nozares lielāko uzņēmumu finansiālo stāvokli.

Dotā darba mērķis ir pielietojot finanšu analīzes metodes atklāt problēmas uzņēmumu darbībā un izstrādāt priekšlikumus to uzlabošanai. Darba uzdevumi ir:

- izpētīt finanšu analīzē pielietojamas metodes;
- raksturot uzņēmumu vietu farmaceutiskajā nozarē;
- raksturot uzņēmumu aktīvu struktūru un dinamiku;
- veikt ekonomiska potenciāla, līdzekļu izmantošanas efektivitātes, finansiālo rezultāta un finansiālā stāvokļa analīzi;
- salīdzināt iegūtus rādītājus ar Latvijas un nozares rādītājiem;
- atklāt uzņēmumu vājākas vietas;
- piedāvāt problēmu risināšanas iespējas.

Darba pirmajā nodaļā tiek apskatīti finanšu analīzes teorētiskie jautājumi: finanšu analīzes būtība un pielietojamas metodes, finanšu koeficientu pamatgrupas un svarīgākie koeficienti. Teorētiskais materiāls dod bāzi sekojošas analīzes veikšanai. Otrajā nodaļā tiek dots uzņēmumu īss apraksts un to aktīvu struktūras un dinamikas raksturojums, salīdzināts ar Latvijas uzņēmumu kopējiem rādītājiem un ķīmisko vielu ražošanas nozares uzņēmumu rādītājiem. Atsevišķi tiek apskatīta peļņas un zaudējumu struktūra un naudas plūsmas sastāvdaļas. Tas dod priekšstatu par uzņēmumu attīstības tendencēm un dod pamatu turpmākai detalizētai analīzei. Trešajā nodaļā tiek veikta finanšu koeficientu aprēķins un analīze, kā arī peļņas un rentabilitātes faktoru analīze un bankrota iespējamības prognozēšana pēc trim modeļiem. Tā ir svarīgākā nodaļa, kas ļauj sasniegt izvirzīto mērķi, t.i. problēmu atklāšana un to risinājumu izstrādāšana.

Darbā tiek pielietotas ekonomiskās analīzes un statistiskās analīzes metodes. Galvenais skaitlisko datu avots ir apskatāmo uzņēmumu publiski pieejamie ceturkšņu finanšu pārskati un Centrālās statistikas pārvaldes dati par uzņēmumējdarbības finansēm, līdz ar to atsauces uz šiem datu avotiem nav atsevišķi doti. Pielikumā ir izvietoti uzņēmumu bilances galvenie posteņi, kuri tika izmantoti darbā veiktos aprēķinos. Darbā tiek izmantoti arī LURSOFT dati. Teorētiskajai daļai ir vairāki avoti, galvenie no tiem ir M. Rurānes „Finanšu menedžments” un V. Kovaljova „Finanšu analīze. Metodes un procedūras”. Papildus tiek izmantoti krievu, angļu un latviešu autoru grāmatas.

Darbs apskata laika periodu no 2003. līdz 2008. gadam, kas dod priekšstatu par uzņēmumu attīstību pēdējos gados.

Uz šī darba pamata var veikt jaunus pētījumus, kas padziļināti analizētu kādu no darbā atklātajām problēmām uzņēmumu darbībā. Darbs ir paredzēts plašam lasītāju lokam.

1. FINANŠU ANALĪZES BŪTĪBA UN PIELIETOJAMĀS METODEDES

Jebkura uzņēmuma darbība ir vērsta uz noteiktu rezultātu sasniegšanu. Uzņēmumi var darboties dažādās nozarēs, ražot preces vai sniegt pakalpojumus, to lielums un izmantotie līdzekļu apjomi var būt pavisam atšķirīgi, bet visiem uzņēmumiem piemīt viena kopīga īpašība – tie strādā pēc pašatmaksāšanas principa, un līdz ar to visu uzņēmumu galvenie mērķi ir:

- iegūt maksimālo peļņu;
- nodrošināt uzņēmumu ar ražošanas līdzekļiem, pareizi tos veidot un izlietot;
- laikus atmaksāt visas saistības, aizdevumus;
- norēķināties ar uzņēmuma darbiniekiem, izveidot naudas līdzekļu rezervi;
- nodrošināt uzņēmuma īpašniekus, akcionārus, darbiniekus un valsti ar materiālo labklājību. [2, 139]

Tomēr savus mērķus sasniedz ne visi uzņēmumi. Daļēji uzņēmuma veiksmīga darbība ir atkarīga no sākotnēja stāvokļa – pareizas tirgus nišas izvēles, unikāla produkta ražošanas, materiālo, finansiālo un darba resursu pietiekamības. Bet labvēlīgie apstākļi vēl nenozīmē, ka uzņēmums darbosies ilgu laiku – neefektīva vadīšana var iznīcināt visas sākotnējās priekšrocības. Tātad, jebkura uzņēmuma veiksmīga darbība ir atkarīga no darbības efektīvas plānošanas un piemērotāku lēmumu pieņemšanas, kas nav iespējams bez uzņēmuma darbības izpētes, analīzes un izvērtēšanas.

Ar analīzi plašākā nozīmē tiek saprasta spēja iepazīt priekšmetu un apkārtējās vides parādības, pamatojoties uz viena vesela sadalīšanu pa daļām, un to izpētīšana visā tā būtībā. [4, 242] Analīzes vieta starp citiem pārvaldes funkcijām ir parādītā 1.1. attēlā.

1.1. attēls

... → Analīze → Plānošana → Organizācija → Uzskaitē → Kontrole → Regulēšana →
Analīze → ...

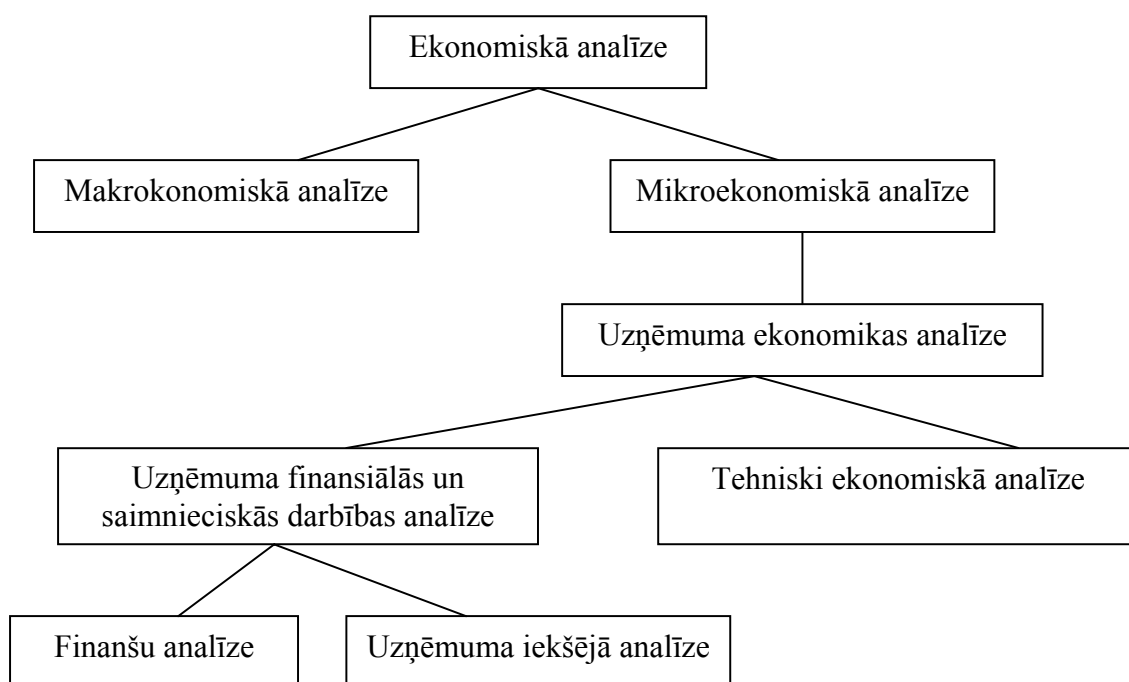
Pārvaldes funkciju mijiedarbība [9, 16]

Uzņēmuma saimnieciskās darbības analīzei ir svarīga loma uzņēmuma vadīšanā. Tā tiek veikta pirms svarīgu lēmumu pieņemšanas, zinātniski pamatojot vadītāju lēmumus un rīcību un nodrošinot pieņemto lēmumu objektivitāti un efektivitāti. Analīzes uzdevums ir noteikt uzņēmuma darbības efektivitāti pārskata periodā un noteikto mērķu sasniegšanu, kā arī noteikt uzņēmuma darbības attīstības iespējamus virzienus esošajā un perspektīvajā periodā, ņemot vērā

nepieciešamos materiālus, finansiālos un darbaspēka resursus. Tāpēc analīze ir jāveic mērķtiecīgi, lai izzinātu tādas uzņēmuma iespējas un rezerves, kas nodrošinātu esošo resursu optimālu izmantošanu. [4, 243]

Saimnieciskā analīze ir ekonomiskās analīzes daļa (1.2. attēls). Plašākā nozīmē ekonomiskā analīze ir ekonomisko procesu, parādību un to ietekmējošo faktoru izpēte. [8, 7] Ekonomiskā analīze iedalās makroekonomiskajā un mikroekonomiskajā analīzē .

1.2. attēls

Ekonomiskās analīzes veidu klasifikācijas fragments [9,26]

Makroekonomiskā analīze izpēta nacionālās ekonomiskās sistēmas funkcionēšanu, tas izpētes objekti ir kopējais cenu līmenis, nodarbinātība, nacionālais kopprodukts, valsts budžets, preču, darba un kapitāla tirgi u.c. Mikroekonomiskā analīze izpēta atsevišķu ekonomisku subjektu vai likumsakarību uzvedību, tās izpētes objekti ir konkrēta resursa cena, izmaksas, uzņēmuma funkcionēšanas mehānisms, derīgums, konkurence, darbinieku motivācija, patērētāja uzvedība u.c. [9, 25-26]

Šaurākā nozīmē mikroekonomisko analīzi var saprast kā uzņēmuma ekonomikas analīzi, jo uzņēmums ir nacionālās ekonomikas pamatsūna, ar kuru ir saistīti arī citi izpētes objekti (cena, izmaksas, darba motivācija u.tml.). [9, 26] Uzņēmuma ekonomikas analīzi var iedalīt tehniski ekonomiskajā analīzē (kritēriji un rādītāji var būt izteikti nenaudas izteiksmē) un finansiālās un saimnieciskās darbības analīzē (rādītāji ir naudas izteiksmē). Neatkarīgi no veida uzņēmuma

ekonomikas analīzei piemīt kontroles, uzskaites, stimulējoša, organizējoša un indikācijas funkcijas. [6, 11]

Pēc savas būtības un satura finanšu analīze ir finansiāla rakstura informācijas uzkrāšana un izmantošana nolūkā:

- novērtēt uzņēmuma esošo un perspektīvo stāvokli;
- novērtēt uzņēmuma līdzekļu stāvokli;
- novērtēt uzņēmuma kapitāla pietiekamību un attīstības iespējas, raugoties no finansiālā nodrošinājuma pozīcijām;
- noskaidrot papildu finansēšanas avotu pieejamības iespējas un mērķtiecību;
- novērtēt uzņēmuma darbības efektivitāti un pašu kapitāla palielināšanas iespējas;
- novērtēt aizņemtā kapitāla izmantošanas racionalitāti. [4, 245-246]

Pirms finanšu analīzes uzsākšanas ir skaidri jānosaka tās veikšanas mērķi. No mērķa ir atkarīga analīzes detalizācijas pakāpe un dziļums pa atsevišķiem analīzes virzieniem. Parasti analīzes mērķi nosaka kāda konkrēta problēma, kuras izpētei ir nepieciešams veikt analīzi, piemēram, peļņas un ienesīguma kritums, likviditātes un finansiālās drošības pazemināšanās, naudas līdzekļu trūkums u.c. [4, 245]

Atkarībā no finanšu analīzes mērķa var izvēlēties kādu no šādiem analīzes veidiem:

- ekspresdiagnostika;
- uzņēmuma finansiālās darbības novērtējums;
- investīciju pamatojuma sagatavošana. [4, 246]

Ekspresdiagnostika sniedz momentānu ieskatu pētāmajā situācijā un ir paredzēta svarīgāko problēmu noskaidrošanā finanšu pārvaldībā. Tās galvenais uzdevums ir problēmas meklējumu un risinājumu mērogu sašaurināšana. Ekspresdiagnostika ir paredzēta taktisko darbības aspektu pētīšanai.

Uzņēmuma finansiālās darbības novērtējums ir dziļāka un kompleksa analīze. Parasti tā tiek veikta uz Duponta modeļa pamata un apskata visas uzņēmuma darbības puses, raugoties no uzņēmējdarbības stratēģiskās attīstības viedokļa.

Pieņemot investīcijas lēmumus, no uzņēmuma puses ievērojama uzmanība tiek pievērsta aizņemto līdzekļu izmantošanas efektivitātei, bet no potenciālā investora puses – uzņēmuma spējai nomaksāt parādus un kredīta procentus. [4, 246]

Veicot finanšu analīzi, jāievēro vairāki svarīgi principi:

1. Nav iespējams novērtēt rezultātus bez to salīdzināšanas.
2. Neprecīzi dati dod nepatiesu informāciju.
3. Nedrīkst sajaukt nesalīdzināmus rādītājus.
4. Jāņem vērā rādītāju kopsakarības.
5. Jāizdara secinājumi un jāpieņem attiecīgi lēmumi. [4, 248]

Saimnieciskās darbības analīzei ir jābūt zinātniski pamatotai; kompleksai; objektīvai, konkrētai, tiešai; praktiski lietojamai un izmantojamai; operatīvai un efektīvai. [4, 242-243]

Par analīzes datu avotiem pieņemts saukt skaitlisku informāciju, kas izriet, raksturo vai citādā veidā ir saistīta ar analizējamo objektu, tā uzņēmējdarbību, finansiālo situāciju. Šo informāciju attiecīgi apstrādājot un vērtējot, gūst dažādu saimniecisko subjektu finansiālo procesu atspoguļojumu. Uzņēmuma finanšu ekonomiskās analīzes veikšanai izmantojamās informācijas avoti ir daudzveidīgi. Piemērotāko informācijas avotu nosaka analīzes mērķi. [2, 142].

Par informācijas avotiem finanšu analīzē var būt:

- grāmatvedības bilance un pielikumi pie tās;
- statistiskā un pārskatu informācija;
- likumdošanas un normatīvie akti, valdības lēmumi, Valsts ieņēmumu dienesta, finanšu iestāžu un banku instrukcijas;
- plānu normatīvie dokumenti, ražošanas un finanšu plāna aprēķina rādītāji;
- grāmatvedības un operatīvas uzskaites datu atšifrējumi, specializētās veidlapas u.c.;
- kredīta institūciju, klientu, piegādātāju, dažādu partneru ziņas, novērojumi;
- revīzijas komisiju, auditorpārbaužu avotu informācija u.c. [2, 142]

Vispilnīgākais informācijas avots, kas vispusīgi atspoguļo uzņēmuma darbības rezultātus ir gada pārskats. Gada pārskata svarīgākas daļas ir bilance un peļņas un zaudējumu aprēķins. Bilance atspoguļo uzņēmuma finansiālo stāvokli noteiktā brīdī., atspoguļojot uzņēmuma finanšu un materiālos resursus naudas izteiksmē gan pēc to sastāva un izlietošanas virzieniem (aktīvs), gan to finansēšanas avotiem (pasīvs). Peļņas vai zaudējuma jeb finansiālā rezultāta pārskats atspoguļo uzņēmuma ieņēmumus un izmaksas, kā arī noteikta perioda (parasti gada) laikā iegūto peļņu vai zaudējumus. [4, 253]

Finanšu analīzē izmantojamai informācijai ir jābūt atbilstošai, pietiekamai, patiesai, pilnīgai, objektīvai, savlaicīgai, salīdzināmai un saprotamai. [2, 142 ; 4, 252]

Atkarībā no izmantojamiem informācijas avotiem un analīzes lietotājiem finansiālās un saimnieciskās darbības analīzi var iedalīt vadības jeb iekšējā analīzē un finanšu jeb ārējā analīzē. [9, 26]

Iekšējā jeb vadības analīze ir kompleksa ekonomiska analīze, kuras uzdevums ir dot nepieciešamo analītisko materiālu uzņēmumu vadītājiem vadīšanas lēmumu pieņemšanai. Uzņēmuma iekšējās analīzes sistēmā ir iespējams veikt padziļinātu finanšu analīzi uz vadības uzskaites informācijas rēķina un kompleksi novērtēt uzņēmuma darbības efektivitāti. Šīs analīzes rādītāji ir pamats mārketinga un ražošanas programmu izstrādei uzņēmuma. [4, 244-245]

Uzņēmuma iekšēja analīze tiek veikta pēc šādiem rādītājiem:

- peļņas iegūšana no produkcijas pārdošanas;
- visas uzņēmuma ražotās un pārdotās produkcijas pašizmaksa;
- atsevišķu produkcijas veidu pašizmaksas;
- cenu un izmaksu novirzes no plānotajām un to iemesli;
- amatpersonu atbildības raksturs par budžeta ievērošanu attiecībā pret izdevumiem. [4, 245]

Ārēja jeb finanšu analīze ir analītisko procedūru kopums, kas balstās uz vispārpieejamu finanšu rakstura informāciju un ir domāta uzņēmuma stāvokļa un tā ekonomiskā potenciāla izmantošanas efektivitātes novērtējumam, kā arī pārvaldes lēmumu pieņemšanai attiecībā uz uzņēmuma darbības optimizāciju vai dalības tajā. [9, 42-43] Šajā analīzē tiek izmantota ierobežota informācija, kas nesniedz vispusīgu ieskatu par uzņēmuma darbību. [4, 244]

Ārējai finanšu analīzei piemīt šādas īpatnības:

- daudzi analīzes subjekti un informācijas par uzņēmuma darbību izmantotāji;
- analīzes subjektu interešu un analīzes objektu daudzveidība;
- analīzes orientācija tikai uz publiskajiem uzņēmuma pārskatiem;
- maksimāls rezultātu atklātums. [4, 244]

Analīzes rezultātus var lietot vairākas lietotāju grupas. Tās var būt: kreditori, investori, piegādātāji, pircēji, konkurenti, dažāda līmeņa speciālisti, auditori, Valsts ieņēmumu dienesta darbinieki un citas ieinteresētas personas. [2, 137]

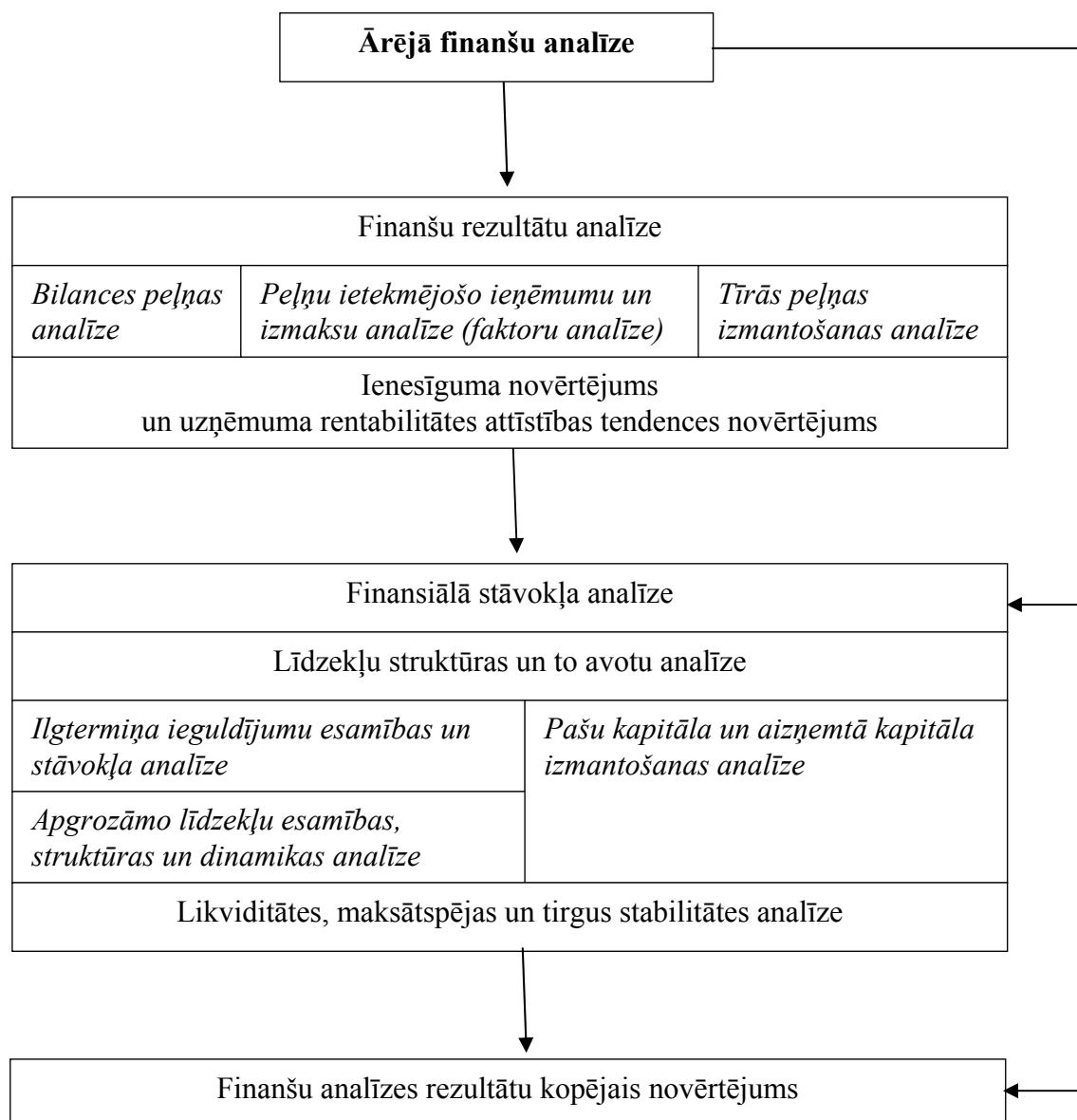
Informācijas lietotājiem var būt tieša ieinteresētība, bet var arī nebūt.

Tiešā ieinteresētība ir:

- potenciāliem īpašniekiem un kreditoriem. Tie vēlās gūt pārlicību par sava kapitāla ieguldīšanas izdevīgumu un atgūšanu. Tāpēc finanšu analīzes rādītāju un pārvaldības metodiku izmantošana ir viens no svarīgākiem nosacījumiem, risinot jautājumu par iespējamo sadarbību;
- esošiem sadarbības partneriem. Piegādātāji un kreditori ir ieinteresēti iegūt analītisku informāciju par uzņēmumu, ar kuru sadarbojas, lai novērtētu turpmākas sadarbības iespējas, līguma slēgšanas nosacījumus, kredītu atgūšanas garantijas utt.;
- potenciāliem partneriem. Tos pievilina tas fakts, ka uzņēmums ievēro atklātības principu: publicē savus finanšu un analītiskos pārskatus masu informācijas līdzekļos un ir gatavi sniegt plašāku informāciju; [4, 247-248]
- valstij kā nodokļu inspektorei. Valsts ir ieinteresēta, lai uzņēmums maksātu visus nodokļus, mākslīgi nesamazinot to summu. Pārskatos var parādīties neprecizitātes, kas ļauj atklāt nodokļu likumošanas pārkāpumus.

Tiešas ieinteresētības nav datu apstrādes aģentūrām, Statistikas dienestam, Uzņēmumu reģistram, preses aģentūrām, vērtspapīru biržām, auditoriem, uzņēmuma konsultantiem un citiem lietotājiem.

Galvenās ārējās finanšu analīzes sastāvdaļas ir parādītas 1.3. attēlā.

Ārējās finanšu analīzes sastāvdaļas [12, 14]

Kā ir redzams, galveno ārējās finanšu analīzes saturu veido:

- peļņas absolūto rādītāju analīze;
- rentabilitātes relatīvo rādītāju analīze;
- uzņēmuma finansiālā stāvokļa, finansiālās stabilitātes, bilances likviditātes, uzņēmuma maksātspējas analīze;
- pašu un aizņemtā kapitāla izmantošanas efektivitātes analīze;
- uzņēmuma finansiālā stāvokļa ekonomiskā diagnostika. [4, 244]

Svarīga loma ir uzņēmuma finansiālās stabilitātes novērtēšanai. Finansiāli stabils ir tāds saimnieciskais subjekts, kurš ar pašu rīcībā esošiem līdzekļiem sedz visus bilances aktīvos esošos posteņus, t.i. pamatlīdzekļus, nemateriālos aktīvus, apgrozāmos līdzekļus. Tas nepieļauj neattaisnotus debitoru (materiālo zudumu atlīdzināšana, iztrūkumi, piesavināšana, vērtību bojāšana u.c.) un kreditoru (laikus nesamaksātā nauda par piegādātām precēm) parādus un laikus nomaksā visas savas saistības. [2, 140]

Uzņēmuma finansiālās stabilitātes analīze tiek veikta pa šādiem posmiem:

- saimnieciskā subjekta aktīvu sastāvs un izvietojums;
- finansiālo resursu dinamikas, struktūras un avotu analīze;
- pašu apgrozāmo līdzekļu analīze;
- kredītsaistību analīze;
- debitorsaistību analīze;
- visu apgrozāmo līdzekļu daudzuma un struktūras analīze;
- maksāspējas analīze. [2, 140]

1.1. Finanšu analīzē pielietojamās metodes

Veicot finanšu analīzi, var izmantot vairākas analīzes metodes, galvenās no kurām ir:

- attīstības tendenču analīze;
- pārskatu lasīšana;
- horizontālā analīze;
- vertikālā analīze;
- finanšu koeficientu analīze;
- faktoru analīze. [4, 249]

Attīstības tendenču analīze noteic uzņēmuma ekonomiskās izaugsmes rādītāju izmaiņas pēdējo gadu laikā. Uzņēmuma ekonomiskā izaugsme tiek vērtēta pēc pārdošanas apjomu, peļņas, aktīvu vērtības un pašu kapitāla un kopējā kapitāla izmaiņām. Ilgtermiņa analīze ļauj noskaidrot izmaiņu dinamiku uz labo vai sliktu pusi, noskaidrot galvenās problēmas un prognozēt uzņēmuma attīstības stratēģiju. [4, 249]

Pārskatu lasīšana ir pārskatos esošo absolūto rādītāju pētīšana. Pārskatu lasīšanā ir svarīgi saprast katra pārskatu posteņa saturu, novērtēt posteņi saistībā ar lomu, uzņēmuma darbību un citiem posteņiem, novērtēt posteņu izmaiņu raksturu un šo izmaiņu ietekmi uz uzņēmuma ekonomiku.

Pārskatu lasīšanā ir jāizprot bilances savstarpējās sakarības, no kurām galvenās ir šādas:

1) Bilances aktīvu visu sadaļu summa ir vienāda ar pasīvu sadaļu summu. Šī vienādība kvantitatīvi atspoguļo galveno bilances ideju: viena un tā pati uzņēmuma līdzekļu summa ir parādīta divējādi – pēc līdzekļu sastāva un izvietojuma (aktīvs) un pēc to veidošanas avotiem (pasīvs).

2) Pašu kapitāla un ilgtermiņa kredīta summai ir jāpārsniedz ilgtermiņa ieguldījumu summu. Šī nevienādība kopumā raksturo ilgtermiņa kapitāla izmantošanu: lielāka pašu kapitāla un ilgtermiņa kredīta daļa tiek izmantota ilgtermiņa ieguldījumu veidošanai, bet atlikusi daļa – apgrozāmo līdzekļu finansēšanai (tā saucamais bilances Zelta likums).

3) No 2. punkta izriet, ka apgrozāmo līdzekļu summai ir jābūt lielākai par īstermiņa saistībām. Šī nevienādība paredz, ka, normāli funkcionējot, uzņēmums apgrozāmo līdzekļu daļu finansē no ilgtermiņa līdzekļu avotiem (pašu kapitāls un ilgtermiņa kreditori). [4, 250]

Lietojot pārskatu lasīšanas metodi, ir jāņem vērā vairāki ierobežojumi:

- bilance atspoguļo uzņēmuma aktīvu un pasīvu stāvokli noteiktā datumā, bet nesniedz atbildi uz jautājumu, kāpēc ir izveidojies šāds stāvoklis;
- bilances rādītāju interpretācija ir iespējama, tikai piesaistot tam apgrozījuma vai pārdošanas apjomu datus. Izdarīt secinājumu par to, cik lielas vai mazas ir katra bilances posteņa summas, var tikai pēc to salīdzināšanas ar atbilstošām apgrozījuma summām;
- aprēķināto rādītāju novērtēšanai ir nepieciešami salīdzināt tos ar nozares vidējiem rādītājiem; [4, 250-251]
- bilancē netiek ņemta vērā inflācijas ietekme, un līdz ar to pēc bilances nevar spriest par reālo līdzekļu vērtību, kas ir uzņēmuma rīcībā;
- uzņēmuma finansiālo stāvokli un tā pārmaiņas nākotnē ietekmē ne tikai finansiālā rakstura faktori, bet arī ekonomiskās un politiskās pārmaiņas valstī, personāla kvalifikācijas celšana un citi notikumi. Tāpēc grāmatvedības datu analīze ir tikai viena no uzņēmuma kompleksās ekonomiskās analīzes sastāvdaļām. [2, 144]

Finanšu pārskatu lasīšana jāveic noteiktā secībā:

- 1) bilances posteņu, pielikumu un to atbilstības pētīšana;
- 2) „kritiskāko” posteņu noskaidrošana (zaudējumi, laikā nenokārtotas saistības, augsts debitoru parādu līmenis attiecībā pret aktīviem, augsts saistību līmenis salīdzinājumā ar debitoru līmeni);
- 3) bilances un peļņas pārskata atbilstības pārbaude (pēc nesadalītās peļņas, rezervju veidošanas summām);
- 4) peļņas pārskata posteņu pētīšana un salīdzināšana ar pielikumiem. [4, 251]

Horizontālā analīze ļauj noskaidrot dažādu pārskatu posteņu absolūtās un relatīvās novirzes salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu (dinamikas analīze). [Rurāne 251] Analīzes veikšanai tiek veidota viena vai vairākas analītiskās tabulas, kurās absolūtie rādītāji tiek papildināti ar relatīviem rādītājiem t.i. pieauguma tempi. Piemēram, veicot bilances horizontālo analīzi, bilances dati uz noteikto datumu tiek pieņemti par 100%, tālāk tiek veidotas laika rindas no dažādu bilances posteņu vērtību attiecību pret to bāzes vērtību. Parasti tiek ņemti pieauguma tempi par dažiem blakusperiodiem (gadiem), kas ļauj ne tikai analizēt atsevišķu rādītāju izmaiņas, bet arī prognozēt to vērtības. Horizontālās analīzes rezultātu svarīgums samazinās inflācijas apstākļos. [9, 292]

Horizontālā un vertikālā analīze papildina viena otru, tāpēc bieži tiek veidotas analītiskās tabulas, kas raksturo gan bilances vai citas apskatāmas vienības struktūru, gan to atsevišķu posteņu izmaiņas laikā. Šie analīzes veidi ir ļoti derīgi divu vai vairāku uzņēmumu salīdzinājumā, jo ļauj salīdzināt pēc darbības joma un ražošanas apjomiem atšķirīgus uzņēmumus. [9, 292]

Vertikālā analīze tiek veikta ar mērķi noskaidrot atsevišķu pārskatu posteņu īpatsvaru kopējā rādītājā, kas tiek pieņemts par 100%, jeb citiem vārdiem sākot parāda uzņēmuma līdzekļu un to avotu struktūru. [4, 251] Vertikālajai analīzei ir sekojošas priekšrocības:

- Relatīvo rādītāju izmantošana ļauj salīdzināt tādu uzņēmumu ekonomisko potenciālu un darbības rezultātus, kas atšķiras pēc izmantoto resursu apjoma un citiem apjomu raksturojošiem rādītājiem;
- Relatīvie rādītāji kādā mērā izlīdzina inflācijas ietekmi, kas var izkropļot finanšu pārskatu absolūtos rādītājus, tādējādi apgrūtinot to salīdzināšanu dinamikā. [9, 291]

Vertikālo analīzi var piemērot gan izejpārskatiem, gan modificētiem pārskatiem (piemēram, ar apvienotiem vai transformētiem posteņiem). Šī analīze ir īpaši derīga apskatot ieņēmumu un izdevumu struktūru (peļņas vai zaudējumu pārskata analīze). [9, 291]

Finanšu koeficienti parāda absolūto finanšu rādītāju proporcijas starp dažādiem pārskatu posteņiem. Finanšu koeficientu pozitīvā nozīme ir to vienkāršs aprēķins. Metodes būtība izpaužas attiecīgā rādītāja aprēķināšanā un tā salīdzināšanā ar kādu bāzi, piemēram, šādām:

- vispārpieņemtie parametri;
- nozares vidēji rādītāji;
- pagājušo gadu analogiskie rādītāji;
- konkurējošu uzņēmumu rādītāji;
- kādi citi analizējamā aprēķina rādītāji.

Tiek uzskatīts, ka ja finanšu koeficientu faktiskais līmenis ir sliktāks par bāzes rādītāju, tas norāda uz vissārīgākajām vietām uzņēmuma darbībā, kurus būtu papildus jāanalizē. Tomēr papildu analīze var arī neapstiprināt iepriekšējo negatīvo novērtējumu. Dažos gadījumos kāds koeficienta lielums neatbilst vispārpieņemtajai normai kādu specifisku, konkrētu apstākļu vai uzņēmuma darbības politikas dēļ. [4, 251]

Uzņēmuma vadībai finanšu koeficienti ir svarīgi tādēļ, ka pēc minētajiem koeficientiem par uzņēmuma saimniecisko darbību spriež akcionāri un kreditori. Tāpēc, pieņemot lēmumu, vadītājiem jānovērtē šī lēmuma ietekme uz vissārīgākajiem finanšu koeficientiem. [4, 252]

Sīkāk finanšu koeficienti tiks apskatīti šī darba nākamajās apakšnodaļās.

Faktoru analīze ir atsevišķu faktoru jeb cēloņu ietekmes uz rezultātīvo rādītāju analīze. [12, 25] Faktoru sistēmas modelis ir matemātiskā formula, kas atspoguļo reālas sakarības starp analizējamām parādībām. Vispārinātā veidā tā izskatās šādi:

$$y = f(x_1, x_2, \dots, x_n), \quad (1.1)$$

kur y – rezultātīvā pazīme;

x_i – faktoru pazīmes. [9, 74]

Sakarība ir funkcionālā jeb cieši determinētā, ja katrai faktoru vērtībai atbilst noteiktā rezultātīvās pazīmes vērtība. Sakarība ir stohastiskā jeb varbūtības, ja katrai faktoru vērtībai atbilst vairākās rezultātīvās pazīmes vērtības. [9, 74]

Determinētais faktoru modelis ņem vērā tikai tos faktorus, kas ir iekļauti dotā modelī, abstrahējoties no visiem pārējiem faktoriem, t.i. nav iespējams novērtēt vienlaicīgi ietekmējošo

faktoru ietekmi uz rezultātīvo pazīmi, ja tie nav iekļauti vienā modelī. Šie modeļi tiek plaši izmantoti retrospektīvajā analizē. [9, 76]

Sīkāk faktoru analīzes paņēmieni tiks apskatītās šī darba 3.5. apakšnodaļā.

1.2. Finanšu rādītāju analīze

Šajā apakšnodaļā tiek apskatītas galvenās finanšu rādītāju grupas, kas raksturo uzņēmuma ekonomisko potenciālu un uzņēmuma darbības efektivitāti.

Ekonomisko potenciālu var iedalīt mantiskajā un finansiālajā potenciālā. Mantiskais potenciāls ir raksturojams ar uzņēmuma ilgtermiņa aktīvu lielumu, sastāvu un stāvokli, kas ir novērtējama naudas izteiksmē, kas ļauj spriest par finanšu resursu ieguldīšanas uzņēmuma aktīvos optimalitāti, iespējam un lietderību. [9, 273-274] Finansiālais potenciāls tiek raksturots ar peļņas un zaudējumu aprēķinā parādītiem finanšu rezultātiem, kā arī dažiem bilances aktīvu un pasīvu posteņiem un to attiecību. Finansiālo potenciālu var raksturot īstermiņā (uzņēmuma likviditāte un maksāspēja) un ilgtermiņā (finanšu stabilitāte). [9, 274]

Darbības efektivitāti raksturojošie rādītāji ir aktīvu aprites rādītāji un rentabilitātes rādītāji.

1.2.1. Uzņēmuma mantiskā potenciāla novērtēšana un analīze

Uzņēmuma tīro aktīvu vērtība [9, 295]

Tīrie aktīvi ir tā aktīvu daļa, kas likvidācijas gadījumā būs pieejama akcionāriem pēc norēķiniem ar kreditoriem, t.i. tie raksturo akcionāru interešu nodrošinājumu.

$$\text{Tīrie aktīvi} = [\text{II} + (\text{AL} - \text{DP})] - [\text{IS} + (\text{ĪS} - \text{NPI})] \quad (1.2)$$

kur II – ilgtermiņa ieguldījumi;

AL – apgrozāmie līdzekļi;

DP – neiemaksātās daļas sabiedrības kapitālā;

IS – ilgtermiņa saistības;

ĪS – īstermiņa saistības;

NPI – nākamo periodu ieņēmumi. [10, 371]

Tīro aktīvu vērtība var būt aprēķināta kā starpība starp uzņēmuma pašu kapitālu un uzkrātiem zaudējumiem, kas ir atspoguļoti bilancē. Tomēr ir jāņem vērā, ka aprēķinā tiek

izmantota aktīvu bilances vērtība, kas var nesakrist ar tirgus vērtību uz uzņēmuma likvidācijas brīdi. [9, 296] Tīro aktīvu pieaugums ir vērtējams pozitīvi, samazinājums norāda uz iespējamu bankrota iestāšanos. Ja uzņēmumam ir lieli zaudējumi, tīrie aktīvi var būt negatīvi. Peļņa palielina tīro aktīvu vērtību. [9, 297]

Pamatlīdzekļu daļa kopējos aktīvos. Pamatlīdzekļi ir tā ražošanas līdzekļu daļa, kas ražošanas procesā piedalās ilgstoši, saglabājot savu sākotnējo formu, bet to vērtība tiek pakāpeniski pa daļām pārnesta uz izgatavojamo produktu vai pakalpojumu visā to lietderīgās izmantošanas laikā. Pamatlīdzekļi veido uzņēmuma materiāli tehnisko bāzi, kas tiek izmantots peļņas ģenerēšanai. No pamatlīdzekļu apjoma ir atkarīga uzņēmuma darbības jauda un zināmā mērā arī darba tehniskais nodrošinājums. [4, 266] Šim rādītājam nav rekomendētas vērtības, un tas ir atšķirīgs dažādās nozarēs.

Ilgtermiņa ieguldījumu un apgrozāmo līdzekļu attiecība. Šis rādītājs parāda, cik latu, kas ir ieguldīti ilgtermiņa ieguldījumos, pienākas uz vienu apgrozāmajos līdzekļos ieguldīto latu. Jo augstāks ir šis koeficients, jo resursu ietilpīgāks ir uzņēmums un jo augstāks ir ražošanas risks. Rādītāja lielums ir atkarīgs no uzņēmuma darbības jomas. Rādītāja straujas izmaiņas ir iespējamās tikai mainoties uzņēmuma darbības sfērai. Sakarā ar to, ka bilancē ilgtermiņa ieguldījumi tika parādīti pēc atlikušas vērtības, šī rādītāja vērtība būs augstāka, ja uzņēmums veic aktīvu renovācijas politiku. [9, 297]

Aktīvo pamatlīdzekļu īpatsvars kopējos pamatlīdzekļos (d_{te}). Šis rādītājs parāda, kādu daļu no pamatlīdzekļiem sastāda aktīvi, kas tieši piedalās ražošanas procesā. [9, 297] Pastāv divas pieejas aktīvo pamatlīdzekļu definēšanai: pēc pirmās pieejas aktīvie pamatlīdzekļi ir visi pamatlīdzekļi, izņemot ēkas un būves. [9, 298] Izplātītāka ir otrā pieeja, kas nosāka, ka par pamatlīdzekļu aktīvo daļu tiek uzskatīti pamatlīdzekļi, kas apkalpo svarīgākos ražošanas iecirkņus un raksturo uzņēmuma ražošanas potenciālu un dažādu izstrādājumu ražošanas iespējas. Pamatlīdzekļu aktīvo daļu veido ražošanas iekārtas, darbgaldi, datortehnika utt. [4, 36]).

$$d_{te} = \frac{\text{Pamatlīdzekļu aktīvo daļu vērtība}}{\text{Kopējā pamatlīdzekļu vērtība}} \quad (1,3) [9, 297]$$

Aprēķinā var izmantot pamatlīdzekļu sākotnējo vai atlikušo vērtību, momenta rādītājus vai perioda vidējos. Pozitīvi ir vērtējams šī rādītāja pieaugums.

Nolietojuma koeficients raksturo pamatlīdzekļu norakstītas vērtības daļu sākotnējā pamatlīdzekļu vērtībā un tiek aprēķināts pēc 1.4. formulas: [10, 372]

$$\text{Nolietojuma koeficients} = \frac{\text{Uzkrātais nolietojums}}{\text{Sākotnējā pamatlīdzekļu vērtība}} \quad (1.4)$$

Šī rādītāja papildinājums līdz 1 jeb 100% ir lietderības koeficients, kas parāda pamatlīdzekļu atlikušas vērtības un pamatlīdzekļu sākotnējās vērtības attiecību. [4, 39]

Pēc šo koeficientu lieluma var spriest par tehniskā nodrošinājuma līmeni uzņēmumā. Tomēr ir jāsaprot, ka nolietojuma un lietderības koeficienti:

- nav saistīti ar pamatlīdzekļu tiešu fizisko vai morālo nolietojumu;
- neņem vērā pamatlīdzekļu izmantošanas intensitāti;
- ir atkarīgi no uzņēmumā pielietotas amortizācijas aprēķināšanas metodes. [9, 300]

Kaut gan nolietojuma koeficients ir pietiekami nosacīts rādītājs, tam ir noteikta analītiskā nozīme – pie lineārās amortizācijas metodes rādītājam ir jābūt lielākam par 50%, zemākā vērtība nav vēlama. [9, 300]

Pamatlīdzekļu atjaunošanas koeficients raksturo no jauna iegādāto pamatlīdzekļu daļu kopējā pamatlīdzekļu vērtībā. Šī rādītāja augsts līmenis raksturo uzņēmuma attīstības intensitāti un tā ražošanas potenciālu.

$$\text{Pamatlīdzekļu atjaunošanas koeficients} = \frac{\text{Jauno pamatlīdzekļu vērtība pārskata periodā}}{\text{Pamatlīdzekļu vērtība pārskata perioda beigās}} \quad (1.5.) [4, 39]$$

Pamatlīdzekļu likvidācijas koeficients raksturo likvidēto pamatlīdzekļu daļu kopējā pamatlīdzekļu summā.

$$\text{Pamatlīdzekļu likvidācijas koeficients} = \frac{\text{Likvidēto pamatlīdzekļu vērtība pārskata periodā}}{\text{Pamatlīdzekļu vērtība pārskata perioda beigās}} \quad (1.6.) [4, 39]$$

Pamatlīdzekļu atjaunošanas ātrums raksturo visu pamatlīdzekļu pilnīgas atjaunošanas vidējo laika periodu. To aprēķina pēc 1.7. formulas: [4, 39]

$$\text{Pamatlīdzekļu atjaunošanas ātrums} = 1 : \text{Atjaunoto pamatlīdzekļu koeficients} \quad (1.7)$$

1.2.2. Likviditātes un maksātspējas novērtējums un analīze

Uzņēmuma maksātspēja ir uzņēmuma spēja savlaicīgi dzēst savus kreditoru parādus. Tas nozīmē, ka uzņēmumam ir naudas līdzekļi un to ekvivalenti, kas ir pietiekami, lai nekavējoties dzēstu tekošas saistības. Tātad, maksātspējas pazīmes ir nokavētu parādu neesamība un rīcībā esošais pietiekams naudas līdzekļu apjoms. [10, 374]

Uzņēmuma likviditāte ir uzņēmuma teorētiska spēja nodzēst visas īstermiņa saistības, ar kavējumiem vai bez. Uzņēmums ir likvīds, ja to apgrozāmie līdzekļi pārsniedz īstermiņa saistības, tomēr ne visus apgrozāmos līdzekļus ir iespējams pārvērst naudā, jo uzņēmumam var būt zaudētie debitoru parādi, grūti realizējamie krājumi (specifiskas izejvielas, nepabeigtie ražojumi) u.c. [10, 374]

Uzņēmuma likviditātes analīzē izmanto relatīvos rādītājus – likviditātes koeficientus.

Absolūtās likviditātes koeficients parāda, kādu daļu no īstermiņa saistībām var nekavējoties dzēst ar uzņēmuma rīcībā esošajiem maksāšanas līdzekļiem.

$$\text{Absolūtās likviditātes koeficients} = \frac{\text{Naudas līdzekļi} + \text{Īstermiņa vērtspapīri}}{\text{Īstermiņa saistības}} \quad (1.8.) \quad [12, 133]$$

Šim koeficientam nav rekomendējamās vērtības. Daži autori uzskata, ka koeficienta teorētiskā pietiekamība ir 0,2-0,25 [4, 304], daži uzskata, ka tā ir 0,15-0,2 [7, 125].

Ātrās jeb starpposmu likviditātes koeficients parāda, kādu daļu no īstermiņa saistībām var dzēst ar uzņēmuma rīcībā esošajiem maksāšanas līdzekļiem un debitoru parādiem, ja tie visi būs atmaksāti. To aprēķina pēc 1.9. formulas: [12, 133]

$$\text{Ātrās likviditātes vai starpposmu koeficients} = \frac{(\text{Naudas līdzekļi} + \text{Īstermiņa vērtspapīri} + \text{Debitori})}{\text{Īstermiņa saistības}} \quad (1.9.)$$

Pēc dažu autoru domām, koeficienta teorētiska pietiekamība ir ap 0,7-1. [4, 304] Tomēr šāds lielums var būt nepietiekams, ja likvīdo aktīvu daļu veido debitoru parādi.

Kopējās likviditātes koeficients parāda uzņēmuma spēju dzēst savas īstermiņa saistības ar tā rīcībā esošajiem apgrozāmajiem līdzekļiem.

$$\text{Kopējās likviditātes koeficients} = \frac{\text{Apgrozāmie līdzekļi}}{\text{Īstermiņa saistības}} \quad (1.10.) \quad [12, 133]$$

Koeficienta teorētiskā pietiekamība, pēc dažu autoru domām, ir robežās ap 2. Ja apgrozāmo līdzekļu vērtība ir augstāka nekā īstermiņa saistību vērtība, tas liecina, ka uzņēmumam ir rezerves saistību dzēšanai uzņēmuma likvidācijas gadījumā. Analizējot šo rādītāju, svarīgi ir izvērtēt apgrozāmo līdzekļu struktūru pēc to likviditātes pakāpēm, jo, piemēram, pārmērīgi ražošanas krājumi un novecojuši debitoru parādi var pilnīgi nepārvērsties maksāšanas līdzekļos. [4, 303]

Ja kopējās likviditātes koeficienta līmenis ir par zemu, tad uzņēmumā var izveidoties grūtības īstermiņa saistību kārtošana. Ja turpretī tas ir par augstu, tad uzņēmums pārāk daudz kapitāla ieguldījis apgrozāmo līdzekļu posteņos vai arī nepietiekami izmantojis īstermiņa kredītus (banku kredītu un komerc kredītu). [4, 304]

Ar bilances likviditāti ir saistīts tīro jeb pašu apgrozāmo līdzekļu jēdziens, ko bieži apzīmē arī ar **tīro apgrozāmo kapitālu**. Tīro apgrozāmo līdzekļu palielinājums liecina par uzņēmuma likviditātes līmeņa pieaugumu.

$$\text{Tīrais apgrozāmais kapitāls} = \text{Apgrozāmie līdzekļi} - \text{Īstermiņa saistības} \quad (1.11) \quad [4, 305]$$

Tīrais apgrozāmais kapitāls ir nepieciešams uzņēmuma finansiālās stabilitātes uzturēšanai, jo apgrozāmo līdzekļu pārsvars par īstermiņa saistībām liecina, ka uzņēmuma apgrozāmo līdzekļu vērtība ir pietiekama ne tikai īstermiņa saistību segšanai, bet tam ir arī finanšu resursi savas darbības paplašināšanai nākotnē. [4, 307]

Uzņēmuma finansiālo stāvokli negatīvi ietekmē gan tīro apgrozāmo līdzekļu trūkums, gan to pārmērīgs lielums. Nepietiekams lielums var izraisīt bankrotu, jo liecina par uzņēmuma nespēju savlaicīgi segt īstermiņa saistības, turpretī pārmērīgs tīro apgrozāmo līdzekļu pārsvars pār optimālo nepieciešamo lielumu liecina par resursu neefektīvu izmantošanu. [4, 308]

Uzņēmuma likviditātes saglabāšana ir atkarīga no šādiem svarīgiem nosacījumiem:

- apgrozījuma pieauguma tempiem jāpārsniedz ražošanas krājumu pieauguma tempi;
- jāpieaug debitoru parādu aprites ātrumam;
- jāpazeminās debitoru parādu īpatsvaram kopējā aktīvu vērtībā un apgrozījuma. [4, 305]

1.2.3 Finanšu stabilitātes novērtējums

Uzņēmuma finansiālo stāvokli raksturo vairāku rādītāju sistēma, kas atspoguļo uzņēmuma kapitāla stāvokli tā aprites procesā, kā arī uzņēmuma spēju finansēt savu saimniecisko darbību. Uzņēmuma finansiālais stāvoklis var būt stabils, nestabils un kritisks. Uzņēmuma spēja veiksmīgi funkcionēt, saglabāt savu aktīvu un pasīvu līdzsvaru, patstāvīgi uzturēt savu maksātspēju liecina par finansiālā stāvokļa stabilitāti. Stabils finansiālais stāvoklis pozitīvi ietekmē uzņēmuma darbības apjomu, kas savukārt ir atkarīgs no uzņēmuma nodrošinājuma ar ražošanas resursiem. [4, 297]

Finansiālās autonomijas koeficients parāda pašu kapitāla īpatsvaru finansēšanas avotu struktūrā. Jo augstāks ir šis rādītājs, jo augstāks ir uzņēmuma finansiālās drošības līmenis. Koeficients tiek aprēķināts šādi:

$$\text{Finansiālās autonomijas koeficients} = \frac{\text{Pašu kapitāls}}{\text{Kopējais kapitāls}} \quad (1.12.) \quad [4, 299]$$

Tirgus ekonomikā augsts pašu kapitāla īpatsvars un tā pieaugums neliecina par uzņēmuma stāvokļa uzlabošanos un spēju ātri reaģēt uz lietišķās situācijas izmaiņām. Tieši pretēju, aizņemta kapitāla izmantošana liecina par uzņēmuma elastību, tā spēju saņemt kredītus un tos atdot, par kredītuzticību uzņēmumam. [4, 299]

No kreditoru viedokļa pievilcīgāks ir uzņēmums ar augstu pašu kapitālu daļu kopējos pasīvos, jo tāds uzņēmums ir finansiāli neatkarīgāks un ar lielāku varbūtību spēs pildīt savas saistības, izmantojot pašu kapitālu. [10, 379]

Saistību īpatsvars bilancē vai **finansiālās atkarības koeficients** raksturo uzņēmuma finansiālo atkarību no kreditoriem. Aizņemtā kapitāla piesaistīšana izraisa procentu maksājumus, kā arī maksājumus saistību dzēšanai. Jo šis rādītājs ir zemāks, jo labprātāk kreditori izsniegs kredītu. Šo koeficientu aprēķina pēc formulas:

$$\text{Finansiālās atkarības koeficients} = \frac{\text{Aizņemtais kapitāls}}{\text{Kopējais kapitāls}} \quad (1.13.) \quad [4, 299]$$

Jo augstāks ir šis rādītājs, jo vairāk parādu ir uzņēmumam, līdz ar to pastāv risks atmaksāt aizdotās summas un arī kredīta procentus. Kreditori parasti vēlas, lai šis rādītājs būtu zemāks, jo līdz ar to ir drošākas iespējas netraucēti saņemt atpakaļ aizdotās summas. Augsts šis rādītājs norāda, ka par aizņemto kapitālu ir jāmaksā liela procentu summa un uzņēmuma kredītēšana noteikumi būs stingrāki, vai arī tas var zaudēt iespēju vēl saņemt kredītus. [4, 299]

Finanšu sviras vai finansiālā riska koeficients ir kapitāla struktūru raksturojošs un apkopojošs rādītājs, jo visi pārējie rādītāji nosaka tā lielumu. Finanšu svira parāda, cik latu aizņemta kapitāla ir piesaistīts uz vienu pašu kapitāla latu.

$$\text{Finanšu svira} = \frac{\text{Aizņemtais kapitāls}}{\text{Pašu kapitāls}} \quad (1.14.) \quad [12, 136]$$

Speciālisti uzskata, ja šis rādītājs ir sasniedzis koeficientu 1, tad uzņēmuma finansiālā stabilitāte ir sasniegusi kritisko punktu, tas nozīmē, ka uzņēmums daudz izmanto aizņemto kapitālu. Koeficienta lieluma kritiskās robežas lielā mērā ir atkarīgas arī no saimnieciskās darbības rakstura un apgrozāmo līdzekļu aprites ātruma. Var būt situācija, kad apgrozāmie līdzekļi aprit ātri, kā rezultātā šī koeficienta kritiskā robeža var ievērojami pārsniegt 1, būtiski neietekmējot uzņēmuma finansiālo autonomiju. [4, 300]

Kapitalizēto avotu finanšu atkarības koeficients (k_{dte}) parāda ilgtermiņa kreditoru daļu kopējos ilgtermiņa avotos. Lai uzņēmums skaitītos finansiāli stabils, šim rādītājam ir jābūt zemākam par 0,4. Šī rādītāja pieaugums ir vērtējams negatīvi, jo ilgtermiņā uzņēmums kļūst atkarīgāks no kreditoriem. [10,379]

$$k_{dte} = \frac{\text{Ilgtermiņa saistības}}{\text{Pašu kapitāls} + \text{Ilgtermiņa saistības}} \quad (1.15.) \quad [10, 379]$$

Procentu maksājumu nodrošinājuma koeficients (TIE) parāda uzņēmuma spēju norēķināties ar tekošām saistībām. Koeficienta vērtībai ir jābūt lielākai par 1, pretējā gadījumā uzņēmums nevar pilnā apmērā norēķināties ar ārējiem investoriem. TIE samazinājums liecina par finanšu riska pieaugumu. [10, 381]

$$\text{TIE} = \frac{\text{Peļņa pirms procentiem un nodokļiem}}{\text{Procentu maksājumi}} \quad (1.16.) \quad [10, 381]$$

1.2.4. Resursu izmantošanas efektivitāte

Pirmkārt apskatīsim pamatlīdzekļu izmantošanas efektivitāti. Svarīgākie rādītāji, kas tiek lietoti to novērtēšanai, ir pamatlīdzekļu atdeves rādītājs, pamatlīdzekļu ietilpības rādītājs un pamatlīdzekļu rentabilitāte. Pamatlīdzekļu izmantošana tiek uzskatīta par efektīvu, ja preču apgrozījuma vai peļņas pieauguma temps pārsniedz pamatlīdzekļu vērtības pieauguma tempu analizējamā periodā. [4, 268]

Pamatlīdzekļu atdeve ražošanas uzņēmumos tiek novērtēta pēc pārdotās produkcijas vērtības (apgrozījuma), kas pienākas uz pamatlīdzekļu gada vidējās vērtības vienu latu. Pamatlīdzekļu atdeve ir to izmantošanas apkopojošs rādītājs. Pamatlīdzekļu atdeves rādītājs parāda, cik latu neto apgrozījuma ir devis viens pamatlīdzekļu vērtības lats. Jo augstāks ir šis rādītājs, jo efektīvāka ir pamatlīdzekļu izmantošana uzņēmumā. Pieaugot pamatlīdzekļu atdeves rādītājam, uzņēmumā rodas pamatlīdzekļu relatīvā ekonomija. [4, 267]

$$\text{Pamatlīdzekļu atdeve} = \frac{\text{Neto apgrozījums}}{\text{Pamatlīdzekļu vidējā gada vērtība}} \quad (1.17.) \quad [4, 42]$$

Pamatlīdzekļu ietilpības rādītājs parāda, kāda pamatlīdzekļu vērtība pienākas uz vienu realizētās produkcijas vērtības vai apgrozījuma latu. Jo lielāka ir kapitāla atdeve, jo zemāka ir pamatlīdzekļu ietilpība. [4, 42]

$$\text{Pamatlīdzekļu ietilpība} = 1 : \text{Pamatlīdzekļu atdeve} \quad (1.18.) \quad [4, 42]$$

Pamatlīdzekļu rentabilitātes līmenis raksturo peļņas summu, kas pienākas uz pamatlīdzekļu vērtības latu un tiek aprēķināta pēc 1.19. formulas:

$$\text{Pamatlīdzekļu rentabilitāte} = \frac{\text{Peļņa pārskata periodā}}{\text{Pamatlīdzekļu vidējā gada vērtība}} \quad (1.19.) \quad [4, 42]$$

Uzņēmuma darbības veikšanai ir nepieciešams noteikts kapitāls, kura lielums ir atkarīgs no aktīvu izmantošanas efektivitātes. Aprites rādītāji un to izmaiņas dod iespēju spriest, vai ieguldījumi uzņēmuma aktīvos nav par lielu vai par mazu. Nodrošinot apgrozāmiem līdzekļiem straujāku apriti, saīsinās to aprites periods un līdz ar to nepieciešamā kapitāla lielums. Efektīva apgrozāmā kapitāla izmantošana tieši ietekmē uzņēmuma peļņu un naudas plūsmu. [4, 270]

Apgrozāmo līdzekļu izmantošanas efektivitātes galvenais rādītājs ir to aprites ātrums. To var izteikt ar koeficienta palīdzību vai aprites perioda garumu dienās.

Apgrozāmo līdzekļu aprites koeficients (K_a) rāda, cik aprites ciklus gadā ir veicis apgrozāmos līdzekļos ieguldītais kapitāls. To aprēķina pēc formulas:

$$K_a = \frac{\text{Neto apgrozījums}}{\text{Vidēja apgrozāmo līdzekļu vērtība gadā}} \quad (1.20.) \quad [4, 270]$$

Izmantojot aprites koeficienta analīzes rezultātus, iespējams aprēķināt vienas aprites cikla garumu, kas parāda laika periodu no apgrozāmo līdzekļu ienākšanas uzņēmumā līdz to pārveidošanai un pārdošanai. To aprēķina pēc 1.21. formulas:

$$\text{Aprites cikls (dienās)} = \frac{360 \text{ dienas}}{\text{Aprites ātruma koeficients}} \quad (1.21.)$$

[4, 270]

Jo lielāks ir aprites koeficients, jo īsāks ir aprites periods un līdz ar to īsāks kapitāla iesaldēšanas periods apgrozāmajos līdzekļos, jo apgrozāmo līdzekļu izmantošanas efektivitāte ir augstāka. [4, 270]

Apgrozāmo līdzekļu izmantošanas efektivitātes pieaugums rada apgrozāmo līdzekļu relatīvu ekonomiju (E), kas tiek aprēķināta šādi:

$$E = \frac{(T_{\text{pārskata}} - T_{\text{bāzes}}) \times Na}{360} \quad (1.22.)$$

[4, 275]

kur T – apgrozāmo līdzekļu aprites periods attiecīgajā gadā dienās,
Na – neto apgrozājumpārskata gadā latos.

Lai precīzāk novērtētu apgrozāmo līdzekļu aprites rādītājus, aprites koeficientu aprēķina arī atsevišķiem apgrozāmo līdzekļu posteņiem, lai novērtētu to ietekmi uz kopējo apgrozāmo līdzekļu aprites ātrumu. Tā kā kapitāla iesaldēšana notiek preču krājumos un debitoru parādos, tad mērķtiecīgi ir novērtēt šo posteņu aprites ātrumu un periodus.

Krājumu aprites koeficients (Kk) rāda, cik reizes gadā ir apritējuši krājumos ieguldītie līdzekļi (kapitāls). Jo lielāks ir krājumu aprites ātrums, jo ātrāka ir preču-materiālo vērtību realizācija. Šis koeficients rāda ātrumu, ar kādu ražošanas krājumi tiek pārvērsti skaidras naudas formā. [4, 471]

$$Kk = \frac{\text{Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas}}{\text{Vidējā krājumu vērtība gadā}} \quad (1.23.)$$

[10, 383]

Zems šī koeficienta rādītājs liecina, ka krājumos ir ieguldīts daudz līdzekļu un iesaldēts kapitāls, kas nenes peļņu. Pat vairāk, palielinās noliktavu izmaksas un risks. Ja turpretī šis rādītājs ir pārāk augsts, krājumi ir pārāk mazi, tas var traucēt normālam ražošanas procesam un noietam. Jo augstāks šis koeficients, jo stabilāks ir uzņēmuma finansiālais stāvoklis. Ražošanas krājumu aprite būtiski ietekmē uzņēmuma rentabilitāti, likviditāti un maksātspēju. [4, 272]

Debitoru parādu aprites koeficients (Da) rāda, cik reizes vidēji gada laikā debitoru parādi pārvērtušies naudas līdzekļos. Šo koeficientu aprēķina pēc 1.24. formulas:

$$\text{Da} = \frac{\text{Uz kredīta pārdoto preču apgrozījums (Ls)}}{\text{Vidējā debitoru parādu summa gadā (Ls)}} \quad (1.24.)$$

[4, 272]

Pats par sevi šis koeficients reti tiek izmantots. Uzņēmumam ir svarīgāk novērtēt, cik ilga laikā debitori vidēji norēķinās par savām saistībām, tāpēc biežāk izmanto debitoru parādu vidējo periodu.

$$\text{Debitoru parādu aprites periods} = \frac{360 \text{ dienas}}{\text{Debitoru parādu aprites ātrums}} \quad (1.25.)$$

[4, 272]

Novērtējot apgrozāmo līdzekļu izmantošanas efektivitāti, vienlaikus var vērtēt arī piegādātāju parādu aprites ātrumu, jo piegādātāju kredīts ir apgrozāmo līdzekļu galvenais finansēšanas avots.

Piegādātāju parādu aprites periods (Ppieg) rāda, cik dienas uzņēmumam būs nepieciešams, lai samaksātu savus rēķinus. Pēc šī rādītāja var spriest par piegādātāju parādu ietekmi uz finanšu cikla garumu un vajadzīgā kapitāla lielumu. To aprēķina pēc formulas:

$$\text{Ppieg} = \frac{\text{Vidējā piegādātāju kredīta summa gadā} \times 360 \text{ dienas}}{\text{Gada laikā iepirkto preču vērtība}} \quad (1.26.)$$

[4, 273]

Laika periods, kurā notiek naudas līdzekļu aprite, ir atkarīgs no uzņēmuma ražošanas – komerciālā cikla garuma un naudas līdzekļu aprites. Šis periods veidojas no laika brīža starp naudas līdzekļu izdevumiem par iepirktajām izejvielām un materiāliem un naudas līdzekļu ieņēmumiem no gatavās produkcijas pārdošanas. Šādu periodu sauc par finanšu ciklu, un tā garumu ietekmē vairāki faktori:

- uzņēmuma kreditēšanas periods no piegādātāju puses;
- pircēju kreditēšana periods no uzņēmuma puses;
- izejvielu un materiālu atrašanas periods uzņēmuma noliktavā;
- gatavās produkcijas ražošanas un uzglabāšanas periods uzņēmuma noliktavā. [4, 275]

Jo īsāks ir finanšu cikls, jo efektīvāka ir apgrozāmo līdzekļu izmantošana. Finanšu ciklu (dienās) var aprēķināt pēc 1.27. formulas:

$$\text{Finanšu cikls} = \text{Krājumu aprites periods} + \text{Debitoru parādu aprites periods} - \text{Piegādātāju kredītu aprites periods} \quad (1.27.)$$

[4, 275]

Visiem uzņēmumiem ir vēl viens svarīgs resurss – darbaspēks. Tā ietekmes novērtēšanai var izmantot. uzņēmuma **resursu potenciāla izmantošanas efektivitātes rādītāju** (TRT), ko var aprēķināt šādi:

$$\text{TRT} = \frac{\text{Neto apgrozījums}}{\text{FA+CA+SP}}, \quad (1.28.)$$

[9, 361]

kur FA – gada vidēja pamatlīdzekļu vērtība;
CA – gada vidēja apgrozāmo līdzekļu vērtība;
SP – gada darbaspēka izmaksas.

TRT parāda, cik apgrozījuma latu ieguva uzņēmums no viena materiālos, darbaspēka un finansiālos resursus ieguldīta lata.

1.2.5. Rentabilitātes novērtējums

Peļņas summa un rentabilitāte ir galvenie rādītāji, kas raksturo uzņēmuma darbības rezultātu. Peļņas rādītāji raksturo uzņēmums darbības absolūto efektivitāti. Tāpēc peļņas paaugstināšanas rezervju meklēšana ir viens no svarīgākajiem jebkura uzņēmuma uzdevumiem. Peļņa raksturo ražošanas efektivitāti, ražojamās produkcijas apjomu un kvalitāti, darba ražīgumu un pašizmaksas līmeni uzņēmumā. Jo lielāka ir peļņa, jo augstāks ir rentabilitātes līmenis, jo efektīvāk funkcionē uzņēmums. [4, 280]

Rentabilitāte ir relatīva rādītājs, kas raksturo uzņēmuma finansiālo rezultātu, tā darbības ienesīgums līmeni un efektivitāti kopumā. Rentabilitātes rādītāji vērtē uzņēmuma ienesīgumu no dažādām pozīcijām un tiek grupēti atbilstoši ekonomiskā procesa dalībnieku interesēm. [4, 284]

Ražošanas vai izmaksu atmaksāšanās rentabilitāte parāda, cik daudz peļņas uzņēmumam ir uz vienu ražošanai un pārdošanai iztērēto latu. Šo rādītāju var aprēķināt gan visam uzņēmumam kopumā, gan atsevišķiem produkcijas veidiem. Ražošanas rentabilitāti aprēķina, peļņu no produkcijas pārdošanas dalot ar pārdotās produkcijas ražošanas izmaksām. [4, 285]

Apgrozījuma rentabilitāte raksturo pārdošanas ienesīgumu. Pēc šī rādītāja var spriest par to, cik peļņas dod katra neto apgrozījuma vienība lats. To aprēķina pēc formulas:

$$\text{Apgrozījuma rentabilitāte (ROS)} = \frac{\text{Neto peļņa}}{\text{Neto apgrozījums}} \quad (1.29.)$$

[4, 285]

Apgrozījuma rentabilitāte vienlaikus atspoguļo gan produkcijas un pakalpojumu pārdošanā iegūto peļņu, gan arī ar ražošanu un pakalpojumu sniegšanu tieši nesaistītās izmaksas un ieņēmumus. [4, 285]

Aktīvu rentabilitāte ir viens no svarīgākajiem uzņēmuma darbības rādītājiem. Šis rādītājs ļauj spriest par to, cik efektīvi uzņēmumā izmanto aktīvus, lai gūtu ienākumus. Tā parāda, cik naudas vienību bija nepieciešams uzņēmumam, lai iegūtu vienu peļņas naudas vienību neatkarīgi no šo līdzekļu piesaistīšanas avota. [4, 286]

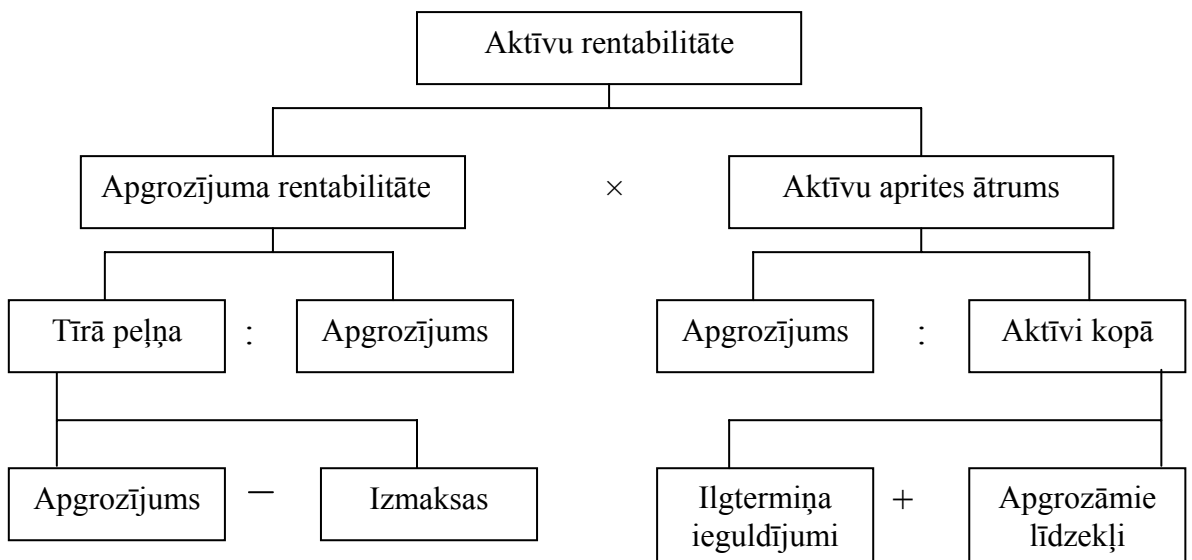
$$\text{Aktīvu rentabilitāte (ROA)} = \frac{\text{Neto peļņa}}{\text{Aktīvu vidējā vērtība gadā}} \quad (1.30.) \quad [4, 286]$$

Rādītāja aprēķinam var izmantot arī peļņu pirms nodokļu un procentu atskaitīšanas.

Kapitāla vai aktīvu rentabilitāti ietekmē vesela virkne faktoru. Šo faktoru ietekmes novērtēšanai ir izmantots tā dēvētais Duponta modelis, kas parāda aktīvu rentabilitātes, apgrozījuma un aktīvu aprites ātruma savstarpējo sakarību (1.4. attēls).

No 1.4. attēla var secināt, ka aktīvu rentabilitātes līmeni ietekmē divi elementi: aktīvu aprites ātrums un apgrozījuma rentabilitāte.

1.4. attēls

Duponta modelis [5, 461]

Šo sakarību var aprakstīt ar 1.31. formulu:

$$\text{Aktīvu rentabilitāte} = \text{Apgrozījuma rentabilitāte} \times \text{Aktīvu aprites ātrums} \quad (1.31.) [5, 460]$$

Šī formula atspoguļo aktīvu rentabilitātes atkarību ne tikai no realizācijas, bet arī aktīvu aprites, kā arī parāda atsevišķu posteņu nozīmi:

- aktīvu aprites rādītāja nozīmi aktīvu rentabilitātes konkurētspējas līmeņa nodrošināšana;
- realizētās produkcijas vai apgrozījuma rentabilitātes nozīmi;
- alternatīvas izvēles iespēju starp realizētās produkcijas rentabilitāti un aktīvu aprites ātrumu, meklējot atbilstošā aktīvu rentabilitātes līmeņa saglabāšanas ceļus. [4, 288]

Ātrumu, meklējot atbilstošā aktīvu rentabilitātes līmeņa saglabāšanas ceļus. [4, 288]

Aktīvu rentabilitātes dalīšana divās sastāvdaļās ļauj noskaidrot, kāds iemesls ir šī rādītāja nepietiekami augstam līmenim: realizācijas rentabilitāte, aprites ātrums vai abi šie rādītāji kopā. Pēc analīzes rādītājiem uzņēmuma vadība var pieņemt lēmumu par šo rādītāju paaugstināšanu.

Apgrozījuma rentabilitāti var paaugstināt, samazinot izmaksas, paaugstinot realizējamās produkcijas cenu vai palielinot realizētās produkcijas apjoma pieauguma tempus salīdzinājumā ar izmaksu pieauguma tempiem. Aktīvu aprites ātrumu var paaugstināt, palielinot produkcijas realizācijas apjomu, bet saglabājot aktīvus iepriekšējā līmenī vai arī samazinot. [4, 288]

Pašu kapitāla rentabilitāte ļauj noteikt, cik daudz peļņas ir iegūts uz uzņēmumā ieguldīto īpašnieku kapitāla latu. Pašu kapitāla rentabilitāti aprēķina pēc formulas:

$$\text{Pašu kapitāla rentabilitāte (ROE)} = \frac{\text{Neto peļņa}}{\text{Pašu kapitāla gada vidējā summa}} \quad (1.32.) \quad [4, 294]$$

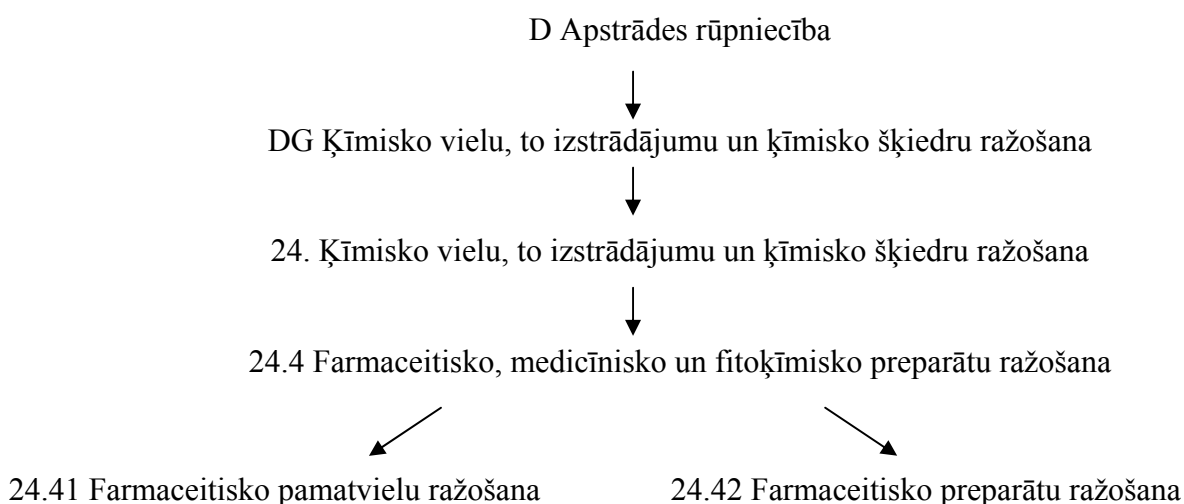
Investētā kapitāla rentabilitāte (ROI) parāda ilgtermiņa kapitāla rentabilitāti. Šis rādītājs vairāk interesē investorus, kuri ieguldīja savus līdzekļus uzņēmuma attīstībā vai vēlās to izdarīt.

$$\text{ROI} = \frac{\text{Peļņa pirms procentiem un nodokļiem}}{\text{Kopējie pasīvi – Īstermiņa pasīvi}} \quad (1.33.) \quad [9, 383]$$

2. AS “GRINDEKS”, AS “OLAINFARM” UN AS “RĪGAS FARMACEITISKĀ FABRIKA” DARBĪBAS APSKATS

Saskaņā ar saimniecisko darbību statistisko klasifikāciju (NACE 1.1. redakcija) apskatāmo uzņēmumu darbība attiecas pie farmaceitisko, medicīnisko un fitoķīmisko preparātu ražošanas. Šīs nozares vieta saimnieciskās darbības klasifikācijā ir parādīta 2.1. attēlā.

2.1. attēls

Farmaceutisko, medicīnisko un fitoķīmisko preparātu ražošanas nozares vieta saimniecisko darbību statistiskajā klasifikācijā NACE 1.1. [18]

Pēc LURSOFT datiem uz 2009. gada sākumu Latvijā ar farmaceitisko pamatvielu un farmaceitisko preparātu ražošanu nodarbojas 25 uzņēmumi. Lielākie no tiem ir AS “Grindeks”, AS “Olainfarm” un AS “Rīgas Farmaceutiskā fabrika”. 2007. gadā pēc aktīvu lieluma un neto apgrozījuma starp visiem Latvijas uzņēmumiem „Grindeks” attiecīgi bija 59. un 64. vietā, „Olainfarm” – 101. un 245. vietā, “Rīgas Farmaceutiskā fabrika” – 3104. un 2506. vietā. [16]

2.1. tabula

Uzņēmumu gada vidējais nodarbināto skaits [13; 14; 15]

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Grindeks	633	662	614	683	750	776
Olainfarm	732	790	879	958	1 003	1096
Rīgas farmaceitiskā fabrika	79	87	84	82	80	78

Kaut gan „Grindekam” ir lielākie aktīvi, lielākais nodarbināto skaits ir „Olainfarmam”. 2.1. tabulā var redzēt uzņēmumu darbinieku skaitu 2003.-2008. gadā. „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” tas ir aptuveni vienāds, „Grindekam” nedaudz pieauga, bet „Olainfarmam” strauji pieauga.

2008. gadā „Grindeka” produkcija tika eksportēta uz vairāk nekā 40 valstīm. Eksportētā produkcija veidoja 95,5% no uzņēmuma apgrozījuma. Galvenie tirdzniecības partneri ir Krievija (52% no apgrozījuma) un citas NVS valstis (30% no apgrozījuma). [13] „Olainfarm” 2008. gadā eksportēja 84,2% no neto apgrozījuma, 71% no apgrozījuma pienākas uz NVS valstīm. [14] „Rīgas farmaceitiskā fabrika” lielākoties realizē produkciju Latvijā, bet 2008. gadā tā uzsāka produkcijas eksportu uz Lietuvu un Igauniju. [15]

2.1. Uzņēmumu aktīvu struktūras un dinamikas raksturojums

Pirms apskatīt uzņēmuma aktīvu izmaiņas un struktūru, ir jādod formulas, pēc kurām tiek aprēķināti daži rādītāji.

Absolūtais ķēdes pieaugums tiek aprēķināts pēc 2.1. formulas:

$$\Delta = y_i - y_{i-1} \quad , \quad (2.1.)$$

kur y_i – pārskata periods;
 y_{i-1} – iepriekšējais periods. [11, 389]

Ķēdes pieauguma temps tiek aprēķināts pēc 2.2. formulas:

$$T = \frac{y_i - y_{i-1}}{y_{i-1}} \quad (2.2.)$$

kur y_i – pārskata periods;
 y_{i-1} – iepriekšējais periods. [11, 389]

Laika rindas līmeņu vidējais tiek aprēķināts pēc 2.3. formulas:

$$\bar{y} = \frac{0,5 \times y_1 + y_2 + y_3 + \dots + y_{n-1} + 0,5 \times y_n}{n-1} \quad , \quad (2.3.)$$

kur y_i – i -tā perioda līmenis;
 n – periodu skaits. [11, 387]

Vidējais absolūtais pieaugums tiek aprēķināts pēc 2.4. formulas:

$$\bar{\Delta} = \frac{y_n - y_1}{n-1}, \quad (2.4.)$$

kur y_n – rindas pēdējais līmenis;

y_1 – rindas pirmais līmenis;

n – periodu skaits. [11, 392]

Vidējais pieauguma temps tiek aprēķināts pēc 2.5. formulas:

$$\bar{K}_p = \sqrt[n-1]{\frac{Y_n}{Y_1}}, \quad (2.5.)$$

kur Y_1 – pirmā perioda līmenis;

Y_n – pēdējā perioda līmenis;

n – periodu skaits. [11, 392]

Latvijas Centrālā statistikas pārvalde publicē ikgadējus datus par komercsabiedrību aktīvu, pasīvu, peļņas un neto apgrozījuma lielumu. Lai salīdzinātu uzņēmumu rādītājus, tika ņemtas Latvijas kopējie rādītāji un ķīmisko vielu, to izstrādājumu un ķīmisko šķiedru ražošanas nozares rādītāji. Runājot par kāda gada ceturksni, tiek domāts par līmeni uz šo ceturkšņa beigu datumu. Runājot par Latvijas rādītājiem, tiek domāts par visu Latvijas uzņēmumu rādītājiem. Visi dati tiek ņemti no uzņēmumu bilancēm un Centrālās statistikas pārvaldes datiem, tāpēc tie nav atsevišķi norādīti pie katras tabulas. Katra gada pieauguma tempi un aktīvu struktūra tiek izvietoti 2. pielikumā.

2.2.. tabulā ir parādīta visu Latvijas uzņēmumu, ķīmisko vielu ražošanas nozares uzņēmumu un apskatāmo uzņēmumu aktīvu struktūra laika posmā no 2003. gada. 31. decembra līdz 2007. gada 31. decembrim. Šajā laikā Latvijas uzņēmumu ilgtermiņa ieguldījumu īpatsvars vidēji sastādīja 57,1% no kopējiem aktīviem. Tas ir par 11,4 procentpunktiem vairāk, nekā ilgtermiņa ieguldījumu īpatsvars ķīmisko vielu ražošanas nozarē. „Grindeka” un „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” rādītāji bija attiecīgi par 1,7 un 0,3 procentpunktiem zemāki par nozares vidējo un par 13,1 un 11,7 procentpunktiem zemāki par Latvijas vidējo. „Olainfarma” ilgtermiņa ieguldījumu īpatsvars pārsniedza nozares vidējo par 4,8 procentpunktiem, bet bija zemāks par Latvijas vidējo par 6,6 procentpunktiem.

Pamatlīdzekļi sastādīja lielāko ilgtermiņa ieguldījumu daļu. Visos Latvijas uzņēmumos pamatlīdzekļi sastādīja 41,6% no kopējiem aktīviem, ķīmisko vielu ražošanas nozares uzņēmumos – 37,2%. „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” rādītājs par 2,2 procentpunktiem

pārsniedza Latvijas vidējo un par 6,6 procentpunktiem pārsniedza Latvijas vidējo. „Olainfarma” pamatlīdzekļu īpatsvars pārsniedza nozares vidējo par 2 procentpunktiem, bet bija par 2,3 procentpunktiem zemāks par Latvijas vidējo. „Grindeka” rādītājs bija zemāks par Latvijas un nozares vidējiem attiecīgi par 5,1 un 0,7 procentpunktiem.

2.2. tabula

Visu Latvijas uzņēmumu, ķīmisko vielu ražošanas nozares uzņēmumu, AS „Grindeks”, AS „Olainfarm” un AS „Rīgas farmaceitiskā fabrika” vidējā aktīvu un pasīvu struktūra laika posmā no 2003. gada 31. decembra līdz 2007. gada 31. decembrim, %

	Latvija kopā	Ķīmisko vielu, to izstrādājumu un ķīmisko šķiedru ražošana	Grindeks	Olainfarm	Rīgas farmaceitiskā fabrika
Ilgtermiņa ieguldījumi, t.sk.:	57,1%	45,7%	44,0%	50,5%	45,4%
- pamatlīdzekļi	41,6%	37,2%	36,5%	39,2%	43,8%
Apgrozāmie līdzekļi, t.sk.:	42,9%	54,3%	56,0%	49,5%	54,6%
- krājumi	13,8%	-	16,1%	17,5%	24,8%
- debitori	21,6%	-	28,4%	31,2%	29,4%
- īstermiņa finanšu ieguldījumi	0,6%	-	6,2%	-	-
- nauda	6,8%	-	5,3%	0,7%	0,4%
Pašu kapitāls, t.sk.:	36,1%	57,9%	58,5%	53,2%	85,5%
- akciju vai daļu kapitāls (pamatkapitāls)	22,2%	-	30,3%	54,6%	51,2%
- iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa	-0,3%	-	-19,6%	-3,5%	27,3%
- pārskata gada nesadalītā peļņa	4,8%	7,5%	11,9%	0,9%	4,8%
Uzkrājumi	1,1%	1,3%	1,2%	0,4%	1,9%
Kreditori, t.sk.:	62,7%	40,8%	40,3%	46,4%	12,6%
- ilgtermiņa kreditori	27,5%	-	12,2%	24,5%	0,8%
- īstermiņa kreditori	35,2%	-	28,1%	21,9%	11,7%

Apgrozāmie līdzekļi sastādīja lielāku aktīvu daļu ķīmisko vielu ražošanas nozarē, kā arī „Grindekā” un „Rīgas farmaceitiskajā fabrikā”. Vidēji Latvijā un „Olainfarmā” lielāku aktīvu daļu sastādīja ilgtermiņa ieguldījumi.

Vidēji Latvijā krājumi sastādīja 13,8% no kopējiem aktīviem. Visu triju apskatāmo uzņēmumu rādītāji pārsniedz Latvijas vidējo: „Grindeka” – par 2,3 procentpunktiem, „Olainfarma” – par 3,7 procentpunktiem, „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” – par 11 procentpunktiem.

Lielāku apgrozāmo līdzekļu daļu gan vidēji Latvijā, gan trijos apskatāmajos uzņēmumos, sastādīja debitoru parādi – vidēji Latvijā to īpatsvars sastādīja 21,6% no kopējiem aktīviem, „Grindeka” rādītājs pārsniedza to par 6,8 procentpunktiem, „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” – par 7,7 procentpunktiem, bet „Olainfarma” – par 9,6 procentpunktiem, kas nozīmē, ka gandrīz trešdaļa no uzņēmumu līdzekļiem ir iesaldēta debitoru parādos, kas var apgrūtināt uzņēmuma spēju nekavējoties atmaksāt savus parādus.

Īstermiņa finanšu ieguldījumi sastādīja tikai 0,6% no Latvijas uzņēmumu kopējiem aktīviem. „Grindeka” rādītājs pārsniedza to par 5,6 procentpunktiem.

Naudas līdzekļi vidēji sastādīja 6,8% no Latvijas uzņēmumu kopējiem aktīviem. Apskatāmajos uzņēmumos šis rādītājs bija ievērojami zemāks – par 1,5 procentpunktiem „Grindekā”, par 6,1 procentpunktiem „Olainfarmā” un par 6,4 procentpunktiem „Rīgas farmaceitiskajā fabrikā”, kuras naudas līdzekļu vidējais īpatsvars sastādīja tikai 0,4% no uzņēmuma kopējiem aktīviem.

Finanšu risks ķīmisko vielu ražošanas nozarē ir zemāks par Latvijas vidējo, jo pašu kapitāla īpatsvars tajā sastāda 57,9% no kopējiem pasīviem, bet Latvijas vidējais rādītājs ir tikai 36,1%. Zemākais pašu kapitāla īpatsvars ir „Olainfarmam” – 53,2%, kas par 17,1 procentpunktiem pārsniedz Latvijas vidējo, bet par 4,7 procentpunktiem ir zemāks par nozares vidējo. „Grindeka” pašu kapitāla īpatsvars pārsniedza Latvijas vidējo par 22,4 procentpunktiem, bet nozares vidējo – par 0,7 procentpunktiem. Lielākais pašu kapitāla īpatsvars bija „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” – 85,5%, kas par 49,4 procentpunktiem ir lielāks par Latvijas vidējo un par 27,6 procentpunktiem lielāks par nozares vidējo. Tas nozīmē, ka „Rīgas farmaceitiskā fabrika” ir visdrošākā no apskatāmiem uzņēmumiem ilgtermiņa maksāspējas ziņā.

Vidēji Latvijā pamatkapitāls sastādīja 22,2% no uzņēmumu kopējiem pasīviem. Apskatāmo uzņēmumu rādītāji pārsniedz šo rādītāju: „Grindeka” akciju kapitāla īpatsvars pārsniedza Latvijas vidējo par 8 procentpunktiem, „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” – par 29 procentpunktiem, bet „Olainfarma” – par 32,3 procentpunktiem. Apskatāmajā laika posmā akciju kapitāls sastādīja vairāk par pusi no „Olainfarma” kopējiem pasīviem (54,6%) un „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” kopējiem pasīviem (51,2%).

Iepriekšējo gadu zaudējumi vidēji veidoja -0,3% no Latvijas uzņēmumu kopējiem pasīviem. Lielākais zaudējumu īpatsvars uzņēmuma pasīvos bija „Grindekam” – -19,6.

„Olainfarmam” tas sastādīja -3,5%, bet „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” uzkrājās peļņa 27,3% apmērā no kopējiem pasīviem.

Apskatāmajā laika posmā pārskata gada nesadalītā peļņa vidēji Latvijā sastādīja 4,8% no uzņēmumu kopējiem pasīviem. Tas ir par 2,7 procentpunktiem zemāks par ķīmisko vielu ražošanas nozares vidējo. Starp apskatāmiem uzņēmumiem lielākais pārskata gada nesadalītās peļņas īpatsvars bija „Grindekam” – 11,9%, kas ir par 4,4 procentpunktiem vairāk par nozares vidējo un par 7,1 procentpunktiem vairāk par Latvijas vidējo. „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” rādītājs bija vienāds ar Latvijas vidējo. „Olainfarma” rādītājs bija zemāks gan par nozares vidējo, gan par Latvijas vidējo attiecīgi par 6,6 un 3,9 procentpunktiem.

Uzkrājumu īpatsvars ķīmisko vielu ražošanas nozarē sastāda 1,3% no kopējiem pasīviem, kas ir par 0,2 procentpunktiem vairāk par Latvijas vidējo rādītāju. Nozares vidējo rādītāju pārsniedza tikai „Rīgas farmaceitiskā fabrika”, kuras uzkrājumi sastādīja 1,9% no uzņēmuma kopējiem pasīviem. „Grindeka” uzkrājumu īpatsvars bija par 0,1 procentpunktu zemāks par nozares vidējo un par 0,1 procentpunktu lielāks par Latvijas vidējo. Apskatāmajā laika periodā „Olainfarma” uzkrājumu vidējais īpatsvars sastādīja tikai 0,4% no kopējiem pasīviem.

Apskatāmajā laika posmā Latvijas uzņēmumi vairāk izmantoja piesaistīto kapitālu – vidējais kreditoru īpatsvars kopējos pasīvos sastādīja 62,7%. Turpretī, ķīmisko vielu ražošanas nozares uzņēmumi pārsvarā strādāja ar pašu kapitālu – vidējais kreditoru īpatsvars to pasīvos sastādīja 40,8%. „Olainfarma” kreditoru īpatsvars pārsniedza nozares vidējo par 5,6 procentpunktiem, „Grindeka” rādītājs par 0,5 procentpunktiem bija zemāks par nozares vidējo. Viszemākais kreditoru īpatsvars bija „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” – kreditori sastādīja tikai 12,6% no uzņēmuma kopējiem pasīviem.

Vidēji Latvijā īstermiņa kreditoru īpatsvars pārsniedza ilgtermiņa kreditoru īpatsvaru par 7,7 procentpunktiem. „Grindekam” šī starpība sastādīja 15,8 procentpunktus, „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” – 10,9 procentpunktus, bet „Olainfarmā” ilgtermiņa kreditoru īpatsvars pārsniedza īstermiņa kreditoru īpatsvaru par 2,6 procentpunktiem. Vislielākais ilgtermiņa kreditoru īpatsvars bija „Olainfarmam” (24,5%), viszemākais – „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” (0,8%). Visaugstākais īstermiņa kreditoru īpatsvars bija „Grindekam” (28,1%), viszemākais – „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” (11,7%). Vidēji Latvijā ilgtermiņa kreditori sastādīja 27,5% no kopējiem pasīviem, īstermiņa – 35,2%. Triju apskatāmo uzņēmumu rādītāji bija zemāki par Latvijas vidējo.

2.3.. tabulā ir parādīts visu Latvijas uzņēmumu, ķīmisko vielu ražošanas nozares uzņēmumu un apskatāmo uzņēmumu nozīmīgāko bilances posteņu gada vidējais pieauguma temps laika posmā no 2003. gada 31. decembra līdz 2007. gada 31. decembrim. Šajā laikā

Latvijas uzņēmumu aktīvi vidēji pieauga par 30% gadā. Aktīvu pieaugums ķīmisko vielu ražošanas nozarē bija par 9 procentpunktiem lēnāks. Visstraujākais aktīvu pieauguma temps bija „Grindekam” – 40,8% gadā, vislēnākais – „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” (0,7%). „Olainfarma” un „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” aktīvu pieauguma temps bija lēnāks par Latvijas vidējo un nozares vidējo, bet „Grindeka” aktīvu gada pieauguma temps pārsniedza Latvijas vidējo un nozares vidējo attiecīgi par 10,8 un 19,8 procentpunktiem.

2.3. tabula

Visu Latvijas uzņēmumu, ķīmisko vielu ražošanas nozares uzņēmumu, AS „Grindeks”, AS „Olainfarm” un AS „Rīgas farmaceitiskā fabrika” nozīmīgāko bilances posteņu gada vidējais pieauguma temps laika posmā no 2003. gada 31. decembra līdz 2007. gada 31. decembrim, %

	Latvija kopā	Ķīmisko vielu, to izstrādājumu un ķīmisko šķiedru ražošana	Grindeks	Olainfarm	Rīgas farmaceitiskā fabrika
Kopējie aktīvi	30,0%	21,0%	40,8%	14,9%	0,7%
Ilgtermiņa ieguldījumi, t.sk.:	28,8%	32,5%	45,2%	21,7%	-1,5%
- pamatlīdzekļi	25,9%	31,9%	39,4%	17,0%	-1,4%
Apgrozāmie līdzekļi, t.sk.:	31,6%	11,4%	36,9%	9,0%	2,4%
- krājumi	32,0%	-	19,3%	25,8%	4,9%
- debitori	32,8%	-	45,6%	-3,7%	0,7%
- nauda	25,1%	-	84,3%	103,1%	88,4%
Pašu kapitāls, t.sk.:	19,1%	20,9%	57,9%	13,6%	7,4%
- akciju vai daļu kapitāls (pamatkapitāls)	10,6%	-	5,5%	8,3%	0,0%
- pārskata gada nesadalītā peļņa	54,0%	16,5%	70,3%	-	32,9%
Uzkrājumi	16,8%	5,3%	-	-	57,3%
Kreditori, t.sk.:	37,1%	21,6%	20,9%	17,3%	-27,5%
- ilgtermiņa kreditori	40,7%	-	26,6%	22,1%	-
- īstermiņa kreditori	34,2%	-	17,9%	13,0%	-27,3%
Neto apgrozījums	25,4%	14,3%	27,5%	26,8%	12,7%

Vidēji Latvijā apgrozāmie līdzekļi par 2,8 procentpunktiem gadā pieauga straujāk nekā ilgtermiņa ieguldījumi, kas nozīmē, ka aktīvu risku līmenis ir samazinājies. „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” šī starpība sastādīja 3,9 procentpunktus. Ķīmisko vielu ražošanas nozarei, „Olainfarmam” un „Grindekam” aktīvu risku līmenis ir palielinājies, jo ilgtermiņa ieguldījumi pieauga straujāk par apgrozāmiem līdzekļiem attiecīgi par 21,1, 12,7 un 8,3 procentpunktiem. Ķīmisko vielu ražošanas nozares, „Grindeka” un „Olainfarma” ilgtermiņa ieguldījumi pieauga straujāk nekā attiecīgo uzņēmumu kopējie aktīvi, Latvijas un „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” – lēnāk. Latvijas un „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” apgrozāmie līdzekļi pieauga straujāk nekā attiecīgo uzņēmumu kopējie aktīvi, ķīmisko vielu ražošanas nozares, „Grindeka” un „Olainfarma” – lēnāk.

Ķīmisko vielu ražošanas nozares ilgtermiņa ieguldījumu gada vidējais pieauguma temps bija straujāks par Latvijas vidējo par 3,7 procentpunktiem, sastādot 32,5%. „Grindeka” rādītājs (45,2%) par 12,7 procentpunktiem pārsniedza nozares vidējo un bija lielākais apskatāmo uzņēmumu starpā.. „Olainfarma” un „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” rādītāji bija zemāki gan par nozares vidējo, gan par Latvijas vidējo. „Olainfarma” ilgtermiņa ieguldījumi vidēji pieauga par 21,7% gadā, bet „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” ilgtermiņa ieguldījumu apjoms vidēji samazinājās par 1,5% gadā.

Vidēji Latvijā pamatlīdzekļi par 2,9 procentpunktiem pieauga lēnāk par ilgtermiņa ieguldījumiem. „Grindekam” starpība starp ilgtermiņa ieguldījumu un pamatlīdzekļu pieaugumu tempiem sastādīja 5,8 procentpunktus, „Olainfarmam” – 4,7 procentpunktus, ķīmisko vielu ražošanas nozarei – 0,6 procentpunktus. „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” pamatlīdzekļi samazinājās par 0,1 procentpunktu lēnāk nekā ilgtermiņa ieguldījumi.

Vidēji Latvijā apgrozāmie līdzekļi pieauga par 31,6% gadā. Ķīmisko vielu ražošanas nozares apgrozāmo līdzekļu vidējais pieauguma temps bija par 20,2 procentpunktiem lēnāks par Latvijas vidējo. „Grindeka” rādītājs (36,9%) par 5,3 procentpunktiem pārsniedza Latvijas vidējo un bija lielākais apskatāmo uzņēmumu starpā.. „Olainfarma” un „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” rādītāji bija zemāki par Latvijas vidējo un nozares vidējo, to apgrozāmie līdzekļi pieauga attiecīgi par 9% un 2,4% gadā.

Visstraujāk no apgrozāmo līdzekļu veidiem Latvija pieauga debitori – vidēji par 32,8% gadā, kas ir par 1,2 procentpunktiem straujāks salīdzinot ar kopējo apgrozāmo līdzekļu pieauguma tempu. Straujāk par Latvijas vidējo debitoru parādi pieauga „Grindekā” – par 45,6% gadā, kas ir par 8,7 procentpunktiem straujāks salīdzinot ar uzņēmuma kopējo apgrozāmo līdzekļu pieauguma tempu. Tas var liecināt par „Grindeka” debitoru maksājumu disciplīnas pasliktināšanos vai iekasēšanas pasākumu efektivitātes samazinājumu, kas ir vērtējams negatīvi. Tas arī var būt saistīts ar lojālākas kredītpolitikas ieviešanu ar mērķi palielināt apgrozījumu,

tomēr šī pasākuma efektivitāte nav redzama – apgrozījuma pieauguma temps apskatāmajā periodā par 18,1 procentpunktu bija lēnāks par debitoru pieauguma tempu. Uzņēmumam ir uzmanīgi jāanalizē debitoru strauja pieauguma cēloņus un to ietekmi uz uzņēmuma likviditāti un finanšu ciklu. „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” debitoru pieauguma temps bija ievērojami lēnāks par Latvijas vidējo, sastādot tikai 0,7%, kas par 1,7 procentpunktu ir zemāks par uzņēmuma kopējo apgrozāmo līdzekļu pieauguma tempu. „Olainfarma” debitoru parādi vidēji samazinājās par 3,7% gadā.

Vidēji Latvijā krājumi pieauga par 32% gadā, kas ir par 0,4 procentpunktiem straujāk par kopējo apgrozāmo līdzekļu pieauguma tempu. Visu apskatāmo uzņēmumu rādītāji bija zemāki par Latvijas vidējo: „Olainfarma” krājumi vidēji pieauga par 25,8% gadā, kas ir par 16,8 procentpunktiem straujāks par uzņēmuma kopējo apgrozāmo līdzekļu pieauguma tempu, „Grindeka” krājumi vidēji pieauga par 19,3% gadā, kas ir par 17,6 procentpunktiem lēnāks par uzņēmuma kopējo apgrozāmo līdzekļu pieauguma tempu, „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” krājumi vidēji pieauga par 4,9% gadā, kas ir par 2,5 procentpunktiem straujāks par uzņēmuma apgrozāmo līdzekļu pieauguma tempu.

Latvijas uzņēmumos naudas līdzekļi vidēji pieauga par 25,1% gadā, kas ir par 6,5 procentpunktiem lēnāks par kopējo apgrozāmo līdzekļu pieauguma tempu. Apskatāmo uzņēmumu naudas līdzekļu pieauguma tempi bija ievērojami straujāki par Latvijas vidējo, kas ir saistīts ar pārāk svārstīgu naudas plūsmu visos trijos uzņēmumos, līdz ar to nav iespējams korekti salīdzināt šos pieauguma tempus.

Vidēji Latvijā pašu kapitāls pieauga par 19,1% gadā, kas par 10,9 procentpunktiem ir lēnāks par kopējo pasīvu pieauguma tempu. Ķīmisko vielu ražošanas nozarē pašu kapitāls pieauga straujāk par Latvijas vidējo, pieaugums sastādīja 22,5% gadā, kas par 0,1 procentpunktu ir lēnāks par ķīmisko vielu ražošanas uzņēmumu pasīvu pieauguma tempu. Starp trim apskatāmiem uzņēmumiem visstraujāk pašu kapitāls pieauga „Grindekam” – par 57,9% gadā, kas par 38,8 procentpunktiem ir lielāks par Latvijas vidējo un par 17,1 procentpunktiem vairāk par „Grindeka” kopējo pasīvu pieauguma tempu. „Olainfarma” pašu kapitāls vidēji pieauga par 13,6%, kas 5,5 procentpunktiem ir zemāk par Latvijas vidējo un par 1,3 procentpunktiem lēnāk par uzņēmuma pasīvu pieauguma tempu. „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” pašu kapitāla pieauguma temps sastādīja 7,4%, kas par 11,7 procentpunktiem ir zemāks par Latvijas vidējo, bet par 6,7 procentpunktiem vairāk par uzņēmuma pasīvu pieauguma tempu.

Apskatāmajā laika posmā Latvijas uzņēmumu pamatkapitāls vidēji pieauga par 10,6% gadā. „Olainfarma” akciju kapitāla pieauguma temps par 2,3 procentpunktiem bija zemāks par Latvijas vidējo, bet „Grindeka” rādītājs – par 5,1 procentpunktiem zemāks par Latvijas vidējo.

„Rīgas farmaceitiskās fabrikas” akciju kapitāls laika posmā no 2003. gada. 31. decembra līdz 2007. gada 31. decembrim bija nemainīgs.

Vidēji Latvijā pārskata gada nesadalītā peļņa pieauga par 54% gadā, kas ir par 37,5 procentpunktiem straujāks par ķīmisko vielu ražošanas nozares rādītāju. „Grindeka” rādītājs par 16,3 procentpunktiem pārsniedza Latvijas vidējo. „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” peļņas pieaugums vidēji sastādīja 32,9% gadā, kas par 21,1 procentpunktiem ir zemāks par Latvijas vidējo. „Olainfarma” peļņas vidējo pieauguma tempu nevar saskaitīt, jo 2003. gadā uzņēmumam bija zaudējumi, bet 2007. gadā – peļņa, tātad () formulas zemsaknes izteiksme ir negatīva, kas nav pieļaujams.

Vidēji Latvijā uzkrājumi pieauga par 16,8% gadā, kas ir par 11,5 procentpunktiem straujāks par ķīmisko vielu ražošanas nozares uzkrājumu pieauguma tempu. „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” uzkrājumu pieauguma temps bija par 40,5 procentpunktiem straujāks par Latvijas vidējo. Uzkrājumi „Grindekā” un „Olainfarmā” tika veidoti tikai līdz 2004. gadam, līdz ar to nav korekti salīdzināt viena gada pieauguma tempu ar vidējo pieauguma tempu par četriem gadiem.

Latvijas, ķīmisko vielu ražošanas nozares un „Olainfarma” kreditoru apjomi pieauga straujāk par attiecīgu uzņēmumu pašu kapitālu, kas nozīmē, ka to pasīvu riska līmenis ir pieaudzis. „Grindeka” un „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” pasīvu riska līmenis samazinājās, jo kreditori pieauga lēnāk par pašu kapitālu.

Vidēji Latvijā kreditoru apjoms pieauga par 37,1% gadā, kas ir par 7,1 procentpunktiem vairāk par kopējo pasīvu pieauguma tempu. Ilgtermiņa kreditori par 6,5 procentpunktiem pieauga straujāk par īstermiņa kreditoriem. Ķīmisko vielu ražošanas nozares kreditori pieauga par 15,5 procentpunktiem lēnāk salīdzinot ar Latvijas vidējo un par 0,6 procentpunktiem straujāk par kopējo pasīvu pieaugumu. Apskatāmo uzņēmumu kreditoru pieauguma temps bija lēnāks gan par Latvijas vidējo, gan par nozares vidējo. Visstraujāk pieauga „Grindeka” kreditoru apjoms – vidēji par 20,9% gadā, kas par 19,9 procentpunktiem ir lēnāks par kopējo pasīvu pieaugumu, ilgtermiņa kreditoru pieauguma temps bija par 8,7 procentpunktiem straujāks par īstermiņa kreditoru pieaugumu. „Olainfarma” kreditori pieauga par 17,3% gadā, kas par 2,4 procentpunktiem straujāks par kopējo pasīvu pieaugumu, ilgtermiņa kreditoru pieaugums bija par 9,1 procentpunktiem straujāks par īstermiņa kreditoru pieaugumu. „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” kreditori vidēji samazinājās par 27,5% gadā.

Latvijas gada vidējais neto apgrozījuma pieauguma temps sastādīja 25,4%. Tas par 11,1 procentpunktiem bija straujāks par ķīmisko vielu ražošanas nozares rādītāju. No apskatāmiem uzņēmumiem visstraujāk pieauga „Grindeka” neto apgrozījums – par 27,5% gadā, kas ir par 2,1 procentpunktiem vairāk par Latvijas vidējo. „Olainfarma” neto apgrozījuma pieauguma temps

pārsniedza Latvijas vidējo par 1,4 procentpunktiem. „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” neto apgrozījums pieauga vislētāk, pieaugums bija pat lētāks par nozares vidējo par 1,6 procentpunktiem un par 12,7 procentpunktiem lētāks par Latvijas vidējo. Visu uzņēmumu neto apgrozījuma pieauguma temps bija lētāks par peļņas pieauguma tempu, vislielākā starpība starp šiem rādītājiem bija „Grindekam” un sastādīja 42,8 procentpunktus, „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” šī starpība sastādīja 20,2 procentpunktus, vidēji Latvijā tā bija 28,6 procentpunkti, ķīmisko vielu ražošanas nozarē šī starpība sastādīja tikai 2,2 procentpunktus. Tas nozīmē, ka uzņēmumu izmaksas pieauga lētāk par neto apgrozījumu.

2.4. tabula

Visu Latvijas uzņēmumu, ķīmisko vielu ražošanas nozares, AS „Grindeks”, AS „Olainfarm”, AS „Rīgas farmaceitiskā fabrika” un uzņēmumu nozīmīgāko bilances posteņu augšanas temps, 2007.

gada 31. decembris salīdzinājumā ar 2003. gada 31. decembrim

	Latvija kopā	Ķīmisko vielu, to izstrādājumu un ķīmisko šķiedru ražošana	Grindeks	Olainfarm	Rīgas farmaceutiskā fabrika
Kopējie aktīvi	2,85	2,15	3,93	1,74	1,03
Ilgtermiņa ieguldījumi, t.sk:	2,75	3,08	4,45	2,20	0,94
- pamatlīdzekļi	2,51	3,08	3,78	1,88	0,95
Apgrozāmie līdzekļi, t.sk.	3,00	1,54	3,52	1,41	1,10
- krājumi	3,03	-	2,03	2,50	1,21
- debitori	3,11	-	4,49	0,86	1,03
- nauda	2,45	-	11,55	17,01	12,59
Pašu kapitāls, t.sk:	2,01	2,14	6,22	1,67	1,33
- akciju vai daļu kapitāls (pamatkapitāls)	1,50	-	1,24	1,37	1,00
- pārskata gada nesadalītā peļņa	5,63	1,84	8,41	-1,15	3,12
Uzkrājumi	1,86	1,23	-	-	6,12
Kreditori, t.sk.:	3,53	2,19	2,13	1,89	0,28
- ilgtermiņa kreditori	3,92	-	2,57	2,22	-
- īstermiņa kreditori	3,24	-	1,93	1,63	0,28
Neto apgrozījums	2,48	1,71	2,64	2,58	1,61

2.4. tabulā ir parādīts, cik reizēs pieauga uzņēmumu aktīvi, tiek salīdzināti dati par 2007. gada 31. decembri un 2003. gada 31. decembri. No apskatāmiem bilances posteņiem Latvijas mērogā visvairāk pieauga pārskata gada nesadalītā peļņa – 5,63 reizēs. „Grindekam”, „Olainfarmam” un „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” visstraujāk pieaugošs postenis bija nauda, kas attiecīgi pieauga 11,55, 17,01 un 12,59 reizēs. Ķīmisko vielu ražošanas nozarē visstraujāk pieauga ilgtermiņa ieguldījumi un pamatlīdzekļi – 2007. gada 31. decembrī tie bija 3,08 reizēs lielāki par 2003. gada 31. decembra līmeni. Latvijas uzņēmumos vislēnāk pieauga pamatkapitāls (pieaugums 1,5 reizēs), ķīmisko vielu ražošanas nozarē – uzkrājumi (1,23 reizes), „Grindekā” – akciju kapitāls (1,24 reizes). „Olainfarma” debitoru parādu augšanas sastādīja 86%, „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” kreditoru augšanas temps sastādīja 28%, t.i. notika debitoru un kreditoru apjomu samazinājums. „Olainfarma” augšanas tempa negatīvā vērtība ir izskaidrojama ar to, ka 2003. gadā uzņēmumam bija zaudējumi, bet 2007. gadā – peļņa.

No trim apskatāmiem uzņēmumiem kopējie aktīvi visstraujāk pieauga „Grindekam”, vislēnāk – „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai”. „Grindeka” apskatāmo posteņu augšanas temps pārsniedza Latvijas un ķīmisko vielu ražošanas nozares rādītājus visos posteņos, izņemot krājumus, akciju kapitālu un kreditorus (gan ilgtermiņa, gan īstermiņa). „Olainfarma” apskatāmo posteņu augšanas temps bija lēnāks par Latvijas un ķīmisko vielu ražošanas nozares posteņu augšanas tempiem, izņemot naudas līdzekļu un neto apgrozījuma augšanas tempu. „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” apskatāmo posteņu augšanas temps bija lēnāks par Latvijas un ķīmisko vielu ražošanas nozares posteņu augšanas tempiem, izņemot naudas līdzekļu un uzkrājumu augšanas tempu.

Visiem uzņēmumiem pēc 2.3. formulas tika aprēķināts katra bilances posteņa vidējais īpatsvars bilances kopsummā (tiek analizēti dati uz 21 ceturksņa beigām, no 2003. gada 31. decembra līdz 2008. gada 31. decembrim). Uzņēmumu rādītāji tika salīdzināti sava starpā, un salīdzinājuma rezultāti tika parādīti 2.5. tabulā. Uzņēmuma rādītājs, kas pārsniedz pārējo divu uzņēmumu attiecīgo rādītāju, tiek parādīts 1. rindā, viszemākais triju uzņēmumu starpā rādītājs ir parādīts 3. rindā.

Uzņēmumu bilances posteņu vidēji īpatsvari laika posmā no 2003. gada 31. decembra līdz 2008. gada 31. decembrim, %

	Grindeks	Olainfarm	Rīgas farmaceitiskā fabrika
1.	- debitori (31,4%) - nauda (7,2%) - īstermiņa kreditori (23,7%)	- ilgtermiņa ieguldījumi (50,3%) - kreditori kopā (46,3%) - ilgtermiņa kreditori (25,4%)	- pamatlīdzekļi (44,4%) - krājumi (22,7%) - pašu kapitāls (90,4%)
2.	- pašu kapitāls (62,4%) - kreditori kopā (36,6%) - ilgtermiņa kreditori (12,9%)	- pamatlīdzekļi (38,6%) - krājumi (20,7%) - nauda (1,6%) - īstermiņa kreditori (20,9%)	- ilgtermiņa ieguldījumi (45,9%) - debitori (30,5%)
3.	- ilgtermiņa ieguldījumi (43,6%) - pamatlīdzekļi (34,8%) - krājumi (14,6%)	- debitori (27,4%) - pašu kapitāls (53,4%)	- nauda (0,8%) - kreditori kopā (8,1%) - ilgtermiņa kreditori (0,6%) - īstermiņa kreditori (7,5%)

Visdrošākā no apskatāmiem uzņēmumiem ir „Rīgas farmaceitiskā fabrika” – pašu kapitāls vidēji sastāda 90,4% no uzņēmuma kopējiem pasīviem. Krājumu liela daļa uzņēmuma aktīvos var negatīvi ietekmēt uzņēmuma finanšu ciklu un samazināt darbības efektivitāti. Lai novērtētu to ietekmi, ir jāveic apgrozāmo līdzekļu aprites rādītāju analīze. Naudas līdzekļu zems īpatsvars var radīt likviditātes problēmas.

Augstākais finanšu risks ir „Olainfarmam” – tam ir vislielākais kreditoru īpatsvars. Ilgtermiņa kreditoru liels īpatsvars nozīmē, ka uzņēmums uz ilgu laiku ir finansiāli atkarīgs. No otras puses, ja uzņēmumam izsniedz lielus kredītus, tad to uzskata par drošu aizņēmēju. Uzņēmumam ir augstāks ražošanas risks, jo vairāk līdzekļu ir iesaldēts ilgtermiņa ieguldījumos, tomēr šī rādītāja starpība starp uzņēmumiem nav liela.

„Grindekam” ir jāpievērš uzmanību debitoru lielam īpatsvaram. Apskatāmajā laika debitoru īpatsvars pieauga, kas var negatīvi ietekmēt uzņēmuma likviditāti un darbības efektivitāti.

Pēc horizontālās analīzes var spriest par pamatlīdzekļu izmantošanas efektivitāti un likviditātes saglabāšanu. Pamatlīdzekļu izmantošana tiek uzskatīta par efektīvu, ja analizējamā periodā preču apgrozījuma vai peļņas pieauguma temps pārsniedz pamatlīdzekļu vērtības pieauguma tempu. [4, 268] Pēc šādas pazīmes var spriest, ka „Rīgas farmaceitiskā fabrika”

efektīvi izmantoja pamatlīdzekļus 2004., 2005. un 2006. gadā, „Olainfarm” – 2005. un 2006. gadā, „Grindeks” – tikai 2005. gadā.

Tiek uzskatīts, ka uzņēmums saglabāja likviditāti, ja apgrozījuma pieauguma tempi pārsniedza ražošanas krājumu pieauguma tempus. [4, 305] Pēc šādas pazīmes var spriest, kā „Grindekam” likviditāte samazinājās 2006. gadā, „Olainfarmam” – 2007. un 2008. gadā, bet „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” – 2006., 2007. un 2008. gadā.

Uzņēmumam pieaug aktīvu jeb ražošanas risks, ja ilgtermiņa ieguldījumi pieaug straujāk par apgrozāmiem līdzekļiem. Uzņēmumam pieaug pasīvu jeb finanšu risks, ja kreditori pieaug straujāk par uzņēmuma pašu kapitālu. Ja riski pieaug vienlaicīgi, palielinās uzņēmuma maksātspējas risks.

2.6. tabula ir parādīta aktīvu un pasīvu riska līmeņu izmaiņas 2004.-2008. gadā.

2.6. tabula

Aktīvu un pasīvu riska līmeņu izmaiņas 2004.-2008. gadā

	2004		2005		2006		2007		2008	
	A	P	A	P	A	P	A	P	A	P
Grindeks	+	+	-	-	+	+	+	-	+	-
Olainfarm	+	+	-	+	+	-	+	-	+	+
Rīgas farmaceitiskā fabrika	+	-	-	+	-	-	+	-	+	-

„Grindeka” maksātspējas risks pieauga 2004. un 2006. gadā, „Olainfarmam” – 2004. un 2008. gadā. Visiem uzņēmumiem biežāk pieauga ražošanas risks. Arī 2008. gadā „Grindekam” un „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” pieauga ražošanas risks.

Secinājums: 2008. gadā „Olainfarmam” samazinājās likviditāte un pieauga maksātspējas risks. Lai to apstiprinātu, ir jāveic sīkāku analīzi, tomēr pazīme ir negatīva.

2.2. Naudas plūsmas pārskats

Uzņēmumu naudas plūsmas pārskati ir izvietoti 1. pielikumā.

Visos gados „Grindeks” ieguva naudu no pamatdarbības un ieguldījis naudu savā attīstībā, tomēr pamatdarbības naudas plūsma varēja nosegt veiktus ieguldījumus tikai 2003. un 2007. gadā. 2008. gadā uzņēmums teorētiski varēja nosegt atlikušo daļu no uz gada sākumu rīcībā esošiem līdzekļiem, bet 2004., 2005. un 2006. gadā tas bija spiests piesaistīt ārējo finansējumu. 2005. gada 2. ceturksnī uzņēmums emitēja 1,85 miljonu jaunas akcijas, kas

palielināja naudas līdzekļus par 12,82 milj. Ls. 2003., 2007. un 2008. gadā uzņēmums vairāk atmaksāja iepriekš piesaistīto finansējumu nekā piesaistīja jaunu. Uzņēmums naudas līdzekļu atlikums samazinājās 2003., 2006. un 2008. gadā.

Visos gados „Olainfarma” pamatdarbības naudas plūsma ir pozitīva, uzņēmums ieguva naudu no pamatdarbības. Visos gados ieguldījumu naudas plūsma bija negatīva, kas nozīme, ka uzņēmums ir ieguldījis naudu savā attīstībā, tomēr pamatdarbības naudas plūsma nosedza veiktus ieguldījumus tikai 2005. un 2007. gadā, pārējos gados uzņēmumam bija nepieciešams piesaistīt ārējo finansējumu. Līdzekļu piesaistīšanai uzņēmums emitēja jaunas akcijas – 2 956 690 akcijas 2006. gada 3. ceturksnī un 876 023 akcijas 2007. gada 2. ceturksnī. Visos gados, izņemot 2005. gadu, uzņēmums vairāk piesaistīja jaunu finansējumu nekā atmaksāja vecu. Neraugoties uz to, naudas līdzekļi pieauga tikai 2005. un 2007. gadā, kas var liecināt par neefektīvu naudas līdzekļu izmantošanu. Uzņēmumam ir jāatmaksā kredītu pamatsummu un procentus, bet pamatdarbības naudas plūsma nav pietiekami liela, lai to darītu, un uzņēmums ņem jaunu kredītu. 2008. gadā uzņēmums saņēma 41,7 milj. Ls aizņēmumu, bet atmaksāja 41,2 milj. Ls. Ņemot vērā to, ka uzņēmuma aktīvi 2008. gada beigās sastādīja 31,2 milj. Ls, šāda aizņēmuma ņemšana ir riskanta.

Visos gados „Rīgas farmaceitiskā fabrika” ieguva naudu no pamatdarbības un ieguldījis naudu savā attīstībā. Pamatdarbības naudas plūsma nosedza veiktus ieguldījumus 2003., 2004. un 2005. gadā, pārējos gados uzņēmumam bija jāmeklē papildus finansējums. 2006. un 2007. gadā uzņēmums vairāk piesaistīja jaunus līdzekļus nekā atgriezta iepriekš piesaistītus, bet 2008. gadā uzņēmums vispār neveica finansēšanas darbību. Naudas līdzekļu atlikums pieauga tikai 2004. gadā, pārējos gados neto naudas plūsma bija negatīva.

Secinājumi: visi apskatāmie uzņēmumi iegūst naudu no pamatdarbības, tomēr tā varēja nosegt ieguldīšanas naudas plūsmu tikai divos gados „Grindekam” un „Olainfarmam” un 3 gados „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai”. Pēdējos gados „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” naudas līdzekļi katru gadu samazinās, vienīgais pieaugums notika 2004. gadā. Uzņēmumam ir mazs naudas līdzekļu atlikums gada beigās, kas samazina uzņēmuma likviditāti. Uzņēmumam ir jāmeklē veidi, ka palielināt naudas līdzekļu atlikumu savas darbības rezultātā. „Olainfarm” neefektīvi pārvalda naudas līdzekļus, jo neraugoties uz to, ka visos gados, izņemot 2005., uzņēmums vairāk piesaistīja ārējo finansējumu, nekā atmaksāja vecu, naudas līdzekļu atlikums palielinājās tikai 2005. un 2007. gadā. Uzņēmums veic riskantu finansēšanas politiku, gada laikā saņemot aizņēmumus ar kopējo vērtību, kas ir lielāka par uzņēmuma kopējiem aktīviem. „Grindekam” nav problēmu ar naudas plūsmu.

3. AS “GRINDEKS”, AS “OLAINFARM” UN AS “RĪGAS FARMACEITISKĀ FABRIKA” FINANŠU RĀDĪTĀJU SALĪDZINĀJUMS

Šajā nodaļā tiek veikts svarīgāko rādītāju aprēķins un interpretācija. Ja Centrālās statistikas pārvaldes datus ir nepieciešama informācija, rādītāji tiek salīdzināti ar visu Latvijas uzņēmumu rādītājiem un ķīmisko vielu ražošanas nozares rādītājiem. Aprēķinos izmantojamās formulas bija apskatītas darba pirmajā nodaļā. Lai tos nedublētu, blakus rādītājam būs parādīts tikai attiecīgas formulas numurs.

3.1. Pamatlīdzekļu un apgrozāmo līdzekļu izmantošanas efektivitātes analīze

3.1. tabula

Ilgtermiņa ieguldījumu un apgrozāmo līdzekļu attiecība

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Grindeks	0,804	1,081	0,559	0,691	1,016	1,269
Olainfarm	0,734	1,172	0,967	1,040	1,142	1,428
Rīgas farmaceitiskā fabrika	0,798	1,255	0,824	0,619	0,684	1,138
Latvija kopā	1,485	1,384	1,257	1,266	1,363	-
Ķīmisko vielu ražošanas nozare	0,646	0,866	0,690	0,914	1,291	-

3.1. tabulā aprēķinātais rādītājs parāda, cik latu, kas ir ieguldīti ilgtermiņa ieguldījumos, pienākas uz vienu apgrozāmajos līdzekļos ieguldīto latu. Jo augstāks ir šis koeficients, jo resursu ietilpīgāks ir uzņēmums un jo augstāks ir ražošanas risks, jo riskantāk ir ieguldīt līdzekļus ilgtermiņa ieguldījumos. Tātad, var secināt, ka ķīmisko vielu ražošanas nozares ražošanas risks ir zemāks par visu Latvijas uzņēmumu ražošanas risku. Triju apskatāmo uzņēmumu ražošanas risks arī ir zemāks par Latvijas vidējo. „Grindeka” ražošanas risks bija zemāks par nozares vidējo 2005., 2006. un 2007. gadā, „Olainfarma” – 2007. gadā, „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” – 2006. un 2007. gadā. Ja 2003. gadā starp apskatāmiem uzņēmumiem visaugstākais ražošanas riska bija „Grindekam” (uz katru apgrozāmajos līdzekļos ieguldīta lata pienākas 0,804 Ls ilgtermiņa ieguldījumos ieguldītus līdzekļus), bet viszemākais – „Olainfarmam” (0,734 Ls), tad 2008. gadā visaugstākais ražošanas riska bija tieši „Olainfarmam” (1,428 Ls, kas nozīmē, ka ilgtermiņa ieguldījumos ir ieguldīts vairāk līdzekļu nekā apgrozāmajos līdzekļos). Viszemākais ražošanas risks 2008. gadā bija „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” – 1,138 ilgtermiņā ieguldījumu

latu uz vienu apgrozāmo līdzekļu latu. Augsta rādītāja vērtība var būt saistīta ar aktīvu ilgtermiņa ieguldījumu renovācijas politiku.

3.2. tabula

Pamatlīdzekļu rentabilitāte, %

	2004	2005	2006	2007	2008
Grindeks	31,7%	48,8%	52,6%	38,5%	34,2%
Olainfarm	-6,1%	8,2%	9,1%	3,9%	-12,5%
Rīgas farmaceitiskā fabrika	2,1%	4,5%	18,4%	37,6%	9,5%
Latvija kopā	12,6%	11,1%	17,5%	15,6%	-
Ķīmisko vielu ražošanas nozare	17,5%	27,2%	26,2%	16,5%	-

Pamatlīdzekļu rentabilitātes līmenis (1.19. formula) raksturo peļņas summu, kas pienākas uz pamatlīdzekļu vērtības latu. Ķīmisko vielu ražošanas nozares uzņēmumu pamatlīdzekļu rentabilitāte ir augstāka par visu Latvijas uzņēmumu pamatlīdzekļu rentabilitāti. Visaugstākā nozares rentabilitāte tika sasniegta 2005. gadā un sastādīja 27,2%, viszemākā (16,5%) tika fiksēta 2007. gadā. Visaugstākā visu Latvijas uzņēmumu rentabilitāte tika sasniegta 2006. gadā un sastādīja 17,5%, bet viszemākā (11,1%) rentabilitāte bija 2005. gadā.

Starp apskatāmiem uzņēmumiem visaugstākā pamatlīdzekļu rentabilitāte bija „Grindekam” – visos gados tā pārsniedza visu Latvijas un nozares uzņēmumu rādītājus. Visaugstākā rentabilitāte tika sasniegta 2006. gadā un sastādīja 52,6%, viszemākā (31,7%) tika fiksēta 2004. gadā. „Olainfarma” rentabilitāte visos gados bija zemāka par visu Latvijas un nozares uzņēmumu rādītājiem. 2005. gadā tā pārsniedza „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” rentabilitāti, bet pārējos gados bija viszemākā starp apskatāmiem uzņēmumiem. Visaugstākā rentabilitāte tika sasniegta 2006. gadā un sastādīja 9,1%, viszemākā (-12,5%) tika fiksēta 2004. gadā. „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” pamatlīdzekļu rentabilitāte bija zemākā par visu Latvijas uzņēmumu un ķīmisko vielu ražošanas nozares uzņēmumu rādītājiem 2004. un 2005. gadā, 2006. gadā tā pārsniedza Latvijas līmeni, bet 2007. gada bija lielāka arī par nozares rentabilitāti, pietuvinoties pie „Grindeka” rentabilitātes.

2008. gadā visiem uzņēmumiem samazinājās pamatlīdzekļu rentabilitāte. 2008. gadā „Grindeks” pelnīja 0,342 Ls no viena pamatlīdzekļos ieguldīta lata, „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” šis rādītājs sastādīja 0,095 Ls, bet „Olainfarm” zaudēja 0,125 Ls no katra pamatlīdzekļos ieguldīta lata.

Pamatlīdzekļu atdeve, Ls

	2004	2005	2006	2007	2008
Grindeks	3,142	3,433	3,544	2,780	2,355
Olainfarm	1,243	1,688	1,953	1,864	1,793
Rīgas farmaceitiskā fabrika	2,043	2,787	3,420	3,742	2,999
Latvija kopā	3,132	3,384	3,386	3,150	-
Ķīmisko vielu ražošanas nozare	2,808	2,752	2,459	1,943	-

Pamatlīdzekļu atdeves rādītājs (1.17. formula) parāda, cik latu neto apgrozījuma ir devis viens pamatlīdzekļu vērtības lats. Jo augstāks ir šis rādītājs, jo efektīvāka ir pamatlīdzekļu izmantošana uzņēmumā. Pēc aprēķinātiem lielumiem var spriest, ka ķīmisko vielu ražošanas nozares pamatlīdzekļu izmantošanas efektivitāte ir zemāka par visu Latvijas uzņēmumu efektivitāti, un tā ar katru gadu samazinājās, kas ir negatīva tendence. Visu Latvijas uzņēmumu pamatlīdzekļu izmantošanas efektivitāte pieauga 2004., 2005. un 2006. gadā, bet 2007. gadā tā samazinājās par 0,236 apgrozījuma latiem no viena pamatlīdzekļu vērtības lata.

Triju apskatāmo uzņēmumu pamatlīdzekļu izmantošanas efektivitāte bija augstāka par nozares efektivitāti. 2004., 2005. un 2006. gadā visaugstākā efektivitāte bija „Grindekam”, tā pārsniedza visu Latvijas uzņēmumu rādītāju. 2007. gadā notika tās straujš samazinājums par 0,764, bet 2008. gadā vēl par 0,425 apgrozījuma latiem no viena pamatlīdzekļu vērtības lata. 2008. gadā viens pamatlīdzekļu vērtības lats ir devis 2,355 apgrozījuma latus.

Visos gados „Olainfarma” pamatlīdzekļu izmantošanas efektivitāte bija zemāka par nozares rādītājiem, kaut gan tā strauji pieauga 2005. un 2006. gadā (pieaugums par 0,445 un 0,265 apgrozījuma latiem no viena pamatlīdzekļu vērtības lata). 2007. un 2008. gadā tā samazinājās, 2008. sasniedzot 1,793 apgrozījuma latu no viena pamatlīdzekļu vērtības lata, kas ir zemākais rādītājs starp apskatāmiem uzņēmumiem.

Pozitīvākā tendence tika novērota „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai”. 2004. gadā tās pamatlīdzekļu izmantošanas efektivitāte bija zemāka gan par Latvijas, gan par nozares rādītāju. 2005. gada tās pamatlīdzekļu atdeve pieauga par 0,744 Ls un pārsniedza nozares rādītāju, 2006. gadā tā pieauga vēl par 0,633 Ls un pārsniedza visu Latvijas uzņēmumu rādītāju, 2007. gadā notika pieaugums par 0,322 Ls, un „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” rādītājs pārsniedza „Grindeka” rādītāju. Kaut gan 2008. gadā notika atdeves samazinājums par 0,743 Ls, tā joprojām ir visaugstākā starp apskatāmiem uzņēmumiem, sastādot 2,999 neto apgrozījuma latus no viena pamatlīdzekļu vērtības lata.

Aktīvu aprites koeficienta dinamika

	2004	2005	2006	2007	2008
Grindeks	1,451	1,127	1,000	1,011	1,048
Olainfarm	0,489	0,699	0,749	0,704	0,679
Rīgas farmaceitiskā fabrika	0,978	1,347	1,360	1,434	1,364
Latvija kopā	1,375	1,433	1,365	1,238	-
Ķīmisko vielu ražošanas nozare	0,969	0,950	0,905	0,843	-

Neto apgrozījuma un gada vidējās aktīvu vērtības attiecība jeb aktīvu aprites koeficients atspoguļo uzņēmuma darbības efektivitāti un parāda, cik lielus ieņēmumus ieguva uzņēmums no viena aktīvos ieguldīta lata.

No aprēķinātiem lielumiem var secināt, ka ķīmisko vielu ražošanas nozares darbības efektivitāte ir zemāka par visu Latvijas uzņēmumu efektivitāti, un ar katru gadu tā samazinās – ja 2004. gadā ķīmisko vielu ražošanas nozares uzņēmumi ieguva 96,9 santīmu lielus ieņēmumus no viena aktīvos ieguldīta lata, tad 2007. gadā – tikai 84,3 santīmus. Latvijas aktīvu aprites koeficients pieauga 2005. gadā, bet 2006. un 2007. gadā notika tā samazinājums. 2007. gadā Latvijas uzņēmumi ieguva 1,238 Ls no katra aktīvos ieguldīta lata, kas ir zemāks par 2004. gada rādītāju, kad uzņēmumi guva 1,375 Ls lielus ieņēmumus.

No apskatāmiem uzņēmumiem viszemākais aktīvu aprites koeficients bija „Olainfarmam” – tas bija zemāka par visu apskatāmo uzņēmumu rādītājiem un nozares rādītāju. Viszemākais tas bija 2004. gadā (0,489), 2005. un 2006. gadā notika aprites ātruma pieaugums, bet 2007. un 2008. gadā tas atkal samazinājās. 2008. gadā „Olainfarm” ieguva tikai 67,9 santīmus no viena aktīvos ieguldīta lata.

Visātrākā aktīvu aprite bija „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” – tā bija ātrāka par pārējo uzņēmumu apriti visos gados, izņemot 2004. gadu. 2004. gadā uzņēmums ieguva 97,8 santīmu lielus ieņēmumus no viena aktīvos ieguldīta lata, kas bija nedaudz vairāk par nozares rādītāju. 2005. gadā notika aprites ātruma straujš pieaugums, ātrums turpināja pieaugt arī 2006. un 2007. gadā. 2007. gadā tas pārsniedza visu Latvijas uzņēmumu aktīvu aprites ātrumu. 2008. gadā uzņēmums ieguva 1,364 latu lielus ieņēmumus no viena aktīvos ieguldīta lata. Kopuma var secināt par „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” darbības efektivitātes paaugstināšanu.

„Grindeka” aktīvu aprites ātrums samazinājās 2005. un 2006. gadā. 2007. un 2008. gadā tas nedaudz pieauga, bet tas ir ievērojami zemāks par 2004. gada līmeni, kas liecina par darbības efektivitātes samazinājumu. 2004. gadā uzņēmums ieguva 1,451 latu lielus ieņēmumus no viena aktīvos ieguldīta lata, bet 2008. gadā – tikai 1,048 latu.

Apgrozāmo līdzekļu aprite, dienas

	2004	2005	2006	2007	2008
Grindeks	127	187	221	192	160
Olainfarm	380	250	239	244	232
Rīgas farmaceitiskā fabrika	187	133	155	152	140
Latvija kopā	108	109	117	125	-
Ķīmisko vielu ražošanas nozare	212	215	221	202	-

Apgrozāmo līdzekļu izmantošanas efektivitātes galvenais rādītājs ir to aprites ātrums (1.21. formula). 3.5. tabula ir parādīts apgrozāmo līdzekļu aprites perioda garums dienās, kas parāda laika periodu no apgrozāmo līdzekļu ienākšanas uzņēmumā līdz to pārveidošanai un pārdošanai. Jo īsāks ir aprites periods, jo īsāks ir kapitāla iesaldēšanas periods apgrozāmajos līdzekļos, līdz ar to apgrozāmo līdzekļu izmantošanas efektivitāte ir augstāka.

Ķīmisko vielu ražošanas nozares uzņēmumu apgrozāmo līdzekļu aprites ātrums ir lēnāks par visu Latvijas uzņēmumu apgrozāmo līdzekļu aprites ātrumu. Nozares ātrākais aprites periods sastādīja 202 dienas, tai pat laika Latvijas lēnākais aprites periods sastādīja tikai 125 dienas. Latvija kopumā aprites periods ar katru gadu palielinās, ķīmisko vielu ražošanas nozarē aprites ilgums pieauga 2005. un 2006. gadā, bet 2007. gadā tas samazinājās, sasniedzot minimālo vērtību.

No apskatāmiem uzņēmumiem visātrākais apgrozāmo līdzekļu aprites periods ir „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” – visos gados tas bija īsāks par nozares rādītājiem. Tikai 2004. gadā tas bija garāks par „Grindeka” aprites periodu, bet pārējos gados „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” apgrozāmo līdzekļu izmantošanas efektivitāte bija visaugstākā apskatāmo uzņēmumu starpā. Ātrākais aprites periods sastādīja 133 dienas (2005. gads), lēnākais – 187 dienas (2004. gads). 2008. gadā no apgrozāmo līdzekļu ienākšanas uzņēmumā līdz to pārveidošanai un pārdošanai pagāja 140 dienas.

Viszemākā apgrozāmo līdzekļu izmantošanas efektivitāte bija „Olainfarmam” – tā apgrozāmie līdzekļi apritējās lēnāk par nozares apgrozāmiem līdzekļiem. Ātrākais aprites periods sastādīja 232 dienas (2008. gads), lēnākais – 380 dienas (2004. gads).

„Grindeka” apgrozāmo līdzekļu aprites rādītājs visos gados bija labāks par nozares rādītāju. 2005. un 2006. gada notika aprites perioda palielinājums, bet 2007. un 2008. gadā tas samazinājās, Ātrākais aprites periods sastādīja 127 dienas (2004. gads), lēnākais – 221 dienas (2006. gads). 2008. gadā no apgrozāmo līdzekļu ienākšanas uzņēmumā līdz to pārveidošanai un pārdošanai pagāja 160 dienas.

Finanšu cikls, dienas

	Rādītājs	2004	2005	2006	2007	2008
Grindeks	Krājumu aprite	86	91	106	106	92
	Debitoru aprite	70	78	101	117	111
	Kreditoru aprite	152	168	188	169	115
	Finanšu cikls	5	0	18	54	89
Olainfarm	Krājumu aprite	354	300	281	332	465
	Debitoru aprite	268	162	149	130	104
	Kreditoru aprite	535	406	328	339	531
	Finanšu cikls	87	56	102	122	37
Rīgas farmaceutiskā fabrika	Krājumu aprite	105	100	116	116	109
	Debitoru aprite	108	68	80	84	72
	Kreditoru aprite	102	39	42	38	31
	Finanšu cikls	110	129	155	162	149

Finanšu cikla garums (1.27. formula) ir viens no apgrozāmo līdzekļu izmantošanas efektivitātes rādītājiem, kas parāda nepieciešamu apgrozāmo līdzekļu iesaldēšanas periodu. Jo īsāks ir finanšu cikls, jo efektīvāka ir apgrozāmo līdzekļu izmantošana. Ja finanšu cikls ir pozitīvs, uzņēmums samaksa saviem kreditoriem pirms naudas saņemšanas no debitoriem. Līdzekļu iesaldēšanas periodā uzņēmumam ir jāmeklē papildus finansējumu. Ja finanšu cikls ir negatīvs, uzņēmums maksā kreditoriem pēc naudas saņemšanas no debitoriem, uzņēmumam nav jāiesaldē līdzekļus.

Finanšu cikls veidojās no atsevišķiem rādītājiem, katram no kuriem ir sava nozīme. Krājumu aprites periods rāda ātrumu, ar kādu ražošanas krājumi tiek pārvērsti skaidras naudas formā. Ilgs krājumu aprites periods liecina, ka krājumos ir ieguldīts daudz līdzekļu un iesaldēts kapitāls, kas nenes peļņu un pat vairāk, palielina noliktavu izmaksas un risku. Ja turpretī šis rādītājs ir pārāk ātrs, tad krājumi ir pārāk mazi, kas var traucēt normālam ražošanas procesam un noietam. Debitoru parādu aprites periods rāda, cik ilga laikā debitori vidēji norēķinās par savām saistībām. Uzņēmumam ir izdevīgi, lai šis periods būtu pēc iespējas īsāks. Piegādātāju parādu aprites periods rāda, cik dienas uzņēmumam būs nepieciešams, lai samaksātu savus rēķinus. Veiktajā aprēķinā tiek ņemta īstermiņa kreditoru summa.

Ilgākais krājumu aprites periods ir „Olainfarmam” Ātrākais krājumu aprites periods sastādīja 281 dienas (2006. gads), lēnākais – 465 dienas (2008. gads). Tas ir ievērojami lēnāk par

„Grindeka” un „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” krājumu aprites ātrumu. Uzņēmumam ir jāsamazina krājumu apjomu, lai palielinātu uzņēmuma darbības efektivitāti.

Īsākais krājumu aprites periods ir „Grindekam”, „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” krājumi aprītas nedaudz lēnāk par to. 2008. gadā krājumi tiek pārvērsti skaidras naudas formā 92 dienu laikā „Grindekam” un 109 dienu laikā „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai”.

Ilgākais debitoru aprites periods arī ir „Olainfarmam”. Visos gados, izņemot 2008. gadu, tā debitori apritējās vislēnāk no apskatāmo uzņēmumu debitoriem. Pozitīvi ir tas, ka katru gadu šis periods samazinās. Lēnākais debitoru aprites periods sastādīja 268 dienas (2004. gads), ātrākais – 104 dienas (2008. gads).

Visos gados, izņemot 2004. gadu, īsākais debitoru aprites periods bija „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai”. Lēnākais debitoru aprites periods sastādīja 108 dienas (2004. gads), ātrākais – 68 dienas (2005. gads). „Grindeka” debitoru aprites periods pieauga 2005., 2006. un 2007. gadā, kas ir negatīvi vērtējama parādība. Ātrākais debitoru aprites periods sastādīja 70 dienas (2004. gads), lēnākais – 117 dienas (2007. gads). 2008. gadā debitori samaksāja „Grindekam” pēc 111 dienām pēc piegādes, „Olainfarmam” – pēc 104 dienām, bet „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” – pēc 72 dienām pēc piegādes. Visos gados uzņēmumu debitori apritējās lēnāk par visu Latvijas uzņēmumu debitoriem. Latvijas rādītāji 2004.-2007. gadā attiecīgi sastādīja 54, 55, 59 un 64 dienas.

Lēnākā īstermiņa kreditoru aprite ir „Olainfarmam”, tā kreditoru aprites periods bija mazāks par gadu tikai 2006. un 2007. gadā. „Grindeka” īstermiņa kreditori apritējās ievērojami straujāk, īsākais aprites periods bija „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” īstermiņa kreditoriem. 2008. gadā „Rīgas farmaceitiskā fabrika” samaksāja saviem īstermiņa kreditoriem pēc 31 dienām, „Grindeks” – pēc 115 dienām, bet „Olainfarmam” – pēc 531 dienām, kas ir pārāk ilgs periods. Visilgākais finanšu cikls ir „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” – uzņēmumam bija jāiesaldē līdzekļi no 110 (2004. gads) līdz 162 (2007. gads) dienām. 2008. gadā finanšu cikls saīsinājās līdz 149 dienām. „Olainfarma” finanšu cikls sastādīja no 37 (2008. gads) līdz 122 (2007. gads) dienām. 2008. gada rādītājs bija visstraujākais apskatāmo uzņēmumu starpā. „Grindeka” finanšu cikls visos gados, izņemot 2008. gadu, bija visīsākais triju uzņēmumu starpā. 2005. gadā tas sasniedza optimālo vērtību – uzņēmums maksāja tajā pašā dienā, kad saņēma naudas no pircējiem. 2006., 2007. un 2008. gadā notika finanšu cikla pieaugums, lielākoties debitoru aprites palēninājuma dēļ. Uzņēmumam ir jāanalizē debitoru aprites palēninājuma cēloņus un jācenšas samazināt laiku starp produkcijas pārdošanu un naudas saņemšanu, jo tā pieaugums mazina uzņēmuma darbības efektivitāti. 2008. gadā uzņēmumam bija jāiesaldē līdzekļi uz 89 dienām.

Secinājumi: No apskatāmiem uzņēmumiem sliktāka pamatlīdzekļu, aktīvu un apgrozāmo līdzekļu izmantošanas efektivitāte ir „Olainfarmam”. Uzņēmumam ir viszemākā pamatlīdzekļu rentabilitāte un pamatlīdzekļu atdeve, kā arī salīdzinoši augstāks ražošanas risks. „Olainfarma” aktīvu un apgrozāmo līdzekļu aprīte ir ievērojami lēnāka par pārējo uzņēmumu, visu Latvijas uzņēmumu un ķīmisko vielu ražošanas nozares uzņēmumu aktīvu un apgrozāmo līdzekļu aprīti. Uzņēmumam ir pārāk daudz līdzekļus, kas ir iesaldēti krājumos, kas palielina finanšu cikla ilgumu. Uzņēmumam ir jāmeklē optimālāku krājumu lielumu, lai saīsinātu apgrozāmo līdzekļu iesaldēšanas periodu, kas atbrīvos līdzekļus uzņēmuma darbībai un palielinās darbības efektivitāti.

Pozitīvas attīstības tendences ir „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” – pēdējos gados tai ir visātrākā aktīvu un apgrozāmo līdzekļu aprīte. Uzņēmumam ir augsta pamatlīdzekļu atdeve un salīdzinoši zems ražošanas risks. Uzņēmumam ir visātrākā debitoru aprīte, tā krājumu aprītes ātrums arī ir pietiekami liels. Vienīgais, kas ir sliktāks par pārējo uzņēmumu rādītājiem, ir pārāk ilgs finanšu cikls, tomēr to ietekmē nevis lēna debitoru vai krājumu aprīte, bet strauja kreditoru aprīte, kas ir vērtējams pozitīvi.

„Grindekam” ir jāpievērš uzmanību aktīvu un apgrozāmo līdzekļu aprītes palēnināšanai, kā arī finanšu cikla pieaugumam. Uzņēmuma vāja vieta ir debitoru aprītes palēninājums. Samaksas saņemšanas termiņa pieaugums palielina risku, ka parāds būs zaudēts. Tā kā debitori parādi nav „reālā” nauda, uzņēmumam var rasties vajadzība pēc papildus līdzekļu piesaistīšanu.

3.2. Rentabilitātes rādītāju analīze

3.7. tabulā ir parādīti pēc 1.32., 1.30. un 1.29. formulām aprēķinātie rentabilitātes rādītāji. Apgrozījuma jeb komerciālā rentabilitāte (ROS) raksturo pārdošanas ienesīgumu un parāda, cik latu peļņas iegūst uzņēmumus no viena ieņēmumu lata. Visu laiku visaugstākā apgrozījuma rentabilitāte bija „Grindekam”, un katru gadu, izņemot 2007. gadu, tā pieauga. Ja 2003. gadā uzņēmums pelnīja 7,1 santīmus no 1 apgrozījuma lata, tad 2008. gadā jau 17,8 santīmus.

„Rīgas farmaceitiskās fabrikas” komerciālā rentabilitāte 2004. gada samazinājās, bet pēc tam sāka pieaugt, 2007. gada līmenis bija par 9 procentpunktiem augstāks par 2004. gada līmeni. 2008. gadā uzņēmums pelnīja tikai 3,2 santīmus no viena apgrozījuma lata, kas ir par 6,8 santīmiem zemāks salīdzinot ar 2007. gadu. Samazinājums ir saistīts ar peļņas apjoma samazinājumu. Uzņēmuma komerciālā rentabilitāte pārsniedza visu Latvijas uzņēmumu rentabilitāti 2003. un 2007. gadā.

„Olainfarma” komerciālā rentabilitāte pieauga 2004. un 2005. gadā, bet 2006.-2008. gadā tā strauji samazinājās. Ja 2005. gadā uzņēmums ieguva 10,1 santīmu ieņēmumus no viena apgrozījuma lata, tad 2008. gadā cieša zaudējumus 3,8 santīmu apmērā no viena apgrozījuma lata. Uzņēmuma rentabilitāte bija augstāka par Latvijas uzņēmumu rentabilitāti 2003., 2005. un 2006. gadā.

3.7. tabula

Uzņēmumu pašu kapitāla rentabilitāte (ROE), aktīvu rentabilitāte (ROA), apgrozījuma rentabilitāte (ROS), aktīvu aprites ātrums (A)

		2003	2004	2005	2006	2007	2008
Grindeks	ROE	-	34,0%	27,2%	22,2%	20,3%	20,9%
	ROA	-	18,7%	20,3%	18,8%	17,7%	18,6%
	ROS	7,1%	12,9%	18,0%	18,8%	17,5%	17,8%
	A	-	1,451	1,127	1	1,011	1,048
Olainfarm	ROE	-	-4,3%	6,7%	6,8%	2,7%	-9,2%
	ROA	-	2,4%	7,0%	6,5%	4,0%	-2,6%
	ROS	4,6%	4,8%	10,1%	8,7%	5,6%	-3,8%
	A	-	0,489	0,699	0,749	0,704	0,679
Rīgas farmaceitiskā fabrika	ROE	-	1,3%	2,5%	8,4%	16,4%	4,9%
	ROA	-	1,9%	6,6%	9,1%	17,0%	5,7%
	ROS	5,2%	1,0%	1,6%	5,4%	10,0%	3,2%
	A	-	0,978	1,347	1,36	1,434	1,364
Latvija kopā	ROE	-	13,2%	12,6%	21,4%	19,7%	-
	ROA	-	6,9%	6,3%	8,7%	7,7%	-
	ROS	3,5%	5,0%	4,4%	6,4%	6,2%	-
	A	-	1,375	1,433	1,365	1,238	-
Ķīmisko vielu ražošanas nozare	ROE	-	11,1%	15,3%	15,8%	13,0%	-

Aktīvu rentabilitāte (ROA) atspoguļo aktīvu izmantošanas efektivitāti un parāda, cik latus nopelnīja uzņēmums no viena aktīvos ieguldīta lata. Pēc Duponta modeļa ROA ir atkarīga no apgrozījuma rentabilitātes un aktīvu aprites ātruma. (1.31. formula)

Visos gados augstākā aktīvu jeb ekonomiskā rentabilitāte bija „Grindekam”. Tā ievērojami pārsniedza Latvijas vidējo. 2007. gadā uzņēmums pelnīja 17,7 santīmus no viena

aktīvos ieguldīta lata, bet Latvijas uzņēmumi tikai 7,7 santīmus. 2008. gadā ROA vēl pieauga, sasniedzot 18,6%, to ietekmēja gan aktīvu aprites ātruma palielinājums, gan komerciālās rentabilitātes pieaugums.

„Rīgas farmaceitiskās fabrikas” ekonomiskā rentabilitāte pieauga 2004.-2007. gadā. 2007. gadā tā sastādīja 17%, kas ir par 9,3 procentpunktiem lielāks par Latvijas rādītāju un par 15,1 procentpunktu lielāks par uzņēmuma 2004. gada līmeni. 2008. gadā ekonomiskā rentabilitāte strauji samazinājās par 11,3 procentpunktiem, ko lielākoties ietekmēja komerciālās rentabilitātes straujš pieaugums. 2008. gadā uzņēmums pelnīja tikai 5,7 santīmus no viena aktīvos ieguldīta lata. 2005., 2006., un 2007. gadā uzņēmuma rādītājs pārsniedza Latvijas vidējo.

„Olainfarma” ekonomiskā rentabilitāte pieauga tikai 2005. gadā, bet sākot no 2006. gada pastāvīgi samazinājās. To vienlaicīgi ietekmēja aktīvu aprites palēninājums un komerciālās rentabilitātes samazinājums. Uzņēmumam ir jāpalielina aktīvu izmantošanas efektivitāti, lai atkal sāktu pelnīt.

Pašu kapitāla rentabilitāte (ROE) parāda, cik daudz peļņas ieguva īpašnieki no viena ieguldīta lata.

Ķīmisko vielu ražošanas nozares pašu kapitāla rentabilitāte bija zemāka par Latvijas vidējo visos gados, izņemot 2005. gadu.

Visos gados visaugstākā pašu kapitāla jeb finansiālā rentabilitāte bija „Grindekam”, tā pārsniedza gan apskatāmo uzņēmumu rādītājus, gan nozares un Latvijas vidējos. Tomēr ROE samazinājās visu apskatāmo periodu, izņemot 2008. gadu. Ja 2004. gadā uzņēmuma īpašnieki pelnīja 34 santīmus no viena ieguldīta lata, tad 2008. gadā tikai 20,9 santīmus. Uzņēmumam ir jāpievērš uzmanība radītāja krituma cēloņiem.

2004.-2007. gadā „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” pieauga, 2007. gada līmenis par 15,1 procentpunktu pārsniedza 2004. gada līmeni. 2008. gada notika straujš samazinājums, uzņēmuma īpašnieki pelnīja tikai 4,9 santīmus no viena ieguldīta lata, kas ir par 11,5 santīmiem mazāk nekā 2007. gadā. Uzņēmuma rādītāji bija zemāki par Latvijas vidējiem un pārsniedza nozares vidējo tikai 2007. gadā.

„Olainfarma” finansiālā rentabilitāte visos gados bija zemāka par Latvijas un nozares rādītājiem, un tikai 2005. gadā pārsniedza „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” rādītāju. Pārējo laiku uzņēmuma rentabilitāte bija viszemākā. Sākot no 2005. gadu tā pastāvīgi samazinās. 2008. gadā uzņēmuma īpašnieki zaudēja 9,2 santīmus no viena ieguldīta lata.

Salīdzināšot rentabilitātes veidus viena uzņēmuma iekšienē, var secināt, ka „Grindekam”, kā arī Latvijas uzņēmumiem, visaugstākā ir pašu kapitāla rentabilitāte, viszemākā – apgrozījuma. „Olainfarmam” visaugstākā ir apgrozījuma rentabilitāte, viszemākā – pašu kapitāla rentabilitāte.

„Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” visaugstākā ir aktīvu rentabilitāte, bet viszemākā – apgrozījuma rentabilitāte, kas liecina par lielu aktīvu aprites ātrumu.

Secinājumi: „Grindekam” ir visaugstākā visu veidu rentabilitāte. Vienīgais, kam var pievērst uzmanību, ir pašu kapitāla rentabilitātes samazinājums. 2008. gadā „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” notika visu rentabilitātes veidu samazinājums, līdz tam uzņēmumam bija pozitīva tendence rentabilitātei paaugstināties. Tā kā tas bija vienreizējais kritums, nevar runāt par kaut kādu negatīvu tendenci. „Olainfarmam” pēdējo gadu laikā samazinās visu veidu rentabilitāte, kas ir negatīva pazīme. Uzņēmumam ir radikāli jāmaina saimnieciskās darbības norisi, lai palielinātu peļnītspēju.

3.3. Finansēšanas avotu struktūras analīze

3.8. tabula

Finansiālās autonomijas koeficienti

PK	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Grindeks	0,452	0,416	0,683	0,659	0,715	0,739
Olainfarm	0,594	0,520	0,497	0,530	0,568	0,473
Rīgas farmaceitiskā fabrika	0,684	0,894	0,866	0,874	0,886	0,898
Latvija kopā	0,433	0,409	0,347	0,319	0,305	-
Ķīmisko vielu ražošanas nozare	0,532	0,558	0,652	0,573	0,531	-

Finansiālās autonomijas koeficients (1.12. formula) parāda pašu kapitāla īpatsvaru finansēšanas avotu struktūrā. Jo augstāks ir šis rādītājs, jo augstāks ir uzņēmuma finansiālās drošības līmenis. Nosacīti robeža starp drošo un nedrošo uzņēmumu ir 50%, tomēr dažādās nozarēs tas atšķirās.

Ķīmisko vielu ražošanas nozares rādītāji pārsniedz visu Latvijas uzņēmumu rādītājus. Starp apskatāmiem uzņēmumiem augstākais pašu kapitāla īpatsvars ir „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai”. Pārējo uzņēmumu rādītāji liecina par to, ka šie uzņēmumi pārsvara izmanto pašu kapitālu. Finansiālās autonomijas koeficienta nozīme, zemāka par 0,5, bija „Grindekam” 2003. un 2004. gadā, bet „Olainfarmam” – 2005. un 2008. gadā, bet tie joprojām ir tuvu 50%. Visi apskatāmie uzņēmumi ir pievilcīgi kreditoriem augsta pašu kapitāla īpatsvara dēļ.

Finanšu svira

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Grindeks	1,214	1,401	0,463	0,518	0,399	0,353
Olainfarm	0,684	0,922	1,012	0,888	0,762	1,114
Rīgas farmaceitiskā fabrika	0,462	0,118	0,154	0,144	0,129	0,114
Latvija kopā	1,309	1,443	1,883	2,135	2,274	-
Ķīmisko vielu ražošanas nozare	0,876	0,792	0,533	0,745	0,882	-

Finanšu svira (1.14. formula) parāda, cik latu ir piesaistīties uzņēmums un vienu pašu kapitāla latu. Palielinoties finanšu svirai, pieaug maksātnespējas risks. Rekomendēta finanšu sviras vērtība ir 1 un zemāk.

Latvijas uzņēmumiem ir paaugstināts maksātnespējas risks, jo uz vienu pašu kapitāla latu tie pat piesaista 2,274 Ls aizņemta kapitāla (2007. gads). Ķīmisko vielu ražošanas nozarē šis rādītājs ir daudz zemāks. Vismazāk aizņemta kapitāla piesaista „Rīgas farmaceitiskā fabrika”, visvairāk – „Olainfarm” (2005.-2008. gadā tā finanšu svira bija visaugstākā). 2008. gadā „Olainfarm” piesaistīja 1,114 Ls uz vienu pašu kapitāla latu, „Grindeks” – 35,3 santīmus, bet „Rīgas farmaceitiskā fabrika” – 11,4 santīmus. „Grindeks” un „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” maksātnespējas risks samazinājās.

„Zelta likuma” izpilde

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Grindeks	1,390	1,114	2,241	1,783	1,635	1,562
Olainfarm	1,819	1,403	1,577	1,557	1,486	1,192
Rīgas farmaceitiskā fabrika	1,551	1,640	1,945	2,287	2,181	1,687
Latvija kopā	1,120	1,127	1,118	1,108	1,093	-

Bilances „Zelta likums” nosaka, ka ilgtermiņa ieguldījumus ir jāfinansē no ilgtermiņa līdzekļiem (pašu kapitāls un ilgtermiņa kreditori). Ja tas izpildās, Zelta likuma koeficients ir lielāks par 1. Tātad, visi uzņēmumi finansē ilgtermiņa ieguldījumus no ilgtermiņa avotiem.

Kapitalizēto avotu finanšu atkarības koeficients

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Grindeks	0,271	0,280	0,149	0,095	0,133	0,154
Olainfarm	0,229	0,313	0,359	0,333	0,284	0,325
Rīgas farmaceitiskā fabrika	0,007	0,020	0,015	0,000	0,000	0,000
Latvija kopā	0,353	0,374	0,443	0,485	0,515	

Kapitalizēto avotu finanšu atkarības koeficients (1.15. formula) parāda ilgtermiņa kreditoru daļu kopējos ilgtermiņa avotos. Tam ir jābūt zemākam par 0,4. Šī rādītāja pieaugums ir vērtējams negatīvi, jo ilgtermiņā uzņēmums kļūst atkarīgāks no kreditoriem. Visiem Latvijas uzņēmumiem šis rādītājs pārsniedza kritisko robežu 2005. gadā un turpina pieaugt. Apskatāmo uzņēmumu starpā šis rādītājs ir zemāks par 0,4. 2008. gadā „Grindeks” un „Rīgas farmaceitiskā fabrika” ir mazāk atkarīgi no kreditoriem ilgtermiņā nekā 2003. gadā, bet „Olainfarm” ir kļuva atkarīgāks.

Secinājumi: apskatāmajā laikā palielinājās „Olainfarma” finanšu svira un līdz ar to uzņēmuma maksātnespējas risks, kā arī pieauga atkarība no ilgtermiņa kreditoriem. Turpretī, „Grindeka” un „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” maksātnespējas risks samazinājās.

3.4. Maksātnespējas un likviditātes rādītāju analīze

3.11. tabula ir parādīti pēc 1.8., 1.9. un 1.10. formulas aprēķinātie likviditātes rādītāji.

Absolūtā likviditāte

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Grindeks	0,032	0,042	1,520	0,449	0,189	0,107
Olainfarm	0,017	0,002	0,024	0,016	0,181	0,004
Rīgas farmaceitiskā fabrika	0,000	0,117	0,045	0,029	0,012	0,008
Latvija kopā	0,233	0,216	0,215	0,204	0,183	-

Absolūtā likviditāte parāda, kādu daļu no īstermiņa saistībām uzņēmums var nekavējoties atmaksāt. Nav vienotas pieejas pie šī rādītāja lieluma, tātad par minimālo nozīmi pieņemsim

0,15, kā tiek rekomendēts V. Bočarova grāmatā [7, 125], bet par maksimālo – M. Rurānes grāmatā rekomendēto 0,25. [4, 304] Visu Latvijas uzņēmumu absolūtā likviditāte bija 0,15-0,25 ietvaros, tomēr katru gadu tā pakāpeniski samazinās. 2003. un 2004. gadā „Grindeka” absolūtā likviditāte bija zemāka par 0,15, bet 2005. gadā tā ievērojami pārsniedza šo līmeni, kas ir saistīts ar uzņēmuma jauno akciju emisiju un ar to izraisītu naudas līdzekļu pieplūdi. 2006. gadā „Grindeka” absolūtā likviditāte samazinājās, bet joprojām bija augstāka par rekomendēto vērtību. 2007. gadā „Grindeks” varēja nekavējoties samaksāt 18,9% no savām īstermiņa saistībām, bet 2008. gadā – tikai 10,7%. „Olainfarma” absolūtā likviditāte tikai 2007. gadā iekļaujas noteiktās robežās, sastādot 0,181. 2008. gadā „Olainfarm” varēja nekavējoties samaksāt tikai 0,4% no savām īstermiņa saistībām. „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” absolūtā likviditāte uz gadu beigām bija zemāka par 0,15, bet katra gada 3. ceturksnī uzņēmuma likviditāte bija augstākā par pārējo ceturkšņu likviditāti – tā, piemēram, 2008. gada 3. ceturksnī uzņēmums varēja nekavējoties samaksāt 26,7% no īstermiņa saistībām.

3.12. tabula

Starpposmu likviditāte

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Grindeks	0,846	0,758	1,970	1,227	2,083	2,616
Olainfarm	1,892	1,386	1,420	1,508	1,172	0,632
Rīgas farmaceitiskā fabrika	1,155	2,952	2,754	3,461	4,260	3,016
Latvija kopā	0,863	0,845	0,832	0,802	0,787	-

Starpposmu likviditāte parāda, kādu daļu no īstermiņa saistībām var atmaksāt uzņēmums, izmantojot naudu un visus debitoru parādus. Koeficienta pietiekama vērtība ir robežās no 0,7 līdz 1. Visu uzņēmumu rādītāji bija lielāki par 0,7, izņemot „Olainfarma” likviditāti 2008. gadā. Tiek novērots liels rādītāja pieaugums salīdzinot ar absolūto likviditāti, kas nozīmē, ka pārāk liels līdzekļu daudzums ir iesaldēts debitoru parādos. Starpposmu likviditātes rādītāji pārsniedza 1 visos gados „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai”, 2005.-2008. gadā – „Grindekam”, 2003.-2007. – „Olainfarmam”. Starpposmu likviditāte visiem Latvijas uzņēmumiem bijā 0,75-1 intervālā, ar katru gadu samazinoties.

Kopējā likviditāte

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Grindeks	1,550	1,242	3,261	2,176	2,822	3,492
Olainfarm	2,592	2,013	2,265	2,376	2,247	1,378
Rīgas farmaceitiskā fabrika	1,816	5,879	5,104	6,719	7,123	7,287
Latvija kopā	1,265	1,264	1,214	1,187	1,170	-

Absolūtajai likviditātei ir jābūt 1,5-2 robežās. Ja tā ir augstāka par 3, tad pārāk daudz līdzekļu ir iesaldēts apgrozāmajos līdzekļos. Visu Latvijas uzņēmumu kopējā likviditāte bija zemāka par 1,5 un ar katru gadu samazinājās. „Grindeka” 2004. gada rādītājs un „Olainfarma” 2008. gada rādītājs bija zemāks par 1,5. „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” likviditātes rādītājs pārsniedza 3 2004.-2008. gadā, „Grindeka” – 2005. un 2008. gadā.

Tīro apgrozāmo līdzekļu attiecība pret uzņēmumu aktīviem

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
AS „Grindeks”	19,7%	9,4%	44,5%	32,0%	32,0%	31,4%
AS „Olainfarm”	35,4%	23,2%	28,4%	28,4%	25,9%	11,3%
AS „Rīgas farmaceitiskā fabrika”	25,0%	36,8%	44,1%	52,6%	51,0%	40,4%
Latvija kopā	8,4%	8,8%	7,8%	6,9%	6,2%	-

Tīrais apgrozāmais kapitāls (TAK) (1.11. formula) ir nepieciešams uzņēmuma finansiālās stabilitātes uzturēšanai, jo apgrozāmo līdzekļu pārsvars par īstermiņa saistībām liecina par to, ka uzņēmumam ir līdzekļi ne tikai tekošo saistību izpildei, bet arī savas darbības paplašināšanai nākotnē. Visiem apskatāmiem uzņēmumiem tīrais apgrozāmais kapitāls ir pozitīvs, tāpēc informatīvāk būtu apskatīt to īpatsvaru uzņēmuma kopējos aktīvos.

Visiem apskatāmiem uzņēmumiem tīro apgrozāmo līdzekļu daļa kopējos aktīvos bija lielāka par visu Latvijas uzņēmumu attiecīgo rādītāju. Latvijas uzņēmumiem šis rādītājs nedaudz pieauga 2004. gadā, bet 2005., 2006. un 2007. gadā notika TAK īpatsvara pakāpeniskais samazinājums. No trim apskatāmiem uzņēmumiem 2004., 2006., 2007. un 2008. gadā šī rādītāja lielākā nozīme bija „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai”, kas nozīmē, ka šim uzņēmumam ir resursi turpmākai attīstībai. 2008. gadā tīrais apgrozāmais kapitāls sastādīja 40,4% no uzņēmuma kopējiem aktīviem. Pēdējo 3 gadu laikā „Grindeka” TAK daļa kopējos aktīvos ir aptuveni vienā

līmenī, 2008. gadā tas sastādīja 31,4%. Kopš 2004. gada „Olainfarma” rādītājs bija viszemākais apskatāmo uzņēmumu starpā. 2008. gadā tas sastādīja tikai 11,3%.

3.15. tabula

Procentu maksājumu nodrošinājuma koeficients

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Grindeks	6,402	17,114	25,891	20,656	24,868	47,548
Olainfarm	0,537	0,576	2,881	2,417	1,838	-1,219

Procentu maksājumu nodrošinājuma koeficients (TIE) (1.16. formula) parāda uzņēmuma spēju norēķināties ar tekošām saistībām. Koeficienta vērtībai ir jābūt lielākai par 1, pretējā gadījumā uzņēmums nevar pilnā apmērā norēķināties ar ārējiem investoriem. TIE samazinājums liecina par finanšu riska pieaugumu. „Grindekam” nebija problēmas veikt procentu maksājumus. Šī rādītāja augsta vērtība ir pievilcīga investoriem. „Grindeka” finanšu risks samazinājās. „Olainfarm” 2003., 2004. un 2008. gadā nevarēja pildīt savas saistības pret investoriem pilnā apmērā. Šī rādītāja zema vērtība var bremsēt investīciju pieplūdi uzņēmumā. Kopumā „Olainfarma” finanšu risks ir pieaudzis. „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” apskatāmajā laika nebija procentu maksājumu izdevumu.

Secinājumi: 2008. gadā „Olainfarma” likviditātes rādītāji bija zemāki par rekomendējamiem. „Grindekam” un „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” nav problēmas ar starpposmu un kopējo likviditāti, turpretī, šo uzņēmumu rādītāji pārsniedz rekomendējamās vērtības. „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” ir pārāk zema absolūtā likviditāte.

3.5. Faktoru analīze

Šajā apakšnodaļā ar faktoru analīzes paņēmieniem tiks analizēta no produkcijas pārdošanas iegūta peļņa un komerciālā rentabilitāte.

3.5.1. No produkcijas pārdošanas iegūtas peļņas analīze

No produkcijas pārdošanas iegūtai peļņai ir lielākais īpatsvars kopējā peļņā, līdz ar to ir svarīgi noteikt, kas veicina to palielinājumu, vai, kas ir pat svarīgāk, samazinājumu. Vispārējā veidā peļņu no produkcijas pārdošanas var parādīt kā no četriem faktoriem atkarīgu lielumu:

$$P = Q - S - K - Y \quad , \quad (3.1.)$$

kur P – peļņa no produkcijas pārdošanas;

Q – neto apgrozījums;

S – pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas;

K – pārdošanas izmaksas;

Y – administrācijas izmaksas. [12, 52]

Apskatīsim katra faktora ietekmes uz peļņas apjomu novērtēšanas algoritmu. Detalizēti peļņas faktoru analīze (un turpmāk arī komerciālās rentabilitātes faktoru analīze) būs parādīta uz 2007. un 2008. gada „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” datu pamata, pārējiem periodiem būs parādīti tikai gala rezultāti. Analīze tiek veikta „Grindekam” un „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai”, „Olainfarma” peļņas un zaudējumu aprēķina metodika neļauj veikt analīzi šī modeļa ietvaros. Izmantotie dati no peļņas un zaudējumu aprēķinā ir izvietoti pielikumā, 3.16. tabulā ir doti Centrālās statistikas dati par medicīnisko produktu cenu izmaiņām. 3.17. tabulas komerciālā rentabilitāte tiek aprēķināta kā peļņas no produkcijas pārdošanas un neto apgrozījuma attiecība.

3.16. tabula

Medicīnisko produktu cenu ķēdes augšanas temps [1]

	2004	2005	2006	2007	2008
Augšanas temps	1,172	1,063	1,028	1,029	1,073

3.17. tabula

Komerčiālā rentabilitāte

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Grindeks	6,8%	13,3%	18,4%	19,1%	17,1%	20,4%
Rīgas farmaceitiskā fabrika	8,9%	5,6%	7,7%	9,4%	14,9%	6,8%

2008. gada peļņa ir par 160,3 tūkst. Ls (145,1 - 305,4) mazāka par 2007. gada peļņu.

1. Pirmkārt noteiksim cenas uz medicīniskajiem produktiem pieauguma un realizētā apjoma izmaiņas ietekmi uz ieņēmumu pieaugumu/samazinājumu.

Pārskata perioda ieņēmumi salīdzināmās cenās = 2135,7 : 1,073 = 1990,4 tūkst. Ls

Ieņēmumu pieaugums cenu palielināšanas dēļ = 2135,7 - 1990,4 = 145,3 tūkst. Ls

Ieņēmumu pieaugums produkcijas apjoma izmaiņu dēļ = 1990,4 - 2052,2 = -61,8 tūkst. Ls

Tātad, cenu palielināšanas rezultātā ieņēmumi pieauga par 145,3 tūkst. Ls, bet apjoms ir samazinājies tos par 61,8 tūkst. Ls. Tas nav labi, jo uzņēmumam katru gadu ir jāpalielina pārdotās

produkcijas apjoms, bet 2008. gadā „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” pārdotās produkcijas apjoms samazinājās, un tikai cenu pieaugums neļāva samazināties ieņēmumiem.

2. Otrkārt noteiksim realizētās produkcijas cenu un apjoma izmaiņu ietekmi uz peļņu. Šim nolūkam izmantosim 2007. gada komerciālās rentabilitātes (ROS) rādītāju.

$$ROS_{2007} = (305,4 : 2052,2) \times 100\% = 14,9 \%$$

Cenu pieaugums ir palielinājis peļņu par $= 145,3 \times 14,9 \% = \underline{21,6 \text{ tūkst. Ls}}$

Produkcijas apjoma pieaugums ir samazinājis peļņu par $= -61,8 \times 14,9 \% = \underline{-9,2 \text{ tūkst. Ls}}$

3. Tagad izanalizēsim izmaksu izmaiņu ietekmi uz uzņēmuma peļņu. Izmaksām teorētiski vajadzētu pieaugt tādā pašā tempā kā ieņēmumiem.

$$\text{Ieņēmumu augšanas temps} = 2135,7 : 2052,2 = 1,041$$

1) Kādas būtu pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas, ja tās pieaugtu tādā pašā tempā kā ieņēmumi?

$$(1188,0 \times 1,041) = 1236,7 \text{ tūkst. Ls}$$

$$1236,7 - 1330,6 = \underline{-93,9 \text{ tūkst. Ls}}$$

Ietekme uz peļņu ir negatīva. Ražošanas izmaksu straujais pieaugums ir samazinājis peļņu par 93,9 tūkst. Ls. Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas pieaugums bija straujāks nekā apgrozījuma pieaugums.

2) Kādas būtu pārdošanas izmaksas, ja tās pieaugtu tādā pašā tempā kā apgrozījums?

$$(245,2 \times 1,041) = 255,3 \text{ tūkst. Ls}$$

$$255,3 - 288,8 = \underline{-33,5 \text{ tūkst. Ls}}$$

Pārdošanas izmaksu straujais pieaugums ir samazinājis peļņu par 33,5 tūkst. Ls.

3) Kādas būtu administrācijas izmaksas, ja tās pieaugtu proporcionāli apgrozījuma pieaugumam?

$$(313,5 \times 1,041) = 326,4 \text{ tūkst. Ls}$$

$$326,4 - 371,2 = \underline{-44,8 \text{ tūkst. Ls}}$$

Administrācijas izmaksu straujais pieaugums ir samazinājis peļņu par 44,8 tūkst. Ls.

Saliekot kopā visus rādītājus, sanāk, kā peļņa samazinājās par 159,8 tūkst. Ls, kaut gan reāli tā samazinājās par 160,4 tūkst. Ls. Šī starpība ir saistīta ar noapaļošanu un tai nav būtiskas nozīmes rezultātu interpretācijā.

3.18. un 3.19. tabulā ir parādīti analīzes rezultāti apskatāmiem uzņēmumiem.

AS „Rīgas farmaceitiskā fabrika” peļņas no produkcijas pārdošanas izmaiņas un to ietekmējošie faktori 2004.-2008. gadā, tūkst. Ls

Rādītāji	2004	2005	2006	2007	2008
Peļņas izmaiņas, t.sk. no:	-40,2	+51,0	+39,3	+142,5	-160,4
- cenu	+17,0	+5,3	+3,6	+5,4	+21,6
- apjoma	-14,7	+12,0	+6,1	+24,4	-9,2
- pārdotās produkcijas ražošanas izmaksu	-104,9	+171,7	+5,9	+107,5	-93,9
- pārdošanas izmaksu	-12,8	-111,0	+12,9	+6,3	-33,5
- administrācijas izmaksu	+75,5	-26,8	+10,6	-1,2	-44,8

„Rīgas farmaceitiskās fabrikas” peļņa no produkcijas pārdošanas pieauga nevienmērīgi – bija gadi, kad tā samazinājās salīdzinājuma ar iepriekšējo periodu. Visos gados peļņu palielināja cenu pieaugums, bet peļņas palielinājums produkcijas apjoma pieauguma dēļ notika tikai 2005., 2006. un 2007. gadā. Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksu straujš pieaugums bija galvenais faktors, kas samazināja peļņu 2004. un 2008. gadā, bet 2005. un 2007. gadā to lēnais pieaugums bija galvenais peļņu palielinošais faktors, kas liecina par to nevienmērīgu pieaugumu. Pārdošanas izmaksas pieauga straujāk par apgrozījumu 2004., 2005. un 2008. gadā, 2005. gadā tās bija galvenais peļņu pazeminošais faktors. Administrācijas izmaksas pieauga lēnāk par apgrozījumu 2004. un 2006. gadā, 2006. gadā tās bija galvenais faktors, kas palielināja peļņu.

Pozitīvi vērtējami ir 2006. gada rezultāti, kad peļņu palielināja visi ietekmējošie faktori. 2007. gadā notika vislielākais peļņas pieaugums par 142,5 tūkst. Ls, vienīgais faktors, kas samazināja peļņu par 1,2 tūkst. Ls, bija administrācijas izmaksas. Īpaši vērtīgi ir tas, ka lielāku daļu no peļņas pieauguma sastādīja ražošanas izmaksu ietekme (palielināja peļņu par 107,5 tūkst. Ls), kas liecina par uzņēmuma darbības efektivitātes pieaugumu un faktiski parāda ražošanas atmaksāšanas rentabilitātes pieaugumu. Tomēr uzņēmumam neizdevās uzturēt šo pozitīvu tendenci, un 2008. gadā notika peļņas lielākais samazinājums par 160,4 tūkst. Ls. 2008. gadā vienīgais faktors, kas ietekmēja peļņu pozitīvā virzienā bija medicīnisko produktu cenu pieaugums (palielināja peļņu par 21,6 tūkst. Ls). Izšķirošais faktors, kas ir ietekmējis peļņu negatīvā virzienā ir ražošanas izmaksu straujais pieaugums, kas samazināja to par 93,9 tūkst. Ls. Peļņu samazināja arī pārdošanas un administrācijas izmaksu straujš pieaugums, kā arī pārdotās produkcijas apjoma samazinājums. Uzņēmumam ir jāpievērš pastiprināta uzmanība izmaksu straujā pieauguma iemesliem un veicināt realizācijas apjomu pieaugumu. It īpaši svarīgi ir noskaidrot ražošanas izmaksu strauja pieauguma cēloņus un tādējādi organizēt saimniecisko darbību, lai resursi tiktu izmantoti efektīvāk.

AS „Grindeks” peļņas no produkcijas pārdošanas izmaiņas un to ietekmējošie faktori
2004.-2008. gadā, tūkst. Ls

Rādītāji	2004	2005	2006	2007	2008
Peļņas izmaiņas, t.sk. no:	+1970,3	+2625,3	+2133,5	+748,7	+3840,3
- cenu	+246,7	+254,0	+211,6	+277,1	+722,5
- apjoma	+110,8	+743,1	+1629,7	+1488,3	+1096,3
- pārdotās produkcijas ražošanas izmaksu	+1429,5	+3642,4	+1839,8	-428,9	+1286,7
- pārdošanas izmaksu	-149,7	-1495,8	-1707,4	-905,3	+587,9
- administrācijas izmaksu	+331,0	-525,3	+173,1	+323,7	+161,4

Katru gadu „Grindeka” peļņa pieauga, straujākais pieaugums notika 2008. gadā. Izšķirošais faktors, kas visvairāk palielināja peļņu 2004., 2005., 2006. un 2008. gadā, ir pārdotās produkcijas ražošanas izmaksu lēns pieaugums, kas liecina par uzņēmuma efektīvu darbību un ražošanas atmaksāšanas rentabilitātes palielinājumu. Ražošanas izmaksu straujais pieaugums negatīvi ietekmēja peļņu tikai 2007. gadā. Visos gados peļņu palielināja cenu un apjoma pieaugums. Kopš 2005. gada apjoms palielināja peļņu vairāk nekā cenu pieaugums, kas liecina par uzņēmuma veiksmīgu darbību produkcijas realizācijas jomā un savas pozīcijas tirgū pastiprināšanas. Galvenais faktors, kas samazināja peļņu visos gados, izņemot 2008. gadu, ir pārdošanas izmaksu straujš pieaugums. Tomēr ņemot vērā to, ka to lielāko daļu sastāda reklāmas un pārstāvniecību uzturēšanas izmaksas, kas rezultātā palielina apgrozījumu, par to nav jāuztraucas. 2005. gadā peļņu samazināja arī administrācijas izmaksu straujāks pieaugums, bet parējos gados tās pieauga lēnāk par apgrozījumu.

2008. gadā notika lielākais peļņas absolūtais pieaugums par 3840,3 tūkst. Ls salīdzinot ar 2007. gada līmeni, visu faktoru ietekme bija pozitīva. Galvenie peļņu palielinošie faktori bija ražošanas izmaksu lēns pieaugums un pārdotas produkcijas apjoma pieaugums. Uzņēmumam nav problēmu peļņas no produkcijas pārdošanas gūšanā, un vienīgais, kas ir jādara „Grindekam” ir uzturēt esošo ražošanas un izplatīšanas efektivitāti.

3.5.2. Komerčiālās rentabilitātes analīze

Komerčiālā rentabilitāte (ROS) ir peļņas un apgrozījuma attiecība. Ja izteikt peļņu kā 3.1. formulā, rentabilitāti var aprēķināt šādi:

$$\text{ROS} = \frac{Q - S - K - Y}{Q} \quad (3.2.)$$

kur Q – neto apgrozījums;

S – pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas;

K – pārdošanas izmaksas;

Y – administrācijas izmaksas. [8, 192]

Izmantojot rādītāju ķēdes aizvietošanu, var aprēķināt katra faktora ietekmi uz rentabilitāti. Izdarīsim to, izmantojot 2007. un 2008. gada „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” datus.

Pirmkārt aprēķināsim komerciālo rentabilitāti 2007. un 2008. gadā.

$$\text{ROS}_{2007} = (2052,2 - 1188,0 - 245,2 - 313,5) : 2052,2 = 14,9\%$$

$$\text{ROS}_{2008} = (2135,7 - 1330,6 - 288,8 - 371,2) : 2135,7 = 6,8\%$$

Komerčiālā rentabilitāte ir samazinājusies par 8,1 procentpunktiem.

1) Kāda būtu komerciālā rentabilitāte, ja ieņēmumi būtu kā pārskata periodā, bet visas izmaksas paliktu kā bāzes periodā?

$$\text{ROS} = (2135,7 - 1188,0 - 245,2 - 313,5) : 2135,7 = 18,2\%$$

$$18,2 - 14,9 = 3,3 \text{ procentpunkti}$$

Ieņēmumu pieaugums ir palielinājis rentabilitāti par 3,3 procentpunktiem.

2) Kāda būtu komerciālā rentabilitāte, ja ieņēmumi un pārdotas produkcijas ražošanas izmaksas būtu kā pārskata periodā, bet pārdošanas izmaksas un administrācijas izmaksas paliktu kā bāzes periodā?

$$\text{ROS} = (2135,7 - 1330,6 - 245,2 - 313,5) : 2135,7 = 11,5\%$$

$$11,5 - 18,2 = -6,7 \text{ procentpunkti}$$

Pārdotas produkcijas ražošanas izmaksu pieaugums ir samazinājis rentabilitāti par 6,7 procentpunktiem.

3) Kāda būtu komerciālā rentabilitāte, ja ieņēmumi, kā arī pārdotas produkcijas ražošanas izmaksas un pārdošanas izmaksas, būtu kā pārskata periodā, bet administrācijas izmaksas paliktu kā bāzes periodā?

$$\text{ROS} = (2135,7 - 1330,6 - 288,8 - 313,5) : 2135,7 = 9,5\%$$

$$9,5 - 11,5 = -2 \text{ procentpunkti}$$

Pārdošanas izmaksu pieaugums ir samazinājis rentabilitāti par 2 procentpunktiem.

4) Kāda būtu komerciālā rentabilitāte, ja ieņēmumi, kā arī visas izmaksas, būtu kā pārskata periodā?

$$ROS_{\text{pārskata}} = (2135,7 - 1330,6 - 288,8 - 371,2) : 2135,7 = 6,8\%$$

$$6,8 - 9,5 = -2,7 \text{ procentpunkti}$$

Administrācijas izmaksu pieaugums ir samazinājis rentabilitāti par 2,7 procentpunktiem.

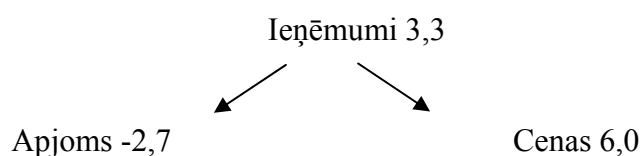
5) Kāda būtu komerciālā rentabilitāte, ja produkcijas apjoms būtu kā pārskata periodā, bet cenas un visas izmaksas paliktu kā bāzes periodā?

$$2135,7 : 1,073 = 1990,4 \text{ tūkst. Ls}$$

$$ROS = (1990,4 - 1188,0 - 245,2 - 313,5) : 1990,4 = 12,2\%$$

$$12,2 - 14,9 = -2,7 \text{ procentpunkti}$$

Produkcijas apjoma izmaiņas ir samazinājuši rentabilitāti par 2,7 procentpunktiem.

$$3,3 - (-2,7) = 6,0 \text{ procentpunkti}$$

Produkcijas cenas pieaugums ir palielinājis rentabilitāti par 6 procentpunktiem.

3.20. un 3.21. tabulā ir parādīti analīzes rezultāti apskatāmiem uzņēmumiem.

3.20. tabula

AS „Rīgas farmaceitiskā fabrika” komerciālās rentabilitātes izmaiņas un to ietekmējošie faktori 2004.-2008. gadā, procentpunkti

Rādītāji	2004	2005	2006	2007	2008
Rentabilitātes izmaiņas, t.sk. no:	-3,3	+2,1	+1,7	+5,5	-8,1
- cenu	+15,4	+4,8	+2,4	+2,2	+6,0
- apjoma	-13,6	+13,3	+4,4	+11,8	-2,7
- pārdotās produkcijas ražošanas izmaksu	-9,4	-3,6	-4,3	-4,5	-6,7
- pārdošanas izmaksu	-1,1	-8,1	-0,2	-1,6	-2,0
- administrācijas izmaksu	5,4	-4,4	-0,5	-2,4	-2,7

„Rīgas farmaceitiskās fabrikas” komerciālā rentabilitāte pieauga 2005., 2006. un 2007. gadā. Tajos gados galvenais faktors, kas palielināja rentabilitāti, bija apjoma pieaugums. 2003. un 2008. gadā rentabilitāte samazinājās, un vienīgais faktors, kas palielināja to, ir cenu

pieaugums. 2004. gada galvenais faktors, kas samazināja rentabilitāti, bija apjoma samazinājums, 2005. gadā – pārdošanas izmaksu pieaugums, 2006., 2007. un 2008. gadā – ražošanas izmaksu pieaugums. Katru gadu pieauga uzņēmuma izmaksas, kas samazināja rentabilitāti, izņemot 2004. gadu, kad administrācijas izmaksu samazinājums palielināja rentabilitāti par 5,4 procentpunktiem. 2008. gadā notika komerciālās rentabilitātes samazinājums par 8,1 procentpunktiem, uzņēmumam ir jāveic detalizētu iekšējo analīzi, lai optimizētu savu darbību un nepieļautu pārdošanas ienesīguma turpmāko samazinājumu.

3.21. tabula

AS „Grindeks” komerciālās rentabilitātes izmaiņas un to ietekmējošie faktori 2004.-2008. gadā, procentpunkti

Rādītāji	2004	2005	2006	2007	2008
Rentabilitātes izmaiņas, t.sk. no:	+6,5	+5,1	+0,7	-2,0	+3,3
- cenu	+12,6	+4,2	+1,7	+1,9	+5,0
- apjoma	+7,2	+16,0	+17,6	+12,6	+9,2
- pārdotās produkcijas ražošanas izmaksu	-8,5	-3,0	-7,5	-9,1	-5,9
- pārdošanas izmaksu	-3,3	-7,7	-8,2	-5,7	-3,1
- administrācijas izmaksu	-1,6	-4,4	-2,8	-1,8	-1,9

„Grindeka” komerciālā rentabilitāte pieauga katru gadu, izņemot 2007. gadu. 2004. gadā galvenais rentabilitāti palielinošs faktors bija cenu pieaugums, bet 2005.-2008. gadā – pārdotās produkcijas apjoma pieaugums. Izmaksas katru gadu pieauga, galvenie faktori, kas samazināja rentabilitāti bija pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas (2004., 2007. un 2008. gadā) un pārdošanas izmaksas (2005. un 2006. gadā). 2008. gadā apjoma palielinājuma pozitīva ietekme ir zemāka, salīdzinot ar 2005.-2007. gadu līmeni, bet joprojām ir pietiekama, lai rentabilitāte palielinātos. Uzņēmumam nav problēmas rentabilitātes ziņā.

Secinājumi: Pēc peļņas un rentabilitātes faktoru analīzes var secināt, ka pašlaik „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” ir problēmas ar peļņas un rentabilitātes samazinājumu, kas ir saistīts ar pārdoto apjomu samazinājumu un ražošanas izmaksu pārāk strauju pieauguma tempu. 2009. gadā uzņēmumam ir jāpievērš pastiprināta uzmanība šo izmaksu strauja pieauguma cēloņiem un jāmēģina efektīvāk izmantot resursus. Lai palielinātu ieņēmumus un līdz ar to peļņu un rentabilitāti, ir jāmeklē jaunos pircējus pārdotas produkcijas apjomu palielināšanai, jo nevar cerēt palielināt peļņu tikai uz produkcijas cenas pieauguma rēķina. „Grindekam” pašlaik nav problēmu ar peļņas gūšanu no produkcijas pārdošanas, uzņēmuma galvenais mērķis ir saglabāt esošo saimnieciskās darbības efektivitāti.

3.6. Bankrota prognozēšanas modeļi

Šajā apakšnodaļā tiks izskatīti trīs bankrota varbūtības prognozēšanas modeļi.

Populārākais bankrota varbūtības prognozēšanas modelis ir E. Altmaņa jeb piecu faktoru modelis, kas tiek izstrādāts 1968. gadā pēc 33 bankrotējošo un 33 normāli funkcionējošo uzņēmumu datiem. Katram uzņēmumam tika aprēķināti 22 rādītāji, no kuriem tiek atlasīti pieci. Modeļa prognozes ticamība sastāda 95%.^[19]

Altmaņa Z-vērtējuma lineārais modelis uzņēmumiem, kuru akcijas kotējas biržā, izskatās šādi:

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + X_5 \quad , \quad (3.3.)$$

kur X_1 = tīrais apgrozāmais kapitāls / kopējie aktīvi;

X_2 = nesadalītā peļņa / kopējie aktīvi;

X_3 = peļņa pirms procentiem un nodokļiem / kopējie aktīvi;

X_4 = akciju kapitāla tirgus vērtība / aizņemtais kapitāls;

X_5 = neto apgrozījums / kopējie aktīvi. [4, 367-368]

Z-vērtējuma interpretācija:

$Z < 1,8$ – bankrota iespējamība ir ļoti augsta. Uzņēmuma finansiālo stāvokli var uzlabot tikai radikālas pārmaiņas uzņēmuma finanšu un investīciju politikā.

$1,8 < Z < 2,7$ – bankrota iespējamība ir augsta. Uzņēmumam ir ļoti nopietnas finansiālās problēmas.

$2,7 < Z < 3$ – bankrots var iestāties. Uzņēmumam ir radušies zināmas problēmas ar maksāspēju, bet uzņēmums tās varētu savlaicīgi novērst.

$Z > 3$ – bankrota iespējamība ir zema. [4, 368-369]

Katram no pieciem rādītājiem ir sava nozīme. X_1 rādītājs raksturo gan uzņēmuma likviditāti, gan parāda tīrā apgrozāma kapitāla īpatsvaru aktīvu kopsummā. Ja uzņēmumam ir problēmas ar likviditāti, tad šis rādītājs būs zems. X_2 rādītājs parāda nesadalītas peļņas īpatsvaru aktīvu finansējumā. Maksātnespējas prognozēšanā vadītāji ir ieinteresēti, lai šis rādītājs būtu augstāks. Šajā rādītājā tiek ņemta gan pārskata gada, gan iepriekšējo periodu nesadalītā peļņa, X_3 rādītājs ir aktīvu rentabilitātes rādītājs, pēc kura var spriest par uzņēmuma līdzekļu izmantošanas efektivitāti. Tas parāda, cik daudz peļņas pienākas uz katru uzņēmuma aktīvos ieguldīto līdzekļu latu. Jo lielāks ir šis rādītājs, jo mazāka ir nepieciešamība izmantot aizņemto kapitālu un kapitāla struktūra ir drošāka. Rādītājs X_4 raksturo kapitāla struktūru. Ja uzņēmums mazāk izmantos aizņemto kapitālu, šis rādītājs būs augstāks, tomēr pašu kapitāla izmantošanas efektivitāti tas

pazeminās. Rādītājs X_5 ir aktīvu aprites ātruma rādītājs. Jo ātrāk apriet uzņēmuma aktīvi, jo lielākas ir uzņēmuma iespējas norēķināties par savām saistībām, tātad šim rādītājam ir jābūt augstam. [4, 368]

Uzņēmumiem, kuru akcijas nekotējas biržā, X_4 rādītājs izskatās šādi:

$$X_4 = \text{pamatkapitāls} / \text{aizņemtais kapitāls}.$$

Arī koeficienti un Z-vērtējuma interpretācija šiem uzņēmumiem ir citāda. Altmaņa Z-vērtējuma lineārais modelis uzņēmumiem, kuru akcijas nekotējas biržā, izskatās šādi:

$$Z = 0,717X_1 + 0,847X_2 + 3,107X_3 + 0,420X_4 + 0,998X_5 \quad (3.4.) \quad [3, 97]$$

Z-vērtējuma interpretācija:

$Z < 1,2$ – uzņēmumam ir ļoti augsta iespējamība bankrotēt;

$1,2 < Z < 2,9$ – augsta iespējamība bankrotēt;

$Z > 2,9$ – zema varbūtība bankrotēt. [3, 97]

J.G.Fulmera modelis tika veidots 1984. gadā pēc 30 bankrotējošo un 30 normāli funkcionējošo uzņēmumu datiem. Sākotnējais modeļa variants sastāvēja no 40 koeficientiem, bet beigu variants izmanto tikai 9 rādītājus. Fulmera modelis nesatur tirgus kapitalizācijas rādītājus un ir piemērots visiem uzņēmumiem. Šis modelis izmanto lielāku faktoru skaitu un līdz ar to ir drošāks par citām metodēm. Prognozes ticamība sastāda 98% vienam gadam uz priekšu un 81% – diviem gadiem. [19] Fulmera Z-vērtējuma lineāro modeli raksturo vienādojums:

$$Z = 5,528X_1 + 0,212X_2 + 0,073X_3 + 1,270X_4 - 0,120X_5 + 2,335X_6 + 0,575X_7 + 1,083X_8 + 0,894X_9 - 6,075 \quad (3.5.)$$

kur X_1 = nesadalītā peļņa / kopējie aktīvi;

X_2 = neto apgrozījums / kopējie aktīvi;

X_3 = peļņa pirms procentiem un nodokļiem / pašu kapitāls;

X_4 = naudas plūsma no pamatdarbības un ieguldījumu darbības / aizņemtais kapitāls;

X_5 = aizņemtais kapitāls / pašu kapitāls;

X_6 = īstermiņa saistības / kopējie aktīvi;

X_7 = pamatlīdzekļi / kopējie aktīvi;

X_8 = apgrozāmie līdzekļi / aizņemtais kapitāls;

X_9 = peļņa pirms procentiem un nodokļiem / procentu maksājumi. [3,97]

Fulmera modeļa Z-vērtējuma kritērijs ir tāds: ja $Z < 0$, tad pastāv liela bankrota varbūtība.

1978. gadā izstrādāts G.Springeita modelis ar 92,5% ticamību prognozē uzņēmuma bankrota varbūtību vienam gadam. [19] Springeita Z-vērtējuma modeli raksturo vienādojums:

$$Z = 1,03X_1 + 3,07X_2 + 0,66X_3 + 0,4X_4 \quad , \quad [3.6]$$

kur X_1 = apgrozāmie līdzekļi / kopējie aktīvi;

X_2 = peļņa pirms procentiem un nodokļiem / kopējie aktīvi;

X_3 = peļņa pirms nodokļiem / īstermiņa saistības;

X_4 = neto apgrozījums / kopējie aktīvi.

Ja $Z < 0,862$, tad pastāv liela bankrota varbūtība. [3, 98]

3.22. tabula

Uzņēmumu akcijas cenas Rīgas fondu biržā, Ls [17]

	31.12.03	31.12.04	31.12.05	31.12.06	31.12.07	31.12.08
Grindeks	0,92	3,59	6,91	7,2	5,46	3,2
Olainfarm	0,33	0,76	1,98	2,45	2,35	0,39
Rīgas farmaceitiskā fabrika	0,36	0,73	2,7	3,02	2,27	1,02

3.22. tabulā ir parādīta Altmaņa modeļa aprēķinam nepieciešamas akciju cenas. Visos datumos visdārgākās bija „Grindeka” akcijas. 2007. un 2008. gada visu uzņēmuma akcijas kļuva lētākas, straujākais kritums notika „Olainfarmam”.

3.23. tabula

Z-novērtējumi bankrota iespējamības novērtēšanai

Rādītājs	Uzņēmums	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Altmaņa modeļa lielums	Grindeks	1,77	2,90	5,30	4,54	4,24	3,49
	Olainfarm	1,20	1,29	2,44	2,82	2,72	0,86
	Rīgas farmaceitiskā fabrika	1,96	4,42	9,02	9,96	8,21	5,15
Fulmera modeļa lielums	Grindeks	-0,82	10,06	19,26	15,21	20,40	40,85
	Olainfarm	-4,04	-4,28	-1,72	-2,53	-2,41	-5,72
	Rīgas farmaceitiskā fabrika	-0,78	1,67	1,62	1,72	1,40	2,17
Springeita modeļa lielums	Grindeks	1,597	1,717	2,000	1,864	1,996	2,247
	Olainfarm	0,784	0,683	1,134	1,053	0,916	0,507
	Rīgas farmaceitiskā fabrika	1,225	1,157	1,680	2,057	2,885	1,761

Novērtēsim bankrota varbūtību „Grindekam”, „Olainfarmam” un „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” 2003.-2008. gadā. // tabulā ir parādīti katram uzņēmumam pēc trim metodēm aprēķinātie Z-vērtējumi (tiek ņemti gada beigu dati). Ar kursīvu tiek apzīmēti vērtības, kas liecina par augstu varbūtību bankrotēt.

Visdrošākais uzņēmums ir „Rīgas farmaceitiskā fabrika” – tai bija tikai divi uztraucējošie rādītāji. 2003. gadā Altmana modelis parādīja, ka uzņēmumam ir augsta bankrota iespējamība ($Z=1,96$), to apstiprināja arī Fulmera modelis ($Z=-0,78$). Pēc Z-vērtējuma pasliktinošiem rādītājiem (X_4 Altmaņa modelī un X_5 un X_8 Fulmera modelī) var secināt, ka uzņēmumam bija pārāk liels aizņemtā kapitāla apjoms. 2004. gadā aizņemtais kapitāls samazinājās par 74,1%, un sākot no 2004. gadu Z-vērtības liecināja par to, ka uzņēmumam ir zema varbūtība bankrotēt.

2003. gadā arī „Grindekam” bija negatīvas pazīmes – Altmaņa modelis parādīja ļoti augstu bankrota iespējamību ($Z=1,77$), to apstiprināja Fulmera modelis ($Z=-0,82$). Abos modeļos Z-vērtību ievērojami samazināja iepriekšējo gadu uzkrātie zaudējumi. 2004. gadā uzņēmumam bija peļņa, kas samazināja uzkrāto zaudējumu summu. Fulmera modeļa Z-lielums kļuva pozitīvs, Altmaņa modelis parādīja, ka uzņēmuma varbūtība bankrotēt ir neliela ($Z=2,9$). Kopš 2005. gada visi modeļi liecina par zemu bankrota varbūtību.

Pēc visiem modeļiem „Olainfarm” atrodas kritiskajā stāvoklī. Altmaņa modelis novērtēja tā bankrota varbūtību kā ļoti augstu 2002., 2004. un 2008. gadā, ka augstu – 2005. gadā, ka nelielu – 2006. un 2007. gadā. Pēc Altmaņa modeļa zema bankrota varbūtība „Olainfarmam” netika konstatēta. Fulmera modelis visos gados parādīja lielu varbūtību bankrotēt. Springeita modelis uzskatīja uzņēmuma bankrota varbūtību par augstu 2003., 2004. un 2008. gadā. Uzņēmuma vāja vieta ir uzkrātie zaudējumi – pat ja uzņēmumam ir peļņa, tā nevar nosegt iepriekšējo gadu zaudējumus. Iepriekšējo gadu un pārskata gada nesadalītās peļņas summa bija pozitīva tikai 2006. un 2007. gadā. Situāciju pasliktināja arī to, ka uzņēmums turpina ciest zaudējumus – atšķirībā no „Grindeka” un „Rīgas farmaceitiskās fabrikas”, kuri visu apskatāmu laiku guva peļņu, „Olainfarm” beidza pārskata gadu ar zaudējumiem 2003., 2004. un 2008. gadā. Arī Altmaņa modeļa X_4 un X_5 rādītāji „Olainfarmam” ir zemāki par pārējo divu uzņēmumu rādītājiem. X_4 zemu vērtību var izskaidrot ar to, ka „Olainfarma” akcijas ir lētāki par „Grindeka” un „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” akcijām, bet X_5 zema vērtība liecina par to, ka uzņēmuma aktīvi neapritās pietiekami ātri. Līdz ar to, ka visu modeļu Z-vērtējumi ir viszemākie tieši 2008. gadā, var prognozēt, ka 2009. gadā uzņēmums saskarsies ar grūtībām. Uzņēmumam ir uzmanīgi jāanalizē vājas vietas un veikt radikālas pārmaiņas uzņēmuma finanšu un investīciju politikā, pretējā gadījumā uzņēmums ar lielu varbūtības pakāpi var bankrotēt.

Secinājumi: „Olainfarmam” ir ļoti augsta iespēja bankrotēt. Uzņēmuma galvenās problēmas ir iepriekšējo gadu uzkrātie zaudējumi un lēna aktīvu aprīte, kas samazina uzņēmuma darbības efektivitāti un izraisa jaunus zaudējumus. „Grindekam” un „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” ir zema bankrota iespējamība.

SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

1. „Grindeka” un „Olainfarma” lielāka produkcijas daļa tiek eksportēta. Lielākie produkcijas pircēji ir NVS valstis. „Rīgas farmaceitiskā fabrika” produkcijas lielāku daļu realizē Latvijā.
2. Visdrošākā no apskatāmiem uzņēmumiem ir „Rīgas farmaceitiskā fabrika” – apskatāmajā laikā pašu kapitāls vidēji sastāda 90,4% no uzņēmuma kopējiem pasīviem. Tas ir būtiski lielāks par Latvijas vidējo rādītāju.
3. Augstākais finanšu risks ir „Olainfarmam” – tam ir vislielākais kreditoru īpatsvars apskatāmo uzņēmumu starpā. Arī ražošanas risks uzņēmumam ir nedaudz augstāk par pārējo uzņēmumu riska līmeni.
4. „Olainfarm” neefektīvi pārvalda naudas līdzekļus un veic riskantu finansēšanas politiku.
5. „Olainfarmam” ir viszemākā pamatlīdzekļu, aktīvu un apgrozāmo līdzekļu izmantošanas efektivitāte. Uzņēmumam ir pārāk daudz līdzekļus, kas ir iesaldēti krājumos, kas palēnina līdzekļu apriti un samazina darbības efektivitāti.
6. Pēdējos gados visefektīvāk strādāja „Rīgas farmaceitiskā fabrikā” tai ir visātrākā aktīvu un apgrozāmo līdzekļu aprite. Uzņēmumam ir augsta pamatlīdzekļu atdeve un salīdzinoši zems ražosanas risks. Uzņēmumam ir visātrākā debitoru aprite, tā krājumu aprites ātrums arī ir pietiekami liels, neraugoties uz salīdzinoši lielāku vidējo krājumu īpatsvaru.
7. „Grindekam” palēninās aktīvu un apgrozāmo līdzekļu aprite. Uzņēmuma vāja vieta ir debitoru aprites palēninājums debitoru parādu strauja pieauguma dēļ.
8. „Grindekam” ir visaugstākā komerciālā, ekonomiskā un finansiālā rentabilitāte.
9. Pēdējos gados „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” rentabilitātei bija tendence pieaugt.
10. „Olainfarmam” pēdējo gadu laikā samazinās visu veidu rentabilitāte. Uzņēmumam ir radikāli jāmaina saimnieciskās darbības norisi, lai palielinātu pelnītspēju. Pēdējus trīs gadus uzņēmuma izmaksas pieaug straujāk par apgrozījumu, uzņēmumam ir jākontrolē to pieaugums.
11. Apskatāmajā laikā palielinājās „Olainfarma” maksātnespējas risks, kā arī pieauga atkarība no ilgtermiņa kreditoriem. Turpretī, „Grindeka” un „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” maksātnespējas risks samazinājās.
12. 2008. gadā „Olainfarma” likviditātes rādītāji bija zemāki par rekomendējamiem.
13. „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” ir pārāk zema absolūtā likviditāte. Tas ir saistīts ar ikgadējo negatīvu neto naudas plūsmu un ar to saistītu zemu naudas līdzekļu atlikumu.

14. Pašlaik „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” ir problēmas ar peļņas no produkcijas pārdošanas un rentabilitātes samazinājumu, kas ir saistīts ar pārdoto apjomu samazinājumu un ražošanas izmaksu pārāk strauju pieauguma tempu.
15. „Grindeka” peļņu visvairāk palielināja pārdotās produkcijas ražošanas izmaksu lēns pieaugums, kas liecina par uzņēmuma efektīvu darbību un ražošanas atmaksāšanas rentabilitātes palielinājumu. Galvenais faktors, kas samazināja peļņu ir pārdošanas izmaksu straujš pieaugums. „Grindekam” pašlaik nav problēmu ar peļņas gūšanu no produkcijas pārdošanas, uzņēmuma galvenais mērķis ir saglabāt esošo saimnieciskās darbības efektivitāti.
16. Pēc trim bankrota prognozēšanas modeļiem „Olainfarmam” ir ļoti augsta iespēja bankrotēt. Uzņēmuma galvenās problēmas ir iepriekšējo gadu uzkrātie zaudējumi un lēna aktīvu aprīte, kas samazina uzņēmuma darbības efektivitāti un izraisa jaunus zaudējumus.
17. „Grindekam” un „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” ir zema bankrota iespējamība.
18. „Rīgas farmaceitiskās fabrikas” attīstības tendenci var novērtēt kā augošu, „Grindeka” – kā stabilu, bet „Olainfarma” – kā negatīvu.
19. „Grindekam” ir jāpievērš uzmanība debitoru parādu pieaugumam. Uzņēmumam ir jāveic iekšējā analīze, kas novērtētu pašreizējās iekasēšanas politikas efektivitāti, un analīzes rezultātā jāizvēlas efektīvāka politika, kas samazinātu debitoru apjomus un palielinātu uzņēmuma darbības efektivitāti.
20. „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” ir jāpārbauda, vai tā naudas pārvalde ir efektīva, jo uzņēmumam ir pārāk maz naudas līdzekļu. „Rīgas farmaceitiskajai fabrikai” ir jāmeklē jaunie tirgi, lai palielinātu realizācijas apjomu. Uzņēmums uzsāka tirdzniecības attiecības ar Lietuvu un Igauniju, uzņēmums plāno reģistrēt savus medikamentus Bulgārijā, tomēr ir jāmeklē arī citi tirgi.
21. „Olainfarmam” ir radikāli jāmaina savu darbību, lai nebankrotētu. Uzņēmumam ir vesela virkne problēmu. Pirmkārt, ir jāoptimizē naudas līdzekļu pārvaldi, lai darbības rezultātā uzņēmumam pieaugtu naudas līdzekļi. Otrkārt, ir jāpārskata esoša krājumu pārvaldības politika, lai samazinātu krājumu daudzumu, kas palēnina aktīvu apriti. Treškārt, ir jāanalizē izmaksu strauja pieauguma cēloņi un jā sastāda stingrāka budžeta. Ceturtkārt, uzņēmumam ir uzmanīgāk jāpiesaista aizņēmumus.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

1. Latvijas Republikas Centrālās Statistikas pārvaldes datubāze [Elektroniskais resurss] // Pieejas veids: <http://www.csb.gov.lv> – skatīts 11.05.2009.
2. Kālis I. Finanšu menedžments – Rīga : Latvijas Universitāte, 2003. – 190 lpp.
3. Kudinska M. Kreditēšana. - Rīga : Latvijas Komercbanku asociācija. Konsultāciju un mācību centrs, 2008. – 126 lpp.
4. Rurāne M. Finanšu menedžments. – Rīga : Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2006. – 383 lpp.
5. Financial management :theory and practice /Eugene F. Brigham, Michael C. Ehrhardt. - Mason, OH : Thomson/South-Western, 2005. – 1000 p.
6. Бердникова Т.Б. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия: Учеб. пособие. – М: ИНФРА-МБ 2007. – 215 с.
7. Бочаров Б.Б. Комплексный финансовый анализ. – СПб: Питер, 2005. – 432 с.
8. Канке А.А., Кошечая И.П. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятия: Учебное пособие. – 2-е изд., испр. и доп. – М: ИД «ФОРУМ»: ИНФРА:М, 2007. – 288 с.
9. Ковалев, В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры – Москва : Финансы и статистика, 2002. – 559 с.
10. Ковалев. В.В. Финансовый менеджмент; теория и практика. - 2-е изд., перераб. И доп. - М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. - 1024 с.
11. Теория статистики с основами теории вероятностей: Учеб. Пособие для вузов/И.И. Елисеева, В.С. Князевский, Л.И. Ниворожкина, З.А. Морозова. Под ред. И.И. Елисеевой. – М: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 446 с.
12. Финансовый анализ предприятия: Учебное пособие /Г.Н. Лиференко. – М: Издательство «Экзамен», 2005. – 160 с.
13. AS „Grindex” ceturkšņu finanšu pārskati [Elektroniskais resurss] // Pieejas veids: <http://www.grindex.lv/lv/investoriem/finansu-atskaites-investoriem> – skatīts 10.03.2009.
14. AS „Olainfarm” ceturkšņu finanšu pārskati [Elektroniskais resurss] // Pieejas veids: http://www.olainfarm.lv/lat/investoru_attiecibas/korp_parvaldiba/finansu_parskati/ – skatīts 10.03.2009.
15. AS „Rīgas farmaceitiskā fabrika” ceturkšņu finanšu pārskati [Elektroniskais resurss] // Pieejas veids: <http://www.nasdaqomxbaltic.com/market/?pg=details&instrument=LV0000100782&list=3&tab=reports> – skatīts 10.03.2009.

16. Nace uzņēmumu saraksts [Elektroniskais resurss] // Pieejas veids: <http://nace.lursoft.lv> – skatīts 20.04.2009.
17. Rīgas fondu biržas tirgus informācija [Elektroniskais resurss] // Pieejas veids: <http://www.nasdaqomxbaltic.com/market/?pg=mainlist> – skatīts 30.04.2009.
18. Statistical Classification of Economic Activities in the European Community, Rev. 1.1 [Elektroniskais resurss] // Pieejas veids: http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/documents/nace_1_1/doc/structure_en.zip – skatīts 15.04.2009.
19. Модели оценки вероятности банкротства [Elektroniskais resurss] // Pieejas veids: <http://www.analitiks.ru/132.htm> – skatīts 10.05.2009.

Pielikums 1

Apskatāmo uzņēmumu bilance, peļņas un zaudējumu aprēķins un naudas plūsmas
pārskats uz 2003.-2008. gadu beigām

AS "Rīgas Farmaceutiskā fabrika" bilance, peļņas un zaudējumu aprēķins un naudas plūsmas pārskats par 2003.-2008. gadu

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Bilance						
Ilgtermiņa ieguldījumi	664 357	645 567	554 775	505 964	625 095	848 185
- pamatlīdzekļi	646 005	625 280	528 404	486 182	610 625	813 446
Apgrozāmie līdzekļi	832 678	514 294	672 898	817 070	914 004	745 269
- krājumi	303 216	256 006	309 861	396 229	367 343	436 782
- debitori	529 344	248 045	357 096	417 342	545 175	307 684
- nauda	118	10 243	5 941	3 499	1 486	803
Pašu kapitāls	1 023 709	1 037 294	1 063 526	1 156 987	1 363 052	1 430 808
- akciju kapitāls	663 000	663 000	663 000	663 000	663 000	663 000
- iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa	269 916	332 649	346 234	372 466	465 927	671 992
- pārskata gada nesadalītā peļņa	66 035	13 585	26 232	93 461	206 065	67 756
Uzkrājumi	7 799	13 482	16 605	44 437	47 728	60 379
Kreditori	465 527	109 085	147 542	121 610	128 319	102 267
- ilgtermiņa kreditori	6 957	21 601	15 699			
- īstermiņa kreditori	458 570	87 484	131 843	121 610	128 319	102 267
Kopējie aktīvi	1 497 035	1 159 861	1 227 673	1 323 034	1 539 099	1 593 454
Peļņas vai zaudējumu aprēķins						
Neto apgrozījums	1 273 503	1 298 729	1 607 599	1 734 747	2 052 164	2 135 676
Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	-841 209	-962 885	-1 020 379	-1 095 091	-1 188 010	-1 330 629
Bruto peļņa	432 294	335 844	587 220	639 656	864 154	805 047
Pārdošanas izmaksas	-65 056	-79 208	-208 953	-212 621	-245 191	-288 771
Administrācijas izmaksas	-254 288	-183 914	-254 477	-264 024	-313 530	-371 195
Pārējie uzņēmuma saimnieciskās darbības ieņēmumi	9 672	2 928	5 844	4 506	1 843	5 395
Pārējās uzņēmuma saimnieciskās darbības izmaksas	-33 306	-50 883	-50 833	-51 762	-63 511	-61 782
Peļņa pirms nodokļiem	89 316	24 767	78 801	115 755	243 765	88 694
UIN	-12 557	-6 451	-16 656	-22 587	-31 399	-10 555
Ātliktā uzņēmuma ienākuma nodoklis par pārskata periodu			-31 472	4 445	-2 123	-6 954
Pārējie nodokļi	-10 724	-4 731	-4 441	-4 152	-4 178	-3 429
Tīrā peļņa	66 035	13 585	26 232	93 461	206 065	67 756
Naudas plūsmas pārskats						
Pamatdarbības neto naudas plūsma	660 207	181560	148727	68853	57949	355641
Ieguldīšanas darbības neto naudas plūsma	-265 842	-100342	-43842	-92265	-233141	-356324
Finansēšanas darbības neto naudas plūsma	-399 811	-71093	-109187	20970	173179	0
Naudas līdzekļu pieaugums	-5 446	10125	-4302	-2442	-2013	-683
Naudas līdzekļi pārskata perioda sākumā	5 564	118	10243	5941	3499	1486
Naudas līdzekļi pārskata perioda beigās	118	10243	5941	3499	1486	803

**AS "Olainfarm" bilance, peļņas un zaudējumu aprēķins un naudas plūsmas pārskats par
2003.-2008. gadu**

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Bilance						
Ilgtermiņa ieguldījumi	6 954 186	9684825	9452083	12932993	15 272 159	18 365 653
- pamatlīdzekļi	5 885 925	7633450	7748346	9353816	11 047 477	11 614 312
Apgrozāmie līdzekļi	9 468 597	8263891	9772139	12436747	13 378 549	12 863 151
- krājumi	2 556 205	2573999	3645714	4544739	6 398 890	6 966 521
- debitori	6 848 993	5683106	6021622	7806261	5 901 056	5 859 559
- nauda	63 399	6786	104803	85747	1 078 603	37 071
Pašu kapitāls	9 751 583	9338115	9555001	13437223	16 261 533	14 774 000
- akciju kapitāls	10 252 365	10252365	10252365	13209055	14085078	14085078
- iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa	-217 828	-566716	-1395189	-763298	14 399	350 275
- pārskata gada nesadalītā peļņa	-348 888	-413468	631891	777697	402 348	-1 421 061
Uzkrājumi	119 804	255532				
Kreditori	6 551 396	8355069	9669221	11932517	12 389 175	16 454 804
- ilgtermiņa kreditori	2 898 428	4249543	5354230	6697988	6 436 167	7 122 579
- īstermiņa kreditori	3 652 968	4105526	4314991	5234529	5 953 008	9 332 225
Kopējie aktīvi	16 422 783	17948716	19224222	25369740	28 650 708	31 228 804
Naudas plūsmas pārskats						
Pamatdarbības neto naudas plūsma	1 076 101	2005628	2889421	1243579	4 245 199	1 483 263
Ieguldīšanas darbības neto naudas plūsma	-3 882 856	-3582864	-2022078	-5781174	-4 110 913	-3 034 985
Finansēšanas darbības neto naudas plūsma	2 647 140	1520623	-797505	4518539	858 569	510 189
Naudas līdzekļu pieaugums	-159 615	-56613	69 838	-19056	992 855	-1 041 533
Naudas līdzekļi pārskata perioda sākumā	223 014	63399	34 965	104803	85 747	1 078 604
Naudas līdzekļi pārskata perioda beigās	63 399	6786	104 803	85 747	1 078 602	37 071

AS "Olainfarm" peļņas un zaudējumu aprēķins par 2003.-2008. gadu

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Neto apgrozījums	7 367 685	8 403 426	12 985 132	16 704 365	19 016 849	20 316 841
Gatavās produkcijas un nepabeigto ražojumu krājumu izmaiņas	-447 726	141503	739661	948049	2 066 740	874 978
Bruto peļņa	6 919 959	8 544 929	13 724 793	17 652 414	21 083 589	21 191 819
Pārējie saimnieciskās darbības ieņēmumi	917 768	182140	267602	477442	636 162	522 250
Materiālu izmaksas:	-2 116 410	-2 607 934	-3 736 927	-5 241 148	-5 938 086	-5 179 154
- izejvielu un palīgmateriālu izmaksas	-1 704 640	-1919793	-2965889	-4101909	-4 336 547	-3 286 014
- pārējās ārējās izmaksas	-411 770	-688141	-771038	-1139239	-1 601 539	-1 893 140
Personāla izmaksas:	-2 569 066	-3 090 416	-4 505 348	-6 226 293	-7 824 695	-8 469 244
- atlīdzība par darbu	-2 086 686	-2514089	-3731716	-5138410	-6 467 606	-6 961 242
pārējās sociālās nodrošināšanas izmaksas	-482 380	-576327	-773632	-1087883	-1 357 089	-1 508 002
Līdzekļu un vērtību norakstījumi	-784 068	-1 200 643	-1 836 639	-1 957 568	-2 194 767	-2 666 059
- pamatlīdzekļu un nemateriālo ieguldījumu nolietojums un norakstīšana	-759 535	-1143746	-1769290	-1957568	-2 194 767	-2 666 059
- apgrozāmo līdzekļu vērtības norakstīšana	-24 533	-56897	-67349			
Pārējās saimnieciskās darbības izmaksas	-1 979 981	-1393118	-3174520	-3266690	-4 729 083	-6 260 782
Peļņa no līdzdalības koncerna asociēto uzņēmumu kapitāla	-51 112					32 631
Ieņēmumi no meitas uzņēmuma pārdošanas			183268			
Ilgtermiņa finansu ieguldījumu, vērtspapīru un īstermiņa līdzdalības kapitālā vērtības norakstīšana		-29442				
Procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi	2 620	155	386720	21865	39 678	47 997
Procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas	-633 062	-704466	-454277	-604131	-583 751	-640 519
Peļņa/(zaudējumi) pirms nodokļiem	-293 352	-298795	854672	855891	489 047	-1 421 061
Uzņēmumu ienākuma nodoklis par pārskata gadu	-18 624	-78888	-183162	-78194	-86 699	
Pārējie nodokļi	-36 912	-35785	-44297			
Mazākuma interese			4678			
Pārskata gada peļņa/(zaudējumi)	-348 888	-413468	631891	777697	402 348	-1 421 061
EBIT	339 710	405 671	1 308 949	1 460 022	1 072 798	-780 542

AS "Grindeks" bilance, peļņas vai zaudējumu aprēķins un naudas plūsmas pārskats par 2003.-2008. gadu

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Bilance						
Ilgtermiņa ieguldījumi	6 149 734	10 536 584	13 227 367	19 420 455	27 346 791	35 957 620
- pamatlīdzekļi	5 849 480	9 888 570	8 883 868	14 946 195	22 086 700	30 659 400
Apgrozāmie līdzekļi	7 652 617	9 749 516	23 667 075	28 120 662	26 911 066	28 327 069
- krājumi	3 474 766	3 798 585	4 320 312	7 033 102	7 042 978	7 106 900
- debitori	4 021 642	5 618 852	8 317 123	15 282 350	18 064 038	20 351 358
Īstermiņa finanšu ieguldījumi	0	0	5 050 284	5 231 064		
- nauda	156 209	332 079	5 979 356	574 146	1 804 050	868 811
Pašu kapitāls	6 233 959	8 448 985	25 211 214	31 322 049	38 775 032	47 498 232
- akciju kapitāls	7 735 000	7 735 000	9 585 000	9 585 000	9 585 000	9 585 000
- iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa	-8 411 006	-7 619 689	-5 302 687	-722 731	5 864 453	12 984 900
- pārskata gada nesadalītā peļņa	846 546	2 493 270	4 579 956	6 264 275	7 120 447	9 009 313
Uzkrājumi	313 759	705 807				
Kreditori	7 254 633	11 131 308	11 683 228	16 219 068	15 482 825	16 786 457
- ilgtermiņa kreditori	2 316 668	3 284 332	4 425 461	3 297 169	5 945 468	8 675 369
- īstermiņa kreditori	4 937 965	7 846 976	7 257 767	12 921 899	9 537 357	8 111 088
Kopējie aktīvi	13 802 351	20 286 100	36 894 442	47 541 117	54 257 857	64 284 689
Naudas plūsmas pārskats						
Pamatdarbības neto naudas plūsma	2 220 505	2 011 336	2 628 405	62 409	6 404 394	5 924 210
Ieguldīšanas darbības neto naudas plūsma	-1 464 350	-2 594 246	-8 639 326	-8 692 019	-3 739 454	-6 646 521
Finansēšanas darbības neto naudas plūsma	-852 031	758 780	11 658 198	3 224 400	-1 435 036	-212 928
Naudas līdzekļu pieaugums	-95 876	175 870	5 647 277	-5 405 210	1 229 904	-935 239
Naudas līdzekļi pārskata perioda sākumā	252 085	156 209	332 079	5 979 356	574 146	1 804 050
Naudas līdzekļi pārskata perioda beigās	156 209	332 079	5 979 356	574 146	1 804 050	868 811

AS "Grindeks" peļņas vai zaudējumu aprēķins par 2003.-2008. gadu

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Peļņas vai zaudējumu aprēķins						
Neto apgrozījums	19467320	24724742	32221202	42228228	51471152	62107484
Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	-13081981	15184591	16143072	-19323760	-23984596	27662724
Bruto peļņa	6385339	9540151	16078130	22904468	27486556	34444760
Pārdošanas izmaksas	-2423985	-3228206	-5702063	-9182877	-12099268	14016038
Administrācijas izmaksas	-2634641	-3014927	-4453708	-5665674	-6582813	-7783957
Pārējie uzņēmuma saimnieciskās darbības ieņēmumi	448996	331230	196587	201764	436780	2258425
Pārējās uzņēmuma saimnieciskās darbības izmaksas	-431254	-525106	-454449	-617355	-400443	-3897899
Ieguldījumu īpašumu patiesās vērtības izmaiņas					210000	110000
Procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi	33457	84157	134499	308303	47580	9446
Procentu maksājumi	-215223	-186238	-223977	-384802	-361324	-232141
Nekustāmā īpašuma nodoklis					-113038	-86907
Peļņa pirms nodokļiem	1162689	3001061	5575019	7563827	8624030	10805689
UIN	-291455	-485904	-944853	-1227445	-1501249	-1794704
Pārējie nodokļi	-34363	-35048	-49425	-70103		
Mazākuma daļa	9675	13161	-785	-2004		
Tīrā peļņa	846546	2493270	4579956	6264275	7122781	9010985
EBIT	1377912	3187299	5798996	7948629	8985354	11037830

Pielikums 2

Apskatāmo uzņēmumu aktīvu struktūra un dinamika (uz 2003.-2008. gada beigām)

AS "Rīgas Farmaceutiskā fabrika" aktīvu struktūra

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ilgtermiņa ieguldījumi	44,4%	55,7%	45,2%	38,2%	40,6%	53,2%
pamatlīdzekļi	43,2%	53,9%	43,0%	36,7%	39,7%	51,0%
Apgrozāmie līdzekļi	55,6%	44,3%	54,8%	61,8%	59,4%	46,8%
- krājumi	20,3%	22,1%	25,2%	29,9%	23,9%	27,4%
- debitori	35,4%	21,4%	29,1%	31,5%	35,4%	19,3%
- nauda	0,0%	0,9%	0,5%	0,3%	0,1%	0,1%
Pašu kapitāls	68,4%	89,4%	86,6%	87,4%	88,6%	89,8%
- akciju kapitāls	44,3%	57,2%	54,0%	50,1%	43,1%	41,6%
- iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa	18,0%	28,7%	28,2%	28,2%	30,3%	42,2%
- pārskata gada nesadalītā peļņa	4,4%	1,2%	2,1%	7,1%	13,4%	4,3%
Uzkrājumi	0,5%	1,2%	1,4%	3,4%	3,1%	3,8%
Kreditori	31,1%	9,4%	12,0%	9,2%	8,3%	6,4%
- ilgtermiņa kreditori	0,5%	1,9%	1,3%	0,0%	0,0%	0,0%
- īstermiņa kreditori	30,6%	7,5%	10,7%	9,2%	8,3%	6,4%

AS "Rīgas Farmaceutiskā fabrika" aktīvu izmaiņas

	Absolūtās izmaiņas, milj. Ls					Ķēdes pieauguma temps				
	2004	2005	2006	2007	2008	2004	2005	2006	2007	2008
Ilgtermiņa ieguldījumi, t.sk.:	-0,02	-0,09	-0,05	0,12	0,22	-2,8	-14,1	-8,8	23,5	35,7
- pamatlīdzekļi	-0,02	-0,10	-0,04	0,12	0,20	-3,2	-15,5	-8,0	25,6	33,2
Apgrozāmie līdzekļi, t.sk.:	-0,32	0,16	0,14	0,10	-0,17	-38,2	30,8	21,4	11,9	-18,5
- krājumi	-0,05	0,05	0,09	-0,03	0,07	-15,6	21,0	27,9	-7,3	18,9
- debitori	-0,28	0,11	0,06	0,13	-0,24	-53,1	44,0	16,9	30,6	-43,6
- nauda	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	8580,5	-42,0	-41,1	-57,5	-46,0
Pašu kapitāls, t.sk.:	0,01	0,03	0,09	0,21	0,07	1,3	2,5	8,8	17,8	5,0
- akciju kapitāls	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- pārskata gada nesadalītā peļņa	-0,05	0,01	0,07	0,11	-0,14	-79,4	93,1	256,3	120,5	-67,1
Uzkrājumi	0,01	0,00	0,03	0,00	0,01	72,9	23,2	167,6	7,4	26,5
Kreditori, t.sk.:	-0,36	0,04	-0,03	0,01	-0,03	-76,6	35,3	-17,6	5,5	-20,3
- ilgtermiņa kreditori	0,01	-0,01	-0,02	-	-	210,5	-27,3	-100	-	-
- īstermiņa kreditori	-0,37	0,04	-0,01	0,01	-0,03	-80,9	50,7	-7,8	5,5	-20,3
Kopējie aktīvi	-0,34	0,07	0,10	0,22	0,05	-22,5	5,8	7,8	16,3	3,5

AS "Rīgas Farmaceutiskā fabrika" izmaksu struktūra

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ieņēmumi:						
Neto apgrozījums	99,2	99,8	99,6	99,7	99,9	99,7
Pārējie ieņēmumi	0,8	0,2	0,4	0,3	0,1	0,3
Kopā:	100	100	100	100	100	100
Izmaksas:						
Ražošanas izmaksas	65,6	74,0	63,2	63,0	57,8	62,1
Pārdošanas izmaksas	5,1	6,1	13,0	12,2	11,9	13,5
Administrācijas izmaksas	19,8	14,1	15,8	15,2	15,3	17,3
Pārējās izmaksas	2,6	3,9	3,2	3,0	3,1	2,9
Peļņa pirms procentiem un nodokļiem	7,0	1,9	4,9	6,7	11,9	4,1

AS "Rīgas Farmaceutiskā fabrika" izmaksu un ieņēmumu izmaiņas

	Absolūtās izmaiņas, milj. Ls					Ķēdes pieauguma temps, %				
	2004	2005	2006	2007	2008	2004	2005	2006	2007	2008
Ieņēmumi:										
Neto apgrozījums	0,03	0,31	0,13	0,32	0,08	2,0	23,8	7,9	18,3	4,1
Pārējie ieņēmumi	-0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	-69,7	99,6	-22,9	-59,1	192,7
Kopā:	0,02	0,31	0,13	0,31	0,09	1,4	24,0	7,8	18,1	4,2
Izmaksas:										
Ražošanas izmaksas	-0,12	-0,06	-0,07	-0,09	-0,14	14,5	6,0	7,3	8,5	12,0
Pārdošanas izmaksas	-0,01	-0,13	0,00	-0,03	-0,04	21,8	163,8	1,8	15,3	17,8
Administrācijas izmaksas	0,07	-0,07	-0,01	-0,05	-0,06	-27,7	38,4	3,8	18,8	18,4
Pārējās izmaksas	-0,02	0,00	0,00	-0,01	0,00	52,8	-0,1	1,8	22,7	-2,7
Peļņa pirms procentiem un nodokļiem	-0,06	0,05	0,04	0,13	-0,16	-72,3	218,2	46,9	110,6	-63,6

AS "Olainfarm" aktīvu struktūra

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ilgtermiņa ieguldījumi	42,3%	54,0%	49,2%	51,0%	53,3%	58,8%
pamatlīdzekļi	35,8%	42,5%	40,3%	36,9%	38,6%	37,2%
Apgrozāmie līdzekļi	57,7%	46,0%	50,8%	49,0%	46,7%	41,2%
- krājumi	15,6%	14,3%	19,0%	17,9%	22,3%	22,3%
- debitori	41,7%	31,7%	31,3%	30,8%	20,6%	18,8%
- nauda	0,4%	0,0%	0,5%	0,3%	3,8%	0,1%
Pašu kapitāls	59,4%	52,0%	49,7%	53,0%	56,8%	47,3%
- akciju kapitāls	62,4%	57,1%	53,3%	52,1%	49,2%	45,1%
- iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa	-1,3%	-3,2%	-7,3%	-3,0%	0,1%	1,1%
- pārskata gada nesadalītā peļņa	-2,1%	-2,3%	3,3%	3,1%	1,4%	-4,6%
Uzkrājumi	0,7%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Kreditori	39,9%	46,5%	50,3%	47,0%	43,2%	52,7%
- ilgtermiņa kreditori	17,6%	23,7%	27,9%	26,4%	22,5%	22,8%
- īstermiņa kreditori	22,2%	22,9%	22,4%	20,6%	20,8%	29,9%

AS "Olainfarm" aktīvu izmaiņas

	Absolūtās izmaiņas, milj. Ls					Pieauguma temps salīdzinot ar iepriekšējo periodu, %				
	2004	2005	2006	2007	2008	2004	2005	2006	2007	2008
Ilgtermiņa ieguldījumi, t.sk.:	2,73	-0,23	3,48	2,34	3,09	39,3	-2,4	36,8	18,1	20,3
- pamatlīdzekļi	1,75	0,11	1,61	1,69	0,57	29,7	1,5	20,7	18,1	5,1
Apgrozāmie līdzekļi, t.sk.:	-1,20	1,51	2,66	0,94	-0,52	-12,7	18,3	27,3	7,6	-3,9
- krājumi	0,02	1,07	0,90	1,85	0,57	0,7	41,6	24,7	40,8	8,9
- debitori	-1,17	0,34	1,78	-1,91	-0,04	-17,0	6,0	29,6	-24,4	-0,7
- nauda	-0,06	0,10	-0,02	0,99	-1,04	-89,3	1444,4	-18,2	1157,9	-96,6
Pašu kapitāls, t.sk.:	-0,41	0,22	3,88	2,82	-1,49	-4,2	2,3	40,6	21,0	-9,1
- akciju kapitāls	0,00	0,00	2,96	0,88	0,00	0,0	0,0	28,8	6,6	0,0
- pārskata gada nesadalītā peļņa	-0,06	1,05	0,15	-0,38	-1,82	18,5	-252,8	23,1	-48,3	-453,2
Uzkrājumi	0,14	-0,26	-	-	-	113,3	-100,0	-	-	-
Kreditori, t.sk.:	1,80	1,31	2,26	0,46	4,07	27,5	15,7	23,4	3,8	32,8
- ilgtermiņa kreditori	1,35	1,10	1,34	-0,26	0,69	46,6	26,0	25,1	-3,9	10,7
- īstermiņa kreditori	0,45	0,21	0,92	0,72	3,38	12,4	5,1	21,3	13,7	56,8
Kopējie aktīvi	1,53	1,28	6,15	3,28	2,58	9,3	7,1	32,0	12,9	9,0

AS "Olainfarm" izmaksu struktūra

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Neto apgrozījums	100	100	100	100	100	100
Gatavās produkcijas un nepabeigto ražojumu krājumu izmaiņas	-6,08	1,68	5,70	5,68	10,87	4,31
Pārējie ieņēmumi	12,46	2,17	2,06	2,86	3,35	2,57
Materiālu izmaksas	-28,73	-31,03	-28,78	-31,38	-31,23	-25,49
Personāla izmaksas	-34,87	-36,78	-34,70	-37,27	-41,15	-41,69
Līdzekļu un vērtību norakstījumi	-10,64	-14,64	-14,14	-11,72	-11,54	-13,12
Pārējās izmaksas	-26,87	-16,58	-24,45	-19,56	-24,87	-30,82
Peļņa no līdzdalības koncerna asociēto uzņēmumu kapitāla	-0,69	-	-	-	-	0,16
Ieņēmumi no meitas uzņēmuma pārdošanas	-	-	1,41	-	-	-
Procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi	0,04	0,00	2,98	0,13	0,21	0,24
Peļņa pirms procentiem un nodokļiem	4,61	4,83	10,08	8,74	5,64	-3,84

AS "Olainfarm" ieņēmumu un izmaksu izmaiņas

	Absolūtās izmaiņas, milj. Ls					Pieauguma temps, %				
	2004	2005	2006	2007	2008	2004	2005	2006	2007	2008
Neto apgrozījums	1,04	4,58	3,72	2,31	1,30	14,1	54,5	28,6	13,8	6,8
Gatavās produkcijas un nepabeigto ražojumu krājumu izmaiņas	0,59	0,60	0,21	1,12	-1,19	-131,6	422,7	28,2	118,0	-57,7
Pārējie ieņēmumi	-0,74	0,09	0,21	0,16	-0,11	-80,2	46,9	78,4	33,2	-17,9
Materiālu izmaksas	-0,49	-1,13	-1,50	-0,70	0,76	23,2	43,3	40,3	13,3	-12,8
Personāla izmaksas	-0,52	-1,41	-1,72	-1,60	-0,64	20,3	45,8	38,2	25,7	8,2
Līdzekļu un vērtību norakstījumi	-0,45	-0,61	-0,12	-0,24	-0,47	56,9	49,3	6,6	12,1	21,5
Pārējās izmaksas	0,59	-1,78	-0,09	-1,46	-1,53	-29,6	127,9	2,9	44,8	32,4
Peļņa no līdzdalības koncerna asociēto uzņēmumu kapitāla	0,05	0,00	0,00	0,00	0,03	-100	-	-	-	-
Ieņēmumi no meitas uzņēmuma pārdošanas	0,00	0,18	-0,18	0,00	0,00	-	-	-100	-	-
Procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi	0,00	0,39	-0,36	0,02	0,01	-94,1	249397	-94,3	81,5	21,0
EBIT	0,07	0,90	0,15	-0,39	-1,85	19,4	222,7	11,5	-26,5	-172,8

AS "Grindeks" aktīvu struktūra

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ilgtermiņa ieguldījumi	44,6%	51,9%	35,9%	40,8%	50,4%	55,9%
- pamatlīdzekļi	42,4%	48,7%	24,1%	31,4%	40,7%	47,7%
Apgrozāmie līdzekļi	55,4%	48,1%	64,1%	59,2%	49,6%	44,1%
- krājumi	25,2%	18,7%	11,7%	14,8%	13,0%	11,1%
- debitori	29,1%	27,7%	22,5%	32,1%	33,3%	31,7%
- īstermiņa finanšu ieguldījumi	0,0%	0,0%	13,7%	11,0%	0,0%	0,0%
- nauda	1,1%	1,6%	16,2%	1,2%	3,3%	1,4%
Pašu kapitāls	45,2%	41,6%	68,3%	65,9%	71,5%	73,9%
- akciju kapitāls	56,0%	38,1%	26,0%	20,2%	17,7%	14,9%
- iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa	-60,9%	-37,6%	-14,4%	-1,5%	10,8%	20,2%
- pārskata gada nesadalītā peļņa	6,1%	12,3%	12,4%	13,2%	13,1%	14,0%
Uzkrājumi	2,3%	3,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Kreditori	52,6%	54,9%	31,7%	34,1%	28,5%	26,1%
- ilgtermiņa kreditori	16,8%	16,2%	12,0%	6,9%	11,0%	13,5%
- īstermiņa kreditori	35,8%	38,7%	19,7%	27,2%	17,6%	12,6%

AS "Grindeks" aktīvu izmaiņas

	Absolūtās izmaiņas, milj. Ls					Pieauguma temps, %				
	2004	2005	2006	2007	2008	2004	2005	2006	2007	2008
Ilgtermiņa ieguldījumi, t.sk.:	4,39	2,69	6,19	7,93	8,61	71,3	25,5	46,8	40,8	31,5
- pamatlīdzekļi	4,04	-1,00	6,06	7,14	8,57	69,1	-10,2	68,2	47,8	38,8
Apgrozāmie līdzekļi, t.sk.:	2,10	13,92	4,45	-1,21	1,42	27,4	142,8	18,8	-4,3	5,3
- krājumi	0,32	0,52	2,71	0,01	0,06	9,3	13,7	62,8	0,1	0,9
- debitori	1,60	2,70	6,97	2,78	2,29	39,7	48,0	83,7	18,2	12,7
- īstermiņa finanšu ieguldījumi	-	5,05	0,18	-5,23	-	-	-	3,6	-100	-
- nauda	0,18	5,65	-5,41	1,23	-0,94	112,6	1700,6	-90,4	214,2	-51,8
Pašu kapitāls, t.sk.:	2,22	16,76	6,11	7,45	8,72	35,5	198,4	24,2	23,8	22,5
- akciju kapitāls	0,00	1,85	0,00	0,00	0,00	0,0	23,9	0,0	0,0	0,0
- pārskata gada nesadalītā peļņa	1,65	2,09	1,68	0,86	1,89	194,5	83,7	36,8	13,7	26,5
Uzkrājumi	0,39	-0,71	-	-	-	125,0	-100,0	-	-	-
Kreditori, t.sk.:	3,88	0,55	4,54	-0,74	1,30	53,4	5,0	38,8	-4,5	8,4
- ilgtermiņa kreditori	0,97	1,14	-1,13	2,65	2,73	41,8	34,7	-25,5	80,3	45,9
- īstermiņa kreditori	2,91	-0,59	5,66	-3,38	-1,43	58,9	-7,5	78,0	-26,2	-15,0
Kopējie aktīvi	6,48	16,61	10,65	6,72	10,03	47,0	81,9	28,9	14,1	18,5

AS „Grindeks” izmaksu struktūra

Rādītāji	Daļa kopejos ieņēmumos %					
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ieņēmumi:						
Neto apgrozījums	97,6	98,3	99,0	98,8	98,7	96,3
Pārējie ieņēmumi	2,3	1,3	0,6	0,5	0,8	3,5
Procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi	0,2	0,3	0,4	0,7	0,1	0,01
Ieguldījumu īpašumu patiesās vērtības izmaiņas	-	-	-	-	0,4	0,2
Kopā:	100	100	100	100	100	100
Izmaksas:						
Ražošanas izmaksas	65,6	60,4	49,6	45,2	46,0	42,9
Pārdošanas izmaksas	12,2	12,8	17,5	21,5	23,2	21,7
Administrācijas izmaksas	13,2	12,0	13,7	13,3	12,6	12,1
Pārējās izmaksas	2,2	2,1	1,4	1,4	0,8	6,0
Peļņa pirms procentiem un nodokļiem	6,9	12,7	17,8	18,6	17,4	17,3
Procentu maksājumi	1,1	0,7	0,7	0,9	0,7	0,4
Nodokļu maksājumi	1,6	2,0	3,1	3,0	3,1	2,9
Tīrā peļņa	4,2	9,9	14,1	14,7	13,7	14,0

AS “Grindeks” ieņēmumu un izmaksu izmaiņas

	Absolūtās izmaiņas, milj. Ls					Ķēdes pieauguma temps, %				
	2004	2005	2006	2007	2008	2004	2005	2006	2007	2008
Ieņēmumi:										
Neto apgrozījums	5,26	7,5	10,01	9,24	10,64	27,0	30,3	31,1	21,9	20,7
Pārējie ieņēmumi	-0,12	-0,13	0,01	0,24	1,82	-26,2	-40,6	2,6	116,5	417,1
Procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi	0,05	0,05	0,17	-0,26	-0,04	151,5	59,8	129,2	-84,6	-80,1
Ieguldījumu īpašumu patiesās vērtības izmaiņas	-	-	-	0,21	-0,10	-	-	-	-	-47,6
Kopā:	5,19	7,41	10,19	9,43	12,32	26,0	29,5	31,3	22,1	23,6
Izmaksas:										
Ražošanas izmaksas	2,10	0,96	3,18	4,66	3,68	16,1	6,3	19,7	24,1	15,3
Pārdošanas izmaksas	0,80	2,47	3,48	2,92	1,92	33,2	76,6	61,0	31,8	15,8
Administrācijas izmaksas	0,38	1,44	1,21	0,92	1,20	14,4	47,7	27,2	16,2	18,2
Pārējās izmaksas	0,09	-0,07	0,16	-0,22	3,50	21,8	-13,5	35,8	-35,1	873,4
EBIT	1,81	2,61	2,15	1,15	2,03	131,3	81,9	37,1	14,5	22,3
Procentu maksājumi	0,03	-0,04	-0,16	0,02	0,13	-13,5	20,3	71,8	-6,1	-35,8
Nodokļu maksājumi	1,62	2,12	1,85	0,84	1,76	152,4	79,3	38,4	12,6	23,5
Tīrā peļņa	1,65	2,09	1,68	0,86	1,89	194,5	83,7	36,8	13,7	26,5

Bakalaura darbs „AS “Grindeks” , AS “Olainfarm”, AS “Rīgas Farmaceutiskā fabrika” finanšu rādītāju salīdzinājums” izstrādāts LU Ekonomikas un vadības fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Jekaterīna Mosjakina _____

(paraksts, datums)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Dr.ekon., profesore Inta Ciemiņa _____

(paraksts, datums)

Recents: M.ekon., lektore Vineta Šņepste _____

(paraksts, datums)

Darbs iesniegts Finanšu katedrā _____

Lietvede: Ilze Mozule _____

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

_____ Prot. Nr. _____ vērtējums _____

Komisijas sekretāre: _____